

1913

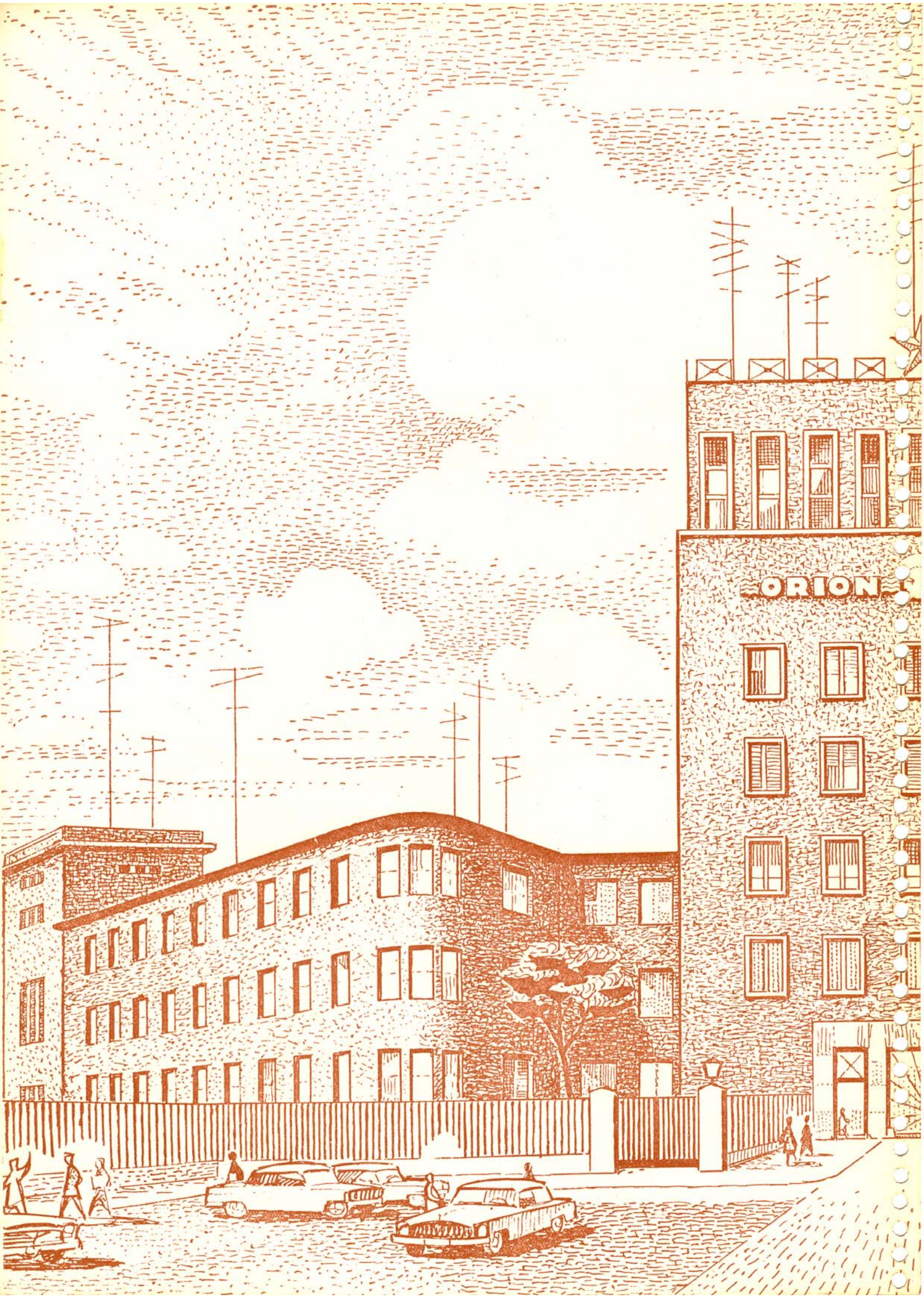

50

1963

RADIO

AZ ORION RÁDIÓ ÉS VILLAMOSSÁGI VÁLLALAT TÖRTÉNETE

AZ
ORION RÁDIÓ
ÉS
VILLAMOSSÁGI
VÁLLALAT
TÖRTÉNETE

1913-1963

AZ ORION RÁDIÓ ÉS VILLAMOSSÁGI VÁLLALAT TÖRTÉNETE

ÍRTÁK:

DR JENEI KÁROLY
DR SZILÁGYI GÁBOR
VÁRKONYI GYÖRGY

*

A SZÖVEGET ELLENŐRIZTE:

FOLLINUSZ JÁNOS

*

SZERKESZTETTE:

VÁRKONYI GYÖRGY

*

KÉPSZERKESZTŐ:

CSÖNDÖR GYÖRGY

huszadik század elején világszerte gyors fejlődésnek indult az elektromos áram ipari és háztartási célokra történő felhasználása. Hazánkban is létrejönnek az elektromos cikket gyártó vállalatok, melyek között 1913 június 1-én jegyzi be wolframlámpagyártó üzemét Kremenezky János. A mintegy száz dolgozóval induló üzem a húszas évek folyamán tér át a rádiócsövek, rádiókészülékek gyártására. Ezen időtől kezdve az Orion rádió egybefonódik a magyar rádiógyártás, a rádió hírszórás kialakulásával Magyarországon. A rádió fejlődésével egyidőben hazánkban is megjelennek a külföldi cégek (Philips, Telefunken, Siemens stb.) fióküzemei, az Orion gyár termékei azonban helytállanak a versenyben s az Orion rádiók keresett cikké válnak a belföldi és külföldi piacokon egyaránt. Az Orion gyár elsősorban a rádiógyártás terén elért eredményei során fejlődött az egyidőben kialakuló magyar híradástechnikai ipar egyik jelentős üzemévé.

A felszabadulás után rövidesen újból megindult a rádiókészülékek és mint új gyártmány, a műszerek gyártása. A termelés gyors megindítása elsősorban azért vált lehetővé, mert a gyár öntudatos dolgozói nem hajtották végre a fasiszták kiürítési parancsait s az anyagok, berendezések jelentős részét sikerült épségben megőrizni.

A felszabadulás után rohamosan nő a rádió iránti igény. Mind nagyobb tömegek lépnek be a rádióhallgatók soraiba. Az Orion gyár kollektívája is mind nagyobb feladatokat kap. Többet, jobbat és olcsóbban kell termelni. A népgazdasági

tervek teljesítése sem tudja azonban kielégíteni a jelentkező fogyasztói igényeket. Más gyárak is kapnak hasonló termelési feladatokat, melyeket az Orion gyár dolgozóinak műszaki segítségével szintén sikerrel oldanak meg.

A második világháborút követő években világszerte megindul a televíziókészülékek gyártása, az adóhálózat kiépítése. Az ötvenes évek elején hazánkban is megindul az előkészítés munkája, a népgazdaság irányító szervei gyárunk kollektíváját bízzák meg a televíziókészülékek fejlesztésével és gyártásával.

A televíziókészülékek gyártása 1956-ban kezdődik s ezen időtől az Orion rádió mellett az Orion televízió is megnyeri mind a hazai, mind a külföldi fogyasztók tetszését. Az elmúlt egynéhány év során gyárunk kollektívája nagy munkát végzett, hogy gyártmányaink gyors fejlesztésével elérjük a világszínvonal által diktált követelményeket. E fáradozás eredménnyel járt, gyártmányaink ma megfelelnek a korszerű követelményeknek s a termékek nagy versenyében az elsők között foglalnak helyet.

Az Orion gyár dolgozói az elmúlt évtizedek során nagy tapasztalatokra tettek szert az egyik legbonyolultabb, tömegben gyártott, közfogyasztású elektromos cikk: a rádiókészülék kifejlesztésében és gyártásában. A rádiókészülékek gyártásában szerzett tapasztalatok felhasználása jelentős mértékben segítette elő a televíziókészülékek fejlesztését és

gyártását. Az Orion gyár most — az eddigi tapasztalatokra és eredményekre támaszkodva — újabb, bonyolultabb feladatot kapott. El kell kezdeni s rövidesen teljes kapacitással rá kell térni mikrohullámú berendezések gyártására, majd fejlesztésére.

Az ötven esztendő mindig bonyolultabb műszaki feladat megoldását követelte. Kezdve az izzólámpagyártáson, folytatva a rádió- és televíziókészülékek gyártásával, mindegyik bonyolultabb műszaki feladatot jelentett s ehhez viszonyítva igényel több és magasabb műszaki képzettséget a mikrohullámú berendezések gyártása. Gyárunk dolgozói tudják, hogy a népgazdasági tervek teljesítése mindannyiunk első és legfontosabb feladata. Teljesítették a múltban is a felmerülő igényeket s ezt fogják tenni a jövőben is.

Jubileumi emlékkönyvünk kiadásával tájékoztatást kívánunk nyújtani gyárunk történetéről, fejlődéséről, múltjáról és jelenéről, ötven esztendő munkájáról. Köszönet barátainknak, kiknek segítő tevékenysége mindenkor hozzájárult eredményeink eléréséhez.

Dícséret és elismerés mindazon dolgozóknak, kik az ötven esztendő folyamán szellemi vagy fizikai munkájukkal világszerte elmélyítették a magyar ipar iránti megbecsülést és elismerést szereztek e szónak: ORION.

BUDAPEST, 1963 AUGUSZTUS 20.

BERCELI BÉLA

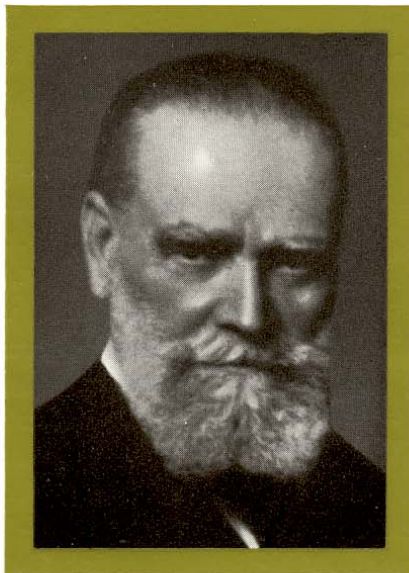
A GYÁR RÖVID TÖRTÉNETE

Az ORION Rádió és Villamossági Vállalat születésnapja: 1913. június 1. Jogelődjét, a Magyar Wolframlámpagyárat ekkor alapította Kremenczky János. Odesszában született Kremenczky 1850-ben és már kora ifjúságától kezdve élénk érdeklődést tanúsított az akkortájt gyors ütemben kibontakozó elektrotechnika iránt. Mint elektrotechnikus 1869-től több éven át az orosz délnyugati vasúttársaságnál több távíró-vonal építésében és vezetésében vett részt.

1874-től a berlini műszaki főiskolán tanult tovább, majd tanulmányainak utolsó időszakában a Siemens-Halske gyárban vállalt munkát. Itt került szorosabb kapcsolatba a gyorsan fejlődő villamos iparral s főként az elektromos világítás gyakorlati alkalmazásának problémáival foglalkozott.

Az idő tájt erre még több lehetősége kínálkozott Franciaországban, ahol ugyancsak eredményes kísérletek folytak és már megkezdték a Jablocskof-féle lámpák felszerelését. A párizsi Általános Villamossági Vállalatnál vállalt állást és részt vett több nagyobb elektromos világító berendezés üzembehelyezésében.

A Jablocskof-lámpák híre eljutott Bécsbe is, ahol a parlament üléstermeinek megvilágítását akarták megoldani. Vállalata 1880-ban Kremenczkyt bízta meg, hogy mutassa be Bécsben a lámpákat. A bécsi Volksgartenben 40 Jablocskof lámpa hónapokon át ontotta a fényt, a parlamentbe azonban mégsem vezették be a villamos világítást.

Kremenczkynek viszont megtetszett Bécs, ott telepedett le és 1882-ben létrehozta saját izzólámpagyárat. Ebben az időszakban kezdődött az Edison által feltalált szénszálas izzólámpák tömeggyártása. Ezekből a gyár az 1880-as évek végén

már több országba, főleg Angliába exportálni is tudott. Az üzemben állandóan fejlődött a gyártási technológia. A fokozódó verseny követelményeinek megfelelően, az előállítási költségek csökkentése érdekében a kézi erőt lassan gépi berendezésekkel váltották fel.

Még tartott a harc a gáz és az elektromos világítás hívei között, amikor Kremenczky 1904-ben a wolframszálas izzólámpák előállításával kezdett kísérletezni. 1908-ban pedig a bécsi gyárban már 7,5 millió wolframszálas izzólámpát készítettek.

A következő években az üzemben kidolgozták az első gázzal töltött izzólámpák gyártási eljárását s ez új lépést jelentett a világítástechnika fejlődésében. A bécsi gyár 1913-ban már 1500 dolgozót foglalkoztatott s a további terjeszkedés központjául legmegfelelőbbnek mutatkozott a gyorsan iparosodó Budapest.

Kremenczky 1913 májusában az izzólámpagyártás budapesti megindítása érdekében bérbevette a Fővárosi Elektromos Művek Váci út 74. sz. alatti székházának negyedik emeletét. Miután wolfram izzólámpák gyártására és értékesítésére az V. ker. Elöljáróságtól iparendélyt kapott, 1913. június 1-én megindította az új gyár működését. A gyár gépi berendezése 6 db Ganz gyártmányú váltóáramú

elektromotorból állt. Az üzem első felelős vezetője Jellinek József volt. A vállalat neve „Magyar Wolframlámpagyár” lett.

A budapesti gyár alapítását indokolta Kremeneczy számára az egyre erősödő nemzetközi verseny, amelyben az egész Osztrák—Magyar Monarchia területén meg akarta vetni a lábát. Az új gyár létesítése egyben a szállítási költségek csökkentését — ezáltal a versenyképesség fokozását is — jelentette.

A Magyar Wolframlámpagyár kedvező körülmények között kezdett termelni, hiszen az izzólámpák iránti kereslet állandóan emelkedett. Egy év alatt kibővült a termelés egyéb gyártmányokban is: 1914-ben az izzólámpákon kívül, szárazelemekkel és egyéb villamossági cikkekkel, kapcsolókkal stb. nemcsak a nagy iparvállalatokat, hanem a fogyasztóközönség széles rétegeit is egész Magyarországon a Magyar Wolframlámpagyár látta el. Egyidejűleg a nemzetközi piacokon a gyár termékei „METAL-LUM” márka alatt megjelentek.

Mit mond a gyár alapítása után eltelt első hónapokról a szemtanú?

Schey Ida 1913. június 1-én került az akkor alapított vállalathoz, mint könyvelő:

— *Az első hónapokban az üzemben kb. 100 fő dolgozott, akiknek legnagyobb része a bécsi gyárból idevezényelt szakmunkás volt, üvegfúvók, szerelők stb. Az osztrák szakmunkások kezdték megtanítani az új gyár magyar dolgozóit a szakma fogásaira. Ebben az időben 8 adminisztratív dolgozója volt a gyárnak.*

— *Termelés két nagyobb teremben folyt, amelyekhez egy raktár tartozott. Az adminisztrátorok egy szobában dolgoztak, s innen irányították az értékesítést is. Az anyag és készáru szállítását lovaskocsival végezték.*

A Magyar Wolframlámpagyár termelése hónapról-hónapra emelkedett. Az akkor már világhírű Egyesült Izzólámpa és Villamossági vállalat félteni kezdte eddig elért eredményeit, hazai piacát és profilját az új versenytárstól.

Ez a harc azután a két gyár között évtizedekig tartott.

A két gyártulajdonos első megállapodását 1915 decemberében kötötte, amelyben az időközben részvénytársasággá alakult Magyar Wolframlámpagyár Rt. kötelezte magát, hogy a vállalatot nem fejleszti tovább és évi termelését nem emeli 1 millió darab izzólámpa fölé.

A megegyezés csak tompította a profitharcot, de nem szüntette meg. A szinte évről-évre kiéleződött összecsapások megegyezéssel végződtek: az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Vállalat érde-

keltséget vállalt a Magyar Wolframlámpagyár Rt.-ban. A gyár 1917 februárjában alakult át közös érdekeltté, amikor az 1922. XII. 31-ig szóló szerződés alapján az Egyesült Izzó vezetősége is részt kapott a Magyar Wolframlámpagyár igazgatóságában.

A Magyar Wolframlámpagyár az első világháború alatt teljes kapacitással dolgozott. A vállalat pénzügyi helyzete a háború tartama alatt is szilárd maradt, sőt 1920-tól ismét jelentősen erősödött a vállalat termelési és piaci helyzete.

Ez azt eredményezte, hogy 1921-ben — megszegve az Egyesült Izzóval kötött korábbi megállapodást — már 1,8 millió izzólámpát gyártottak.

Természetes tehát, hogy újból kiéleződtek a két vállalat közötti ellentétek. Kremeneczy számára, aki mindenképpen szabadulni akart az 1915-es szerződés kötelezettségeitől, két lehetőség mutatkozott: vagy visszavásárolja az Egyesült Izzó érdekelttségét saját vállalatában, vagy értékesíti saját érdekelttségét. A terv megvalósítását megkönnyítette, hogy a Fővárosi Elektromos Művek a Magyar Wolframlámpagyár helyiség bérletét felmondta.

Mivel Kremeneczy semmiképpen sem akarta feladni budapesti izzólámpagyártását, 1921. október 3-án megalakította a Kremeneczy Művek Villamossági Rt.-t, amelynek üzletkörébe tartozott mindennemű villamos világításhoz és villamoserőátvitelhez tartozó gépek, készülékek és eszközök gyártása, valamint forgalombahozatala.

Kremeneczy új vállalatát szilárd alapokra akarta helyezni és még az alakulás előtt megvásárolta a VI. ker. Váci út 99—105. számú 1585—1586/1, illetve 1531—1582—1584/1—3 helyrajzi számú telkeket és a főváros kétemeletes gyárépület építését — kérelme alapján — 1921. VIII. 29-én 88468/1921. sz. határozatával engedélyezte. A gyár néhány hónap alatt felépült, de azonnal szűknek bizonyult s ezért 1922 áprilisában a gyárépületre harmadik emelet ráépítését határozták el.

Időközben a Magyar Wolframlámpagyár az Elektromos Művek épületében elfoglalt helyiségeinek felmondása miatt otthontalanná vált, ezért a Váci úti gyárépület újabb bővítése vált szükségessé. Egy egyemeletes gyárépület toldalék és egy földszintes raktárépület felépítésével 1923 augusztusában fejeződtek be az összes építkezések.

A korszerű gyárépület most már időszerűvé tette az Egyesült Izzóval fennálló kapcsolat felülvizsgálatát és rendezését. Kremeneczy az izzó-

lámpagyártás évi 1 millió darabos kontingensét akarta feltétlenül felemelni, amelyet csak a közös vállalat, a Magyar Wolframlámpagyár keretében tehetett meg. Ennek érdekében felajánlotta a Váci úti új gyár két emeletét a Magyar Wolframlámpagyár részére izzólámpagyártás céljaira. Miután Kremenczkynek egy saját gyára (a Kremenczky Művek Villamossági Rt.) és egy az Egyesült Izzóval közös gyára (Magyar Wolframlámpagyár Rt.) volt, az Egyesült Izzó átengedte érdekelttségét a közös vállalkozásban. A további harc úgysem szüntette volna meg Kremenczky és az Egyesült Izzó konkurenciáját. Ezzel véget ért Kremenczky és az Egyesült Izzó 4 1/2 évi együttműködése. Az első világháború alatt anyagilag jelentősen megerősödött Kremenczkynek tehát sikerült megerősítenie magyarországi pozícióját.

Kremenczky a sikeres tranzakció lebonyolítása után gyártási tevékenységét két magyarországi vállalata közül a Magyar Wolframlámpagyárban összpontosította. Ez utóbbi városi irodáját és raktárát Budapesten a VI. ker. Teréz krt. 19. sz. alatt, 1924-től kezdve pedig a IV. ker. Irányi utca 13. sz. alatt rendezte be, ahonnan korábban a belföldi értékesítést irányították.

Az új gyártelepről és a Magyar Wolframlámpagyár fejlődéséről Bárány Sándor a gyár első gépkocsivezetője a következőket mondja:

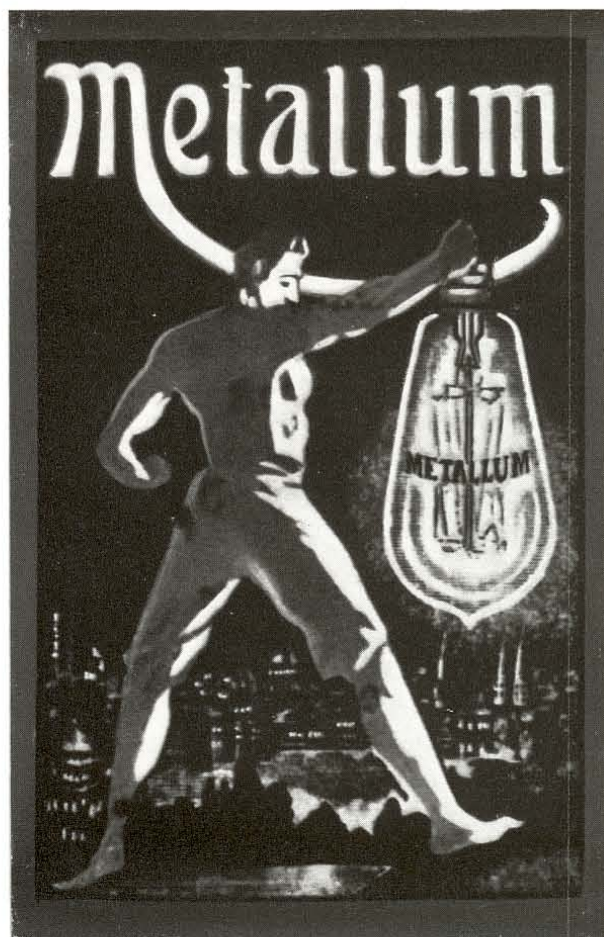
– 1922-ben, katonai szolgálatom után kerültem a gyárba. A Magyar Wolframlámpagyár volt az első (és egyetlen) munkahelyem. Első munkám az Elektromos Művek helyiségeiben dolgozó gyár átköltöztetése volt. Egy Ganz gyártmányú teherautóval szállítottam.

– Az új gyár a Váci út 99. alatt modern gyárépület volt, tágas műhelyekkel, raktárakkal, öltözőkkel, mosdókkal, és ebédlővel. Természetesen a gyár akkori szociális berendezései lényegesen fejletlenebbek voltak a mai gyár hasonló berendezéseinél, de tekintettel fiatal koromra és első munkahelyemre a gyár annyira új volt számomra, hogy annál modernebbet elképzelni sem tudtam.

– Munkám 1926-ig főleg áruszállításból állott a gyár, a városi raktár és a nagykereskedelmi vállalatok között.

– 1926-tól, amikor a gyár az első személygépkocsit vásárolta, személygépkocsivezető lettem egészen néhány év előtti nyugdíjazásomig. 32 évig vezettem a gyár személygépkocsiját és szemtanúja voltam a gyár egész fejlődésének.

A gyár kereskedelmi szerve 1924 október 1-én. nevét ORION Villamossági Rt-ra változtatta és 1925-től valamennyi gyártmányát ORION védjegy alatt hozta forgalomba, mind belföldön, mind külföldön.

Az 1925-ös év jelentős időpont a gyár életében. Ekkor indult sikeres útjára az ORION márka, amely azóta a világmárka rangjára emelkedett.

Az ORION ismert háromfejes védjegyét Bottlik József grafikus művész tervezte, aki munkájával még ma is jelentősen járul hozzá a gyár egész világon elismert termékeinek népszerűsítéséhez.

A vállalat termelése és eladási forgalma tovább fejlődik, bár az infláció fékező hatása mindinkább erősödött. Kremenczky a Magyar Wolframlámpagyár helyzetének megerősítésére a Kremenczky Művek Villamossági Rt-t, amelyet egyébként is csak az Egyesült Izzó részvényérdekelttségének megszüntetése céljából alapított, 1926 áprilisában régebbi vállalatába beolvasztotta.

A gazdasági depresszió egyre jobban éreztette hatását az egész elektrotechnikai iparban. A nyersanyagárak és munkabérek belföldön és külföldön egyaránt emelkedtek, az eladási árak pedig rohamosan csökkentek. A gyár raktárai is tele voltak eladatlan árukkal. Az eladás pangása miatt a vállalat pénziánnal küzdött, amelyen a foglalkoztatottság csökkentésével igyekeztek segíteni. A Magyar

Wolframlámpagyár korlátozta termelését s ezzel együtt a munkaidő is napi 5 órára csökkent.

Egyidejűleg a gyárban megkezdődik a leépítés, a munkások elbocsajtása. Mivel pedig az értékesítési válság tartósnak bizonyult, rá kellett térni olyan cikkek előállítására, amelyek jelentősebb haszonnal jártak. Ekkor bővült először jelentősen a gyártási profil.

Ennek során a wolframszálas izzólámpákon kívül elkezdtek különböző lámpatestek, zseblámpák, asztali lámpák, villamos főzőedények, főzőlapok, vasalók, forrasztók és egyéb villamos felszerelési cikkek gyártását. Bár a főgyártmány még egy ideig az izzólámpa maradt, az egyre csökkenő kereslet pótlására tovább kellett szélesíteni a gyártási profilt.

A rádióalkatrészek és rádiókészülékek gyártásának bevezetése hamarosan pótolta is az izzólámpagyártás visszaeséséből keletkezett hiányokat.

Míg a bécsi Kremenczky gyárban már 1923-ban tömegesen gyártották a rádiólámpákat, Magyarországon az illetékes köröknek a rádióleadás és vétel kérdésében tanúsított tartózkodó magatartása mi-

att a rádiókészülékek és alkatrészek gyártása csak jóval később indult meg.

1925-ben épült meg az első csepeli 2 kW-os leadóállomás, de a magyar rádió első stúdióját csak 1925. december 1-én helyezték üzembe. A rendszeres magyar rádiózás történetének e kezdeti időpontja sajnos már több éves késést jelentett más országokhoz viszonyítva. Az ipar — éppen az adások megindításának többéves késése miatt — nem tudott időben felkészülni a vevőkészülékek gyártására, ezért az első évek szükségleteit nagyrészt behozatal útján kellett fedezni.

Kezdetben a hálózati rádiókészülékek teljesen ismeretlenek voltak, hiszen a detektoros készülékek is újdonságnak számítottak. Rövidesen megjelentek ugyan a telepes rádiókészülékek, ezek gondozása és karbantartása azonban a telepek gyakori töltése miatt igen körülményes volt. Csak a váltóáramú fűtésű csövek megjelenése tette lehetővé a hálózati rádiókészülékek bevezetését. Az első rádiókészülékek még hangszóró nélkül, fejhallgatóval készültek.

A Magyar Wolframlámpagyár 1925 decemberében indította meg a rádiócsövek gyártását, amellyel

Az első önálló gyárépület Váci út 99.

az újonnan felállított üzemrészben 1 mérnök, 6 technikus és 42 munkás foglalkozott. A gyártást természetesen nagyobb beruházás előzte meg, amely már hivatva volt a rádiókészülék termelés alapjainak megteremtésére is.

A gyár 1926. június 30-án kezdte meg a rádiókészülékek gyártását, a német Telefunken gyár szabadalmának felhasználásával, de még nagyrészt import alkatrészekkel. A rádiókészülékek gyártásának megindulásakor a belföldi rádiópiacon azonnal éles verseny alakult ki a Magyar Wolframlámpagyár, az Egyesült Izzó, a holland Philips, és a német Siemens gyárak között. Az ebben az időben importált rádiókészülékek elsősorban amerikai, angol és német készülékek voltak. Az Egyesült Izzó 1926-ban 2 rádiótípust gyártott és hozott forgalomba angol szabadalom alapján.

A vállalat rádióüzemének fejlesztését a bécsi gyár által megszerzett szabadalmak nagy mértékben segítették elő. A rádiózás népszerűsítését azonban a húszas évek végén még igen kedvezőtlenül befolyásolta, hogy elhúzódtott a rádió adóállomás fejlesztése és erősítése. Csak 1927-ben épült meg a második — 3 kW-os — majd 1928-ban a lakihegyi 20 kW-os adóállomás.

A vételi lehetőséget az egész országra kiterjesztő új adóállomások hatására hamarosan megnőtt a rádióelőfizetők száma s ezzel együtt gyors fejlődésnek indult az egész magyar rádióipar. A Magyar Wolframlámpagyár 1929—30-ban a konjunktúra kihasználása végett nagymértékben fokozta a komplett rádiókészülékek gyártását: 1930 szeptemberében a rádiókészülékek napi termelése elérte az 50 db-ot.

Ugyanebben az évben indult meg az ORION rádiókészülékek exportja is. Már az első rádiótípusok sikert arattak mind belföldön, mind pedig a külföldi piacokon. A készülékgyártással párhuzamosan fejlődött a rádióalkatrészek, különösen a dinamikus hangszórók gyártása: ez utóbbiak napi termelése elérte a 200 db-ot.

A gyár jelentős eredményeket ért el a rádiózás népszerűsítésében is. 1929 őszén rádióiskolát szervezett, ahol neves szakemberek tartottak előadásokat a rádiótechnika időszerű kérdéseiről. Az „ORION Rádióiskola” első tanfolyamát 1300 hallgató látogatta. Ezek az előadások és számos sajtóközlemény jelentős mértékben járultak hozzá az ORION gyártmányok népszerűsítéséhez.

Kedvezően alakult a gyár exporttevékenysége is. Jelentős mennyiségű rádiókészüléket szállított-

tak már 1930-ban Németországba, Svédországba, Norvégiába, Finnországba, Lengyelországba és Svájcba.

A bel- és külföldi sikerek kedvezően hatottak a vállalat gazdasági eredményeire is. Az inflációs évek, a gazdasági depresszió visszahatása, majd az 1929-ben kezdődő gazdasági világválság ellenére a vállalat 1925—30-as üzleti éveit kedvező eredménnyel zárta: 1930-ban a gyár 93 000 pengő tiszta nyereséget mutatott ki.

A gyár munkáslétszáma is fokozatosan emelkedett. Az 1924. évi 350 főnyi dolgozó létszám 1930-ban már elérte a 600 főt.

Amellett, hogy a vállalat jelentős munkát végzett a rádiózás magyarországi bevezetésében, maga a gyár is számottevő fejlődésen ment át. Történetének első 17 esztendeje azt mutatja, hogy sikerült jól megalapozni a később világszerte elismert ORION márkát.

A vállalat történetének második, 1931—1944-ig terjedő szakasza jelentős változásokat hozott a gyár szervezetében. Bár az 1925—1930-ig terjedő időszakban sikerült a vállalatnak függetlenítenie magát az Egyesült Izzótól, a régi harc a harmincas évek elején újból folytatódott.

A gazdasági válság ellenére a rádióipar rohamosan fejlődött, és ebben a rádiógyártás révén az Egyesült Izzó is érdekelve volt, sőt a konjunktúra kihasználása érdekében a rádiókészülék-gyártásban is igyekezett érdekeltséget szerezni. Erre az időszakra esik az Egyesült Izzóban a kryptongázzal töltött izzólámpák gyártásának nagyüzemi megindítása. Szüksége volt tehát kiterjedtebb piacokra, amelyeknek megszerzésében a Magyar Wolframlámpagyár izzólámpagyártása zavarta. Ugyanakkor rohamosan fejlődött a rádiócsőgyártás is, és a csövek eladásához készülékgyártó felhasználóra volt szükség. Az Egyesült Izzó önálló rádiókészülék gyártása pedig túlzottan kiterjesztette volna a vállalat profilját.

Ebben a helyzetben az Egyesült Izzó törekvéseit kedvezően segítette elő, hogy Kremenczky bécsi vállalata fizetési nehézségbe jutott. Az Egyesült Izzó 1931 áprilisában — Kremenczky nemzetközileg elismert nevének, valamint bizonyos anyagi érdekeltségének fenntartása mellett — megszerezte a bécsi vállalat s ezzel összefüggésben a Magyar Wolframlámpagyár, ill. az ORION részvénytöbbségét. Ezzel egy csapásra megszabadult a veszedelmes izzólámpa konkurrenciától. Egyidejűleg megszerezte a Magyar Wolframlámpagyár már jól működő

rádiókészülék gyártását, ezen keresztül bekapcsolódott a rádióiparba, saját rádiócső termelése számára pedig állandó nagyfogyasztót biztosított.

Az Egyesült Izzónak tehát sikerült teljes ellenőrzést szerezni a Magyar Wolframlámpagyár felett és így ezentúl saját üzleti szempontjainak megfelelő módon irányíthatta annak tevékenységét. Az Egyesült Izzóval létrejött kapcsolat azonban a Magyar Wolframlámpagyár számára is számottevő előnyökkel járt: az ORION rádiókészülékekkel sikerült bejutni mindazokra a piacokra, amelyeken az Egyesült Izzónak már jól kiépített kapcsolatai voltak. A harc az Egyesült Izzó és a Magyar Wolframlámpagyár között tehát megszűnt, sőt Kremenczky János 1934. októberében bekövetkezett halálával a vállalat kizárólagos irányítása az Egyesült Izzó kezébe került. A magyar rádióiparban azonban éppen ezekben az években új versenytársak jelentkeztek: a Standard, Philips, Siemens és Telefunken magyarországi gyárai egyre nagyobb mennyiségben gyártottak rádiókészülékeket és alkatrészeket. A konkurencia-harcban azonban hamarosan létrejött az összes gyárak kartellja, amely szerződést kötött az árra, a gyártandó készülék-mennyiségekre és a kereskedelmi hálózat felosztására vonatkozóan.

A Magyar Wolframlámpagyár, illetve ORION, a jelentős belföldi fogyasztásból csak a kartell-megállapodás arányában részesülhetett, ezért a vállalat minden erejét az export fokozására fordította. Az eredmény nem maradt el: 1934-ben már a termelés 90%-a került külföldre. A magas exporthányad részben abból eredt, hogy a vállalat külföldön alapított testvérvállalatai, amelyek a magyar eredetű félgyártmányok késztermékké való összeszerelésével foglalkoztak, a különböző félgyártmányok, alkatrészek biztos átvevőivé váltak. — A legszámottevőbb piacok ezekben az években Németország, Románia, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Belgium, Törökország, Svájc és a skandináv államok voltak, de nagy mennyiségű szállítások irányultak több tengerentúli államba is.

A magyar rádióipar az 1940-es évekig már évi 90—100 000 db rádiókészülék gyártására fejlődött fel, s ennek 50—55%-át az ORION készítette. A mennyiségi termelés fejlesztése mellett rádióiparunk lépést tartott a technikai világszínvonal

fejlődésének ütemével is. A fejlődés különösen a készülékek hangerejében, hangminőségében és a rövidhullám vételében volt jelentős.

Ebben a korszakban a magyar rádióipar fejlődésével és ezen belül a Magyar Wolframlámpagyár munkájával kapcsolatban két jelentős termelési eredményt kell kiemelni: az iskolarádió és később a néprádió megvalósításában végzett tevékenységét. Különösen a néprádió jelentett komoly feladatot mind jelentőségénél, mind pedig mennyiségénél fogva. A néprádió gondolata az ország lakosságának a rádiózásba való szélesebb bekapcsolása érdekében 1936-ban merült fel először. A gyártás azonban a kincstárral kötött megállapodás elhúzódása miatt csak 1939-ben indult meg. A néprádió gyártásában a rádiókartell összes gyára részt vett. A megállapodás értelmében 20 000 db néprádiót kellett gyártani. A néprádió árát 57,30 pengőben állapították meg, amelyből 48 pengőt fizetett a vevő 24 havi részletre, a különbözetet pedig a kincstár

térítette a gyárnak.

A vállalat belső életében is történtek változások a harmincas évek folyamán. Elsősorban újból kiszélesítették a vállalat termelési profilját. 1933-ban — Németország mellett másodikként egész Európában — megkezdték a gyógyszervegyészeti üvegáruk (ampullák, fiolák) gyártását, majd 1937-ben hőpalcok gyártására is berendezkedtek. Mindkét gyártmány a belföldi fogyasztáson kívül jelentős exportcikknek is bizonyult. Az üvegáruk gyártási profiljának megteremtésével párhuzamosan, 1936-tól, fénycsövek készítésével is foglalkoztak.

Egyidejűleg 1936 júniusában a kiszélesített profillal kapcsolatban a termelés ésszerűbb megszervezése és további megfelelő termelőterület biztosítása érdekében a vállalat a rádiókészülékek gyártását az Egyesült Izzó telepére — Újpest, Váci út 77. szám alá — helyezte át. Ugyanide került a gyár igazgatósága és teljes adminisztrációja is. A Váci út 99. szám alatti gyártelepen a rádiókészülékek javítása (service) és az egyéb cikkek gyártása maradt.

A vállalat gazdasági eredményei a harmincas évek folyamán általában tovább javultak. A tőkés gazdasági élet hullámzása — mint pl. váratlanul kedvező konjunktúra, vagy depresszió — természetesen kihatott a vállalat tevékenységére is. Összefog-

lálva azonban ezeknek az éveknek az eredményeit, megállapítható, hogy a második világháború előtt a Magyar Wolframlámpagyár termelési bázisát és piaci kapcsolatait tekintve, már erős és elismert nemzetközi hírnevet szerzett vállalatá fejlődött.

Fontos változást jelentett a vállalat életében, hogy a gyárat 1941-ben hadiüzemmé nyilvánították. Ettől kezdve az alkalmazottak katonai fegyelem s bíraskodás alá tartoztak, az üzemet nem hagyhatták el önkéntesen, érdekeik védelmére nem szervezkehdettek.

Gazdaságilag vizsgálva a második világháború éveit a gyár történetében megállapítható, hogy a háború előtt elért eredmények, a termelési színvonal lényegesen nem változtak. A negyvenes évek elején nagyobb export megrendeléseket kapott a gyár több olyan országból, amely jelentős nyersanyagkészleteket bocsátott rendelkezésre rádiókészülékek és alkatrészek gyártásához.

Egy 1942. évi jelentés szerint az „ORION” a világpiacon a vezető márkák sorában állt és a nagy konkurens gyárak egyenrangú félként ismerték el. 1942 év végén a vállalat részesedése a rádióexportot lebonyolító gyárak között a világpiacon 25—30%-ot tett ki, ami az éles nemzetközi versenyt figyelembe véve jelentős eredmény. Ez a részesedés a háború utolsó éveiben lényegesen csökkent ugyan, de a vállalat működési lehetősége sohasem került veszélybe.

1944 év végén a szovjet csapatok gyors előrenyomulása és ezzel a hadszíntér közeledése, valamint a külföldi nyersanyagszállítások elmaradása következtében a gyár üzemeiben a termelés fokozatosan csökkent. 1944 novemberében a gyár veszélyes helyzetbe került: német alakulatok az újpesti ipartelepek felrobbantását tervezték. A hír hallatára a gyár kollektívája példamutató szervezethez, a dolgozók és családtagjaik egy részének a gyárba költözésével meghiúsította ezt a tervet. Ezt megelőzőleg a munkások elrejtették a fontosabb anyagokat, alkatrész-készleteket és így megakadályozták a jelentősebb pusztulást.

Újpest 1945 január 10-én felszabadult és a gyár két hét múlva már dolgozott. A gyár munkásai 1945 január 26-án megválasztották az első Üzemi Bizottságot, amely első ülésén bejelentette, hogy a munkásság nevében tárgyalni és intézkedni kizárólag csak a megválasztott bizottságnak van joga.

Az Üzemi Bizottság működésének megkezdése után azonnal felvette a kapcsolatot a szovjet katonai parancsnoksággal, amelyet a munkásság nevében

üdvözölt és támogatását kérte a termelés újbóli megindításához.

A második világháború — egyéb üzemektől eltérően — szerencsére a gyárban csak aránylag jelentéktelen károkat okozott. Épületekben 1%, gépekben és berendezésekben 7%, nyersanyagban és készáruban 9,5% kár esett.

Az aránylag csekély kár és a termelés megindításához szükséges, a munkásság által elrejtett anyagkészletek ellenére, a vállalatnak a felszabadulást követő hetekben igen súlyos problémákkal kellett megküzdenie. A legnagyobb gondot az jelentette, hogy a gáz és villamosenergia hiánya miatt nem lehetett a termelést megindítani.

A vállalat nehéz helyzetében, 1945. februárjában a Szovjetuniótól kapott komoly támogatást, amelynek révén sikerült az üzemet a válságos hónapokon átsegíteni. A gyárba érkezett szovjet bizottság ugyanis elektronikus mérőműszerek gyártásával bízta meg a vállalatot. Bár az ORION gyár ilyen mérőműszerek előállításával sohasem foglalkozott és gyakorlati tapasztalatok nem álltak rendelkezésre, a megbízást sikerrel teljesítette. A megrendelt műszerek modelljeit a megrendelő nagyrészt rendelkezésre bocsátotta, míg a többi műszerek mintapéldányainak kidolgozását a gyár műszaki kollektívája vállalta. A szovjet megrendelő biztosította a gyártáshoz szükséges és belföldön be nem szerezhető nyersanyagokat is.

A Szovjetunió munkát biztosított a gyár rádióosztálya részére is, és 1945 februárjában 10 000 db hordozható rádiókészüléket rendelt.

Hamarosan folytatódott a rádiókészülékgyártás belföldi célokra is, főleg a rendelkezésre álló, elrejtett, illetve beszerezhető anyagokból.

A szovjet megrendelések kétségtelenül nagy segítséget jelentettek és enyhítették a vállalatvezetés napi gondjait. Számos egyéb kérdés még megoldásra várt. Intézkedni kellett a háborús károk helyreállításáról, a gépi berendezések felújításáról és pótlásáról, valamint a nyersanyagszükségletek beszerzéséről, minthogy a gyár minden forgótőke nélkül indította meg üzemeit. A termelés folyamatoságának biztosítása céljából több ízben nagyszámú bankhitelt és állami kölcsönöket kellett igénybe venni, amit az exporttevékenység újbóli megindítása is szükségessé tett. A háború előtti külföldi piacokon igényelték a szállításokat, sőt a nemzetközi konkurrencia már nagy erőfeszítéseket tett az ORION készülékek piacainak megszerzése érdekében.

A gyár főbejárata ma, Kőbányán a Jászberényi úton

A vállalat az inflációs időszakot államkölcsonökkel hidalta át, de pénzügyi nehézségei a stabilizációval sem szűntek meg. A vállalat nemcsak hitelek, hanem adókedvezmény formájában is részesült állami támogatásban. A termelés folyamatosságának biztosítása, valamint az exportszállítások újbóli kiszélesítése érdekében a kormányzat sorozatos segítséget nyújtott a vállalatnak. Új gépeket, berendezéseket és nyersanyagot szereztek be külföldről. Nagyarányú beruházásokkal 1947-ig megkétszerezték a vállalat berendezéseinek és felszerelésének állományát.

1947 február 8-án a vállalat belső szervezetében is fontos változás történt. A dolgozók kívánságára a gyár nevét, az 1925 óta használt ORION védjegy alapján, ORIONRádió és Villamossági Vállalatra változtatták. A gyár dolgozói, illetve az Üzemi Bizottság, egyre nagyobb mértékben vettek részt a vállalat irányításában. A dolgozók közvetlen bekapcsolódása a vállalatvezetésbe, természetesen nem ment könnyen, mert a gyár igazgatósága nehezen akarta tudomásul venni a megváltozott helyzetet és számot, a multat visszahozni kívánó intézkedést tett.

Az ügyvezető igazgatóságnak az Üzemi Bizottság mellőzésére és kikapcsolására irányuló törekvése, több-kevesebb eredménnyel, egészen a vállalat államosításáig tartott.

Az ORION Rádió és Villamossági Vállalat 1948 március 28-án került állami tulajdonba, miután 1945 utáni működését is a sokoldalú állami segítség tette lehetővé. A gyár a felszabadulás óta kizárólag állami kölcsönökben részesült, állami támogatással építette újjá üzemait, korszerűsítette gépi berendezéseit, indította meg gyártását és szervezte át külföldi értékesítését. Az állami tulajdonbavétel mind ezeket megerősítette.

Az iparügyi miniszter Rezső Tibort, az akkori Üzemi Bizottság elnökét nevezte ki első vállalatvezetőnek, aki azonnal megtette a legszükségesebb intézkedéseket a gyár további fejlesztése és helyzetének javítása érdekében.

Az államosítás időpontjában a dolgozók létszáma 1358 fő volt, amelyből a fizikai dolgozók létszáma 1132 főt tett ki. Ebben az időben a gyár rádiókészülékek és alkatrészek, elektromos műszerek, orvosi üvegáru, hőpalackok és egyéb elektrotechnikai berendezések (ventillátor, gramfon-motor, kerékpárdinamó) előállításával foglalkozott. Az izzólámpagyártás a felszabaduláskor gyakorlatilag megszűnt. Az államosítás előtt, 1947-ben a gyár 27 624 db rádiókészüléket gyártott. A rádiókészülékek mel-

lett ekkor a hőpalack és ampullagyártás volt a legjelentősebb üzletág. A rádiókészülékek exportja 1947-ben 9 millió forintot tett ki.

Az államosítás után az ORION gyár pénzügyi helyzete javult. A kormányzat 12 000 db népszuper rádiókészülék gyártására adott megrendelést. A rádióosztály foglalkoztatása nemcsak a pénzügyi helyzeten segített, hanem megoldotta a vállalatot fenyegető munkanélküliséget is. A munka termelékenységé az államosítás után megjavult. Az exporttevékenység is megélénkült: 1948-ban például a külföldi megrendelések értéke meghaladta a 20 millió forintot.

Az államosítást követő hónapokban a gyár belső szervezetében több változás történt. 1948 júliusában az államosított vállalat vezetésére, mint munkásigazgató Tóth János szerszámkészítő, Üzemi Bizottsági elnök kapott megbízást. A vállalatot 1949 július 12-én nemzeti vállalattá alakították át, míg 1949 január 1-től az exporttevékenységet az állami külkereskedelmi vette át.

1949-ben a rádiókészülékgyártás bővülése következtében a termelőterület egyre szűkebbnek bizonyult. Elodázhatatlanná vált a gyár nagyobb területre való áttelepítése, mivel az Egyesült Izzó újpesti telepén már nem volt lehetőség további fejlődésre. Új nagyobb gyáregület igénybevételét sürgették a gyár előtt álló műszaki feladatok, új gyártmányok fejlesztése, s az ezzel együttjáró egyre emelkedő létszám megfelelő elhelyezése.

1951-ben a vegyes profilú vállalatból kivált és önállósult a műszerüzem és az orvosi üvegáru, valamint hőpalack üzem. A gyár tehát tiszta profilú vállalattá vált és kizárólag rádiókészülékek és alkatrészek gyártását folytatta.

A rádiógyár megfelelő elhelyezésének kérdése ugyancsak 1951 nyarán oldódott meg, amikor a X. Jászberényi út 29. alatti, azaz jelenlegi telephelyére költözött.

Az új telephelyen a korszerűtlen régi épületek lebontása után nagyarányú építkezés indult meg, amelynek során a gyár modern, minden igényt kielégítő otthont kapott.

A gyár termelése, gazdasági helyzete az államosítás időpontjától az új gyártelepre költözésig hatalmas fejlődésen ment keresztül. 1951-ben például már 116 000 db komplett rádiókészüléket és 40 000 rádióalkatrészgarnitúrát gyártottak. Ez a termelési eredmény, összehasonlítva az államosítás előtti 1947 évi rádiógyártással (27 624 db), már önmagában megmutatja nemcsak az államosítás hatásaként bekö-

A gyár belső udvara

vetkezett hatalmas fejlődést, hanem az új gyártelep szükségességét is. 1951-ben a rádiótermelés 48%-a került exportra.

Ezek az eredmények azt is bebizonyították, hogy helyes intézkedés volt a gyár profiljának megtisztítása és a legjelentősebb gyártmánynak, a rádióknak egy nagy gyárban való összpontosítása.

A dolgozók létszáma 1952-ben 1909 fő volt, ebből 1443 fizikai dolgozó.

A gyár fejlődése az ötvenes években továbbra is töretlen maradt és már 1954-ben elérte a 257 000 db-os rádió, ill. rádióalkatrészgarnitúra termelést.

A rádiótermelés és ezen belül az export állandó növekedése már előre jelezte a termelő területek növelésének szükségességét.

Ehhez járult még, hogy időszerűvé vált a világszerte gyors ütemben terjedő televíziós vevőkészülékek gyártásának megindítása is. Az ORION gyár, a harmincas évek első sikertelen próbálkozásai után, 1951-ben kezdett foglalkozni a televízió fejlesztéssel és 1955 őszén elkészült az első önálló ORION és egyben magyar TV konstrukció. Az 1956 februárjában üzembe helyezett kísérleti televízió adóállomással párhuzamosan a gyár megkezdte a televízió vevőkészülékek tömeggyártását. Ezzel az ORION gyár profilja újabb, jelentőségében csak a rádió bevezetéséhez hasonlítható gyártmánnyal bővült.

A televíziókészülékgyártás bevezetése újra hatalmas feladatok elé állította a gyárat. Új gépekre, műszerekre, berendezésekre és ezzel összefüggésben nagyobb termelőterületre volt szükség. Az iparvezetés mindezeket lehetővé is tette: nagyszabású rekonstrukciós terv keretében 200 millió forint összegű beruházást biztosított a fenti célok megvalósításához.

Néhány év alatt felépültek az új épületek, beszerzték a gyártáshoz szükséges gépeket, műszereket és 1959-ben már mozgó szalagokon, új technológiával gyártották a televíziókészülékeket, amelyek termelése ugrásszerűen nőtt.

A televíziókészülékgyártás az 1956 évi 2000 db-ról 1961-ben már meghaladta az évi 100 000 db-ot, amelynek több mint 50%-a exportra került. Az ORION televíziókészülékek alig néhány év alatt, méltán léptek az ORION rádiókészülékek nyomdokaiba a világpiacon és váltak az egész magyar nép gazdaság fontos exportcikkeivé.

A televíziókészülékgyártás hatalmas fejlődése az ORION Rádió és Villamossági Vállalatot Közép-Európa egyik legnagyobb híradástechnikai gyárává emelte. A dolgozók létszáma alig néhány év alatt

meghaladta a 4000 főt. A gyár műszaki kollektívája 5 év alatt 14 televíziótípust adott a belföldi és külföldi fogyasztóknak és ugyanakkor ezt az új terméket az európai televízió technika színvonalára emelte.

A gyár 1963-ban, fennállásának 50. év fordulóján büszke eredményeire, amelyeket elsősorban a vállalat államosítása óta, a szocializmus építésének keretében ért el.

A munkáshatalom kivívása óta pártunk és kormányunk nagy figyelmet fordított a rádió, majd a televízió fejlesztésére, a termelés gyors ütemű növelésére. Jelentős anyagi és szellemi értékeket biztak ránk, amelyekkel üzemünk politikai és gazdasági vezetése igyekezett úgy gazdálkodni, hogy a népgazdaság számára a legjobb eredményeket érjük el. Gyártmányaink állandó korszerűsítése, a minőség folyamatos javítása képezték célkitűzéseink alapjait, amelyek összességükben terveink teljesítését biztosították.

A népgazdaság által az ORION kollektívája elé állított feladatok nyomán nőtt termelésünk, évről-évre teljesítettük, sőt gyakran túlteljesítettük terveinket. Ezek a tények biztosították a gyár részére azt a szilárd alapot, amelyre építve új feladatok megoldására tudott és tud jelenleg is vállalkozni.

Az eddigiekben röviden ismertettük a gyár történetét. Minthogy az utóbbi évtizedekben az ORION gyár rádió és televíziókészülékgyárrá fejlődött, a következőkben részletesen csak a rádióval és televízióval kapcsolatos fejlődést ismertetjük, amelyet a gyár műszaki fejlesztéssel, gyártmányaival 1925-től elért.

Bemutatjuk a gyártás fejlődését, a kiemelkedő gyártmányokat, azok helyzetét és fogadtatását a bel- és külföldi piacokon. Bemutatjuk a gyár dolgozóit és munkakörülményeiket, ismertetjük azt a harcot, amelyet a gyár dolgozói folytattak munkájukért, amellyel a szocializmus építésének korszakába eljutottak.

Részlet a gyárból

A RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ FEJLŐDÉSE

Az ORION gyár 1926 június 30-án kezdett foglalkozni rádiókészülékek gyártásával. Ez a nap az egész magyar rádióipar szempontjából fontos történelmi időpont. Az azóta eltelt 37 év alatt nem kevesebb, mint 223 rádiókonstrukció készült a gyár fejlesztő laboratóriumában.

A rádiókészülékek műszaki fejlesztése tehát régi tradíció az ORION-ban. Ez a munka nemcsak a gyár és az egész rádiótechnika, hanem ezzel párhuzamosan a magyar híradástechnika jelentős részének fejlődését is magában foglalja. Az állandó kutató és fejlesztő munka mellett a gyár műszaki gárdája igyekezett mindenkor lépést tartani az iparilag fejlett országok műszaki színvonalának előrehaladásával. Ennek volt köszönhető, hogy minden egyes konstrukció a maga nemében megfelelt a rádiótechnika általános színvonalának. Ezzel érte el a gyár azt a helyet és elismert szintet, amelyet az ORION márka az egész világon évtizedek óta elfoglal.

Az első rádió detektoros, fülhallgató készülék volt. A rádió őskorában, a huszas évek elején, maga a vétel volt a készülék lényege: sem a minőség, de még a folyamatos érthetőség sem tartozott az új találmány legfontosabb tulajdonságai közé. Csak néhány év múlva sikerült a hangfrekvenciát erősítő fokozattal kiegészíteni az első konstrukciókat.

Jelentős lépés volt a rádió történetében amikor a fülhallgatót a hangszóró váltotta fel. Az első típusokat ún. lengőnyelven, patkómágnessel készí-

tett hangszórók jellemezték, amelyek sem hangereőben, sem hangminőségben, ill. élettartamban nem hasonlíthatók össze a mai modern hangszórókkal. A torzítatlan hangvisszaadást először az 1928-

ban kidolgozott gerjesztett dinamikus hangszórók biztosították. Az első csövekkel

konstruált készülék a 7023 típus volt, amelyben a gyár mérnökei az AR4101, PP430 és PV495 típusú, ma már szinte teljesen ismeretlen csöveket alkalmazták. Ez az első hálózatról táplált ún. egyenes kapcsolású készülék 2+1 csöves visszacsatolt audion kapcsolási rendszerű volt, amely már nagyfrekvenciás erősítővel is rendelkezett és pozitív visszacsatolással lényegesen növelte az erősítést. Az új kapcsolási rendszer hátránya a kezelés kényességében jelentkezett: kissé túlszatolt áramkör esetén, a készülék „fűtült”, azaz begerjedt.

Az állomások szétválaszthatóságát (szelektivitását) több rezgőkör alkalmazásával igyekeztek fokozni, de mivel egyenes kapcsolású készülékekről volt szó, a rezgőköröket a venni kívánt állomásnak megfelelően hangolni kellett. Ez a rendszer bonyolulttá tette a készülék kezelését és nagymértékben drágította árát is (például az ORION 22 típus).

A harmincas évek elején forradalmi változást hozott a rádió történetében az ún. szuper rendszerű készülékek kidolgozása. 1934-ben készült az első ORION szuper kapcsolású készülék a 111

típusú rádió. A szuper kapcsolásban alkalmazott új cső az ún. keverőcső jelentette az új konstrukció alapját. E készülékek előnye az egyenes vevővel szemben a fokozott szelektivitás és a nagymérvű erősítés lehetősége. A szuper kapcsolási rendszer évről-évre tovább fejlődött, az újabb típusokban mindig csak az alapelv különbözőbb változataiként jelentek meg.

A ma ismert legfejlettebb keverési változat, a trioda-heptoda keverőfokozat alapjait is az első keverőcső konstrukciós elméletében találjuk meg.

A szuper kapcsolási rendszer alkalmazása mellett évről-évre nagy fejlődésen ment át a rádiókészülékek konstrukciója részben a vétel- és hangminőség javítása érdekében, részben viszont kényszerítő okok, az adóállomások szaporodása miatt.

A készülékek érzékenységének növelésével lehetővé vált távolabbi adók vétele is. Az adók erőssége és a távolságok miatt azonban a rádióvételeben igen nagy különbségek mutatkoztak. Az adóállomások száma is állandóan szaporodott, ezért a vehető hullámtartományt kibővítették az ún. rövidhullám-sávval. A rövidhullám-sávban a gyakori „fading”

jelenség következtében a vétel erőssége nagymértékben változott, amelyet már nem lehetett hangerőszabályozóval követni.

A két problémát együtt oldotta meg az önműködő erősítésszabályozó bevezetése, amely — kiegészítve a késleltetett kapcsolási módszerrel, — lehetővé tette, hogy a gyengén vehető adóállomások is megfelelő hangerővel jelentkezzenek.

A kezdeti időszakban az is külön feladatot jelentett, hogy a harmincas évek elején igen sok helyen volt még egyenáram, amelyet természetesen nem lehetett transzformálni. A hálózati rádiókészülékeket nagyobb feszültségre méretezték, mint a hálózati feszültségek, tehát transzformálásra és egyenirányításra volt szükség. A készülékekben alkalmazott csövek fűtése ugyanakkor igen kis feszültségen, 4—5 Volttal történt. Az egyenáram okozta problémákat az ún. univerzális készülék konstrukciókkal oldották meg. Az univerzális készülékek csövei külön erre a célra készültek, azonos fűtőárammal és a hálózatnak megfelelő anódfeszültséggel (pl. 22U, 30U, 44U stb. ORION típusok).

A szuperkapcsolás bevezetése után a gyártó vállalatok egymás után alkalmazták a készülékek szolgáltatásait növelő, a rádióhallhatók kényelmét szolgáló konstrukciós megoldásokat. A vételerősség szemléletes érzékeltetésére előbb műszereket, glimmlámpákat alkalmaztak, de 1936-ban már megjelent az ún. varázsszem (ORION 55 típus), amely vizuálisan mutatja a készülék helyes beállítását, a jelentkező adóállomás erősségét.

Jelentős változást hozott 1938-ban, a rádiókészülékek hangminőségében a permanens dinamikus hangszórók alkalmazása. Az „élő hang” és a „gép hang” egyre közelebb került egymáshoz. A hangminőség javítása és tökéletesítése még ma is egyik legfontosabb célja a modern rádiókonstrukcióknak.

A negyvenes évekig a rádiókonstrukciók világában már elérték mindazokat a legfontosabb kapcsolástechnikai eredményeket, amelyek a mai modern készülékeket is jellemzik. A készülékek méretei, azonban, az alkalmazott nagy térfogatú alkatrészek miatt, még lényegesen nagyobbak voltak, mint a jelenlegi hasonló teljesítményű készülékeké. A második világháborút megelőző készülékeket nagyméretű elektrolitikus kondenzátorok, hengeres

papírkondenzátorok, ellenállások és a mai zseb-rádióhoz hasonló méretű, különféle transzformátorok jellemezték.

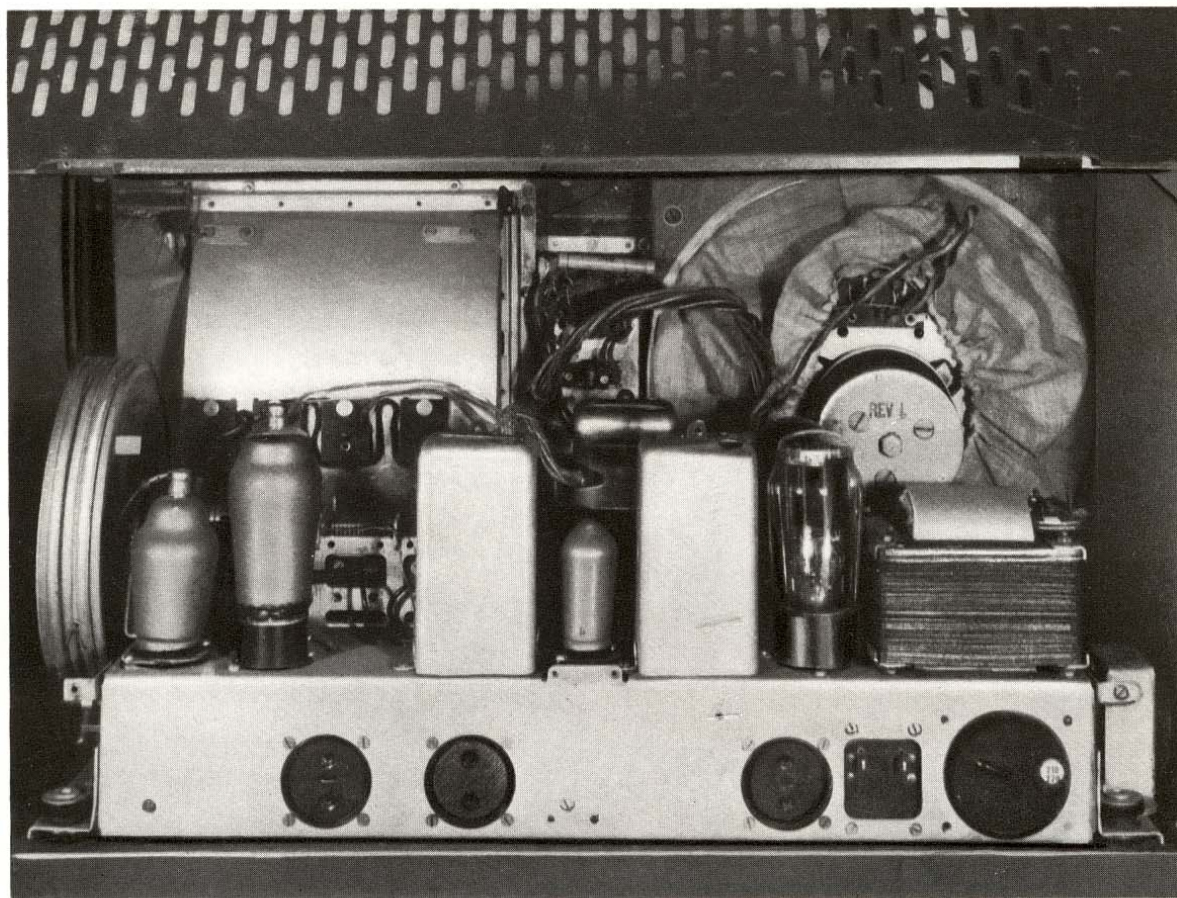
Közvetlenül a háború előtt kezdődött a készülékek méreteinek csökkentése. Az első eredmény a csöveknél mutatkozott: megjelentek az ún. színüveg csövek, amelyek előnyös méreteik és jó elektromos tulajdonságaik révén hamar elterjedtek. Hosszú ideig, csaknem a negyvenes évek végéig — sőt egyes készülékeknél még tovább is — ezt a csőszériát alkalmazták. (Pl. ORION 331, 441, 881 típus.) A színüvegcsövek alkalmazása igen nagy jelentőségű volt a második magyar néprádió konstrukciónál, amelyből az ORION gyár éveken keresztül az összes gyárak közül a legnagyobb sorozatot állította elő.

A rádió fejlődéstörténetében az ORION konstruktőr gárdája számos önálló újdonságot vezetett be, amelyeket később más gyárak is átvettek.

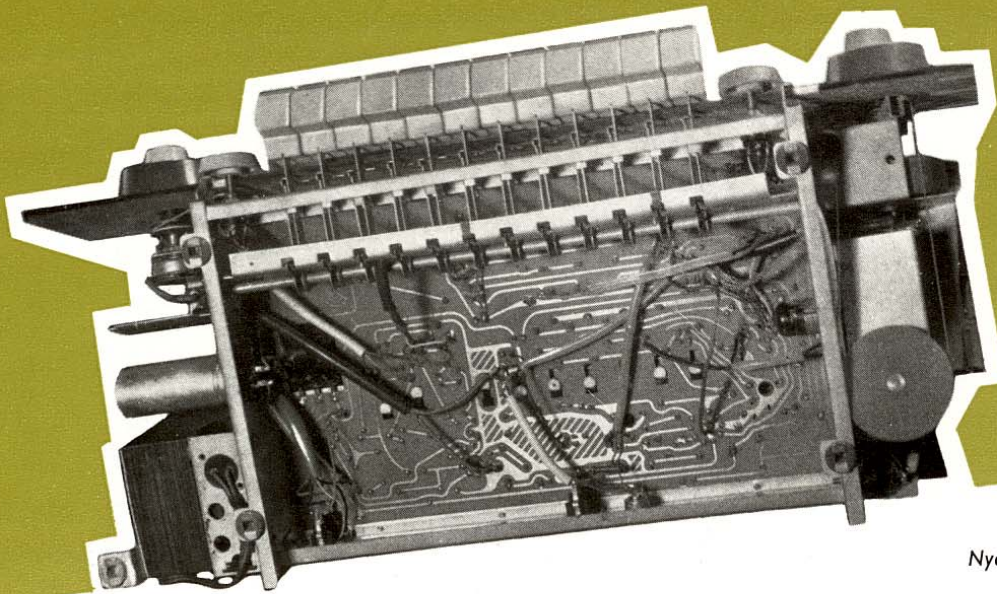
Ezek közé tartozott pl. 1948-ban az ún. revolver rendszerű hullámváltó (ORION 844 típus), amelynek a korábbi megoldásokkal szemben nagy előnye

volt, hogy felépítése, hangolása, tehát gyártása, valamint raktározása a készülékektől teljesen függetlenül történhetett. Az új konstrukció rendkívüli tisztítási lehetőségével igen megkönnyítette a karbantartást is. 1954-ig számos új konstrukció készült ezzel a hullámváltóval.

A csövek miniatürizálásában a színüvegcső széria bevezetése jelentette az első lépcsőfokot. Ezt követte az ún. miniatűr csőszéria, majd néhány év múlva a sokkal stabilabb felépítésű rimlock csőszéria. Ezekkel a csövekkel készültek az ismert kis alakú ORION készülékek (pl. 221, 222, 420 típusok), amelyek mind nagy sorozatokban készültek a bel- és külföldi piacok számára. A mai modern készülékekben kizárólag már csak a korszerű, kiváló elektromos tulajdonságokkal rendelkező ún. novál csőszériát alkalmazzák. A rádiókészülékek méretcsökkentését és a konstrukciók újabb mechanikai felépítését szolgálta az ötvenes évek közepén bevezetett nyomógombos hullámváltórendszer. A nyomógombos hullámváltó egyszerű kezelhetőségével hamarosan kiszorította a korábbi rendszereket.

Húsz évvel ezelőtt gyártott rádiótípus belseje. Nagy belső térfogat, nagyméretű alkatrészek

Nyomtatott áramkörű rádiókészülék belseje

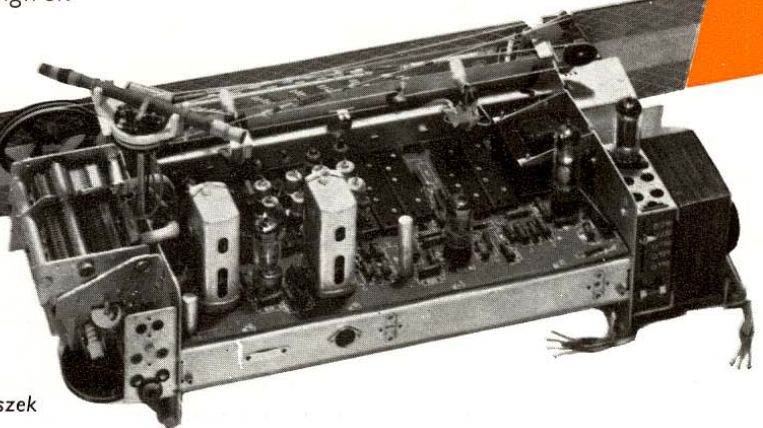
A rádiókészülékek elektromos konstrukciójában jelentős változást hozott a vételi hullámtartomány újabb kiterjesztése az ultrarövidhullámsávra. A rádióknak kb. tíz évvel ezelőtti fejlődési fokán igen nagy hátránya volt a hangfrekvenciának szűk sávon történő átvitele. Az emberi fül általában 16 kHz-ig hallja meg a hangokat. A rádiókészülékeken nemzetközileg engedélyezett átvitel csak 9 kHz maximumot engedélyezett, de nagyon sok konstrukció a szelektivitás érdekében még ennél is kevesebbet nyújtott. A döntő változást az ultrarövidhullám (URH) hozta, amelynek felhasználásával az átvihető hangfrekvenciatartomány bőven túlhaladja az emberi fül hallóképességét. További előnye a zavarmentesebb vétel is. Az URH sávon a 60–70, illetve 90–100 MHz közötti hullámtartományt értik, 10,7 MHz középfrekvenciával. A különböző hullámtartományok miatt az új konstrukciókban a frekvenciamodulált tartományoknak a hangfrek-

venciás erősítőig külön hangolt köröket kellett biztosítani (AR602—AR612 típus).

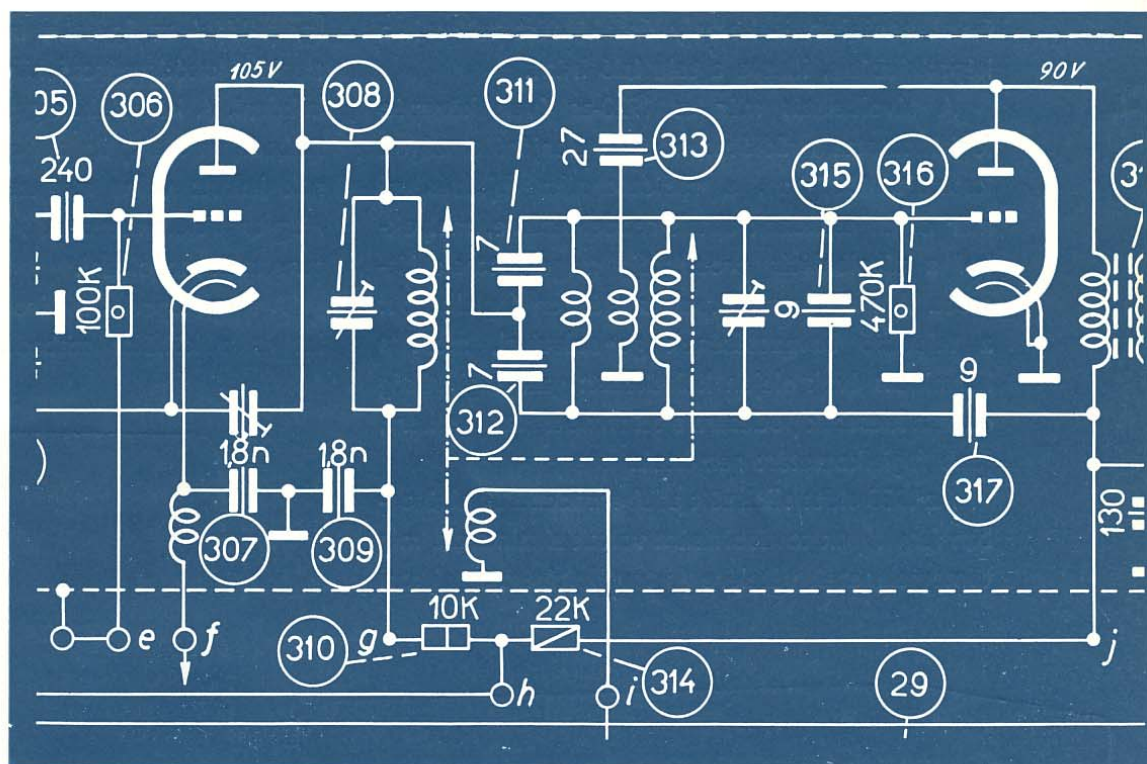
A frekvenciatartomány ultrarövidhullámokra történő kiterjesztésének fontos oka volt a középhullámsáv túlszűfolttsága és az adók rohamos szaporodása is. A nemzetközileg előírt frekvenciatávolságot a középhullámsávban nem tartották be, egyre nőtt az éterben a zűrzavar és a zavarmentes vétel szinte lehetetlenné vált.

A középhullámsáv túlszűfolttságán segített némileg a mai modern készülékekben a ferrit-antennák beépítése. A ferrit-antenna segítségével ugyanis az azonos frekvencián, de nem egyirányban működő adások némileg szétválaszthatók.

Az utóbbi évtizedben az igények és a nemzetközi verseny növekedése egyre sokrétűbb követelményt támasztott a rádiókészülékekkel szem-

Modern csúcsheterodin rádiókészülék. Kistérfogató alkatrészek

ben. Ezek közül különösen jelentős a hangszín-szabályozás kiterjesztése. A különböző készülékekben ma már magas- és mélyhangkiemelő kezelő szerkezet találunk, az egyéni ízlés szerinti hangminőség beállítására.

A hangminőség további javulását eredményezte az emberi fül igényeinek még jobban megfelelő térhatású (sztereo) adás és vétel bevezetése. Az emberi fül ugyanis nemcsak a hang erejét és színét, hanem annak irányát is érzékelni tudja. Az általánosan ismert rádiókészülékeknél a hang egy irányból, a hangszóróból jut a hallgatóhoz, függetlenül attól, hogy az adásnál a hangok különböző irányból kerülnek a mikrofonba. A térhatású adásnál a vivőfrekvencia egy segédfrekvencia segítségével két vagy több mikrofontól vezérelve kétféleképpen modulálja a hangot és ugyanaz történik fordított sorrendben a vevőkészülékben is. A térhatású adásra és vételre többféle megoldás ismeretes, a költséges kivitelezés miatt azonban még nem tudott szélesebb körben elterjedni.

Napjaink forradalmi eseménye a rádiótechnikában a nyomtatott áramkörök alkalmazása, amelyeknél az eddig alkalmazott vezeték tömeg nagyrészt szigetelt lapra „nyomatják”. A nyomtatott áramkörök alkalmazása elsősorban technológiai előnyök

biztosít. Tovább csökkenthető a készülékek térfogata egyszerűbb és egységesebb a készülékek bekötése a gyártásnál, kevesebb a meghibásodási veszély, egyszóval jelentős termelési költség megtakarítással jár (AR312, 322, 612 stb. típusok).

Ma már világszerte a nyomtatott áramkörű technológia uralkodik az egész híradástechnikában. Magyarországon az ORION gyár alkalmazta először a nyomtatott áramköröket a rádiókészülékeknél.

Az eddigiekben ismertettük a rádiótechnika közel 40 éves fejlődését, amelyet Magyarországon az ORION gyár is megtett. A gyár hosszú és fáradtságos munkával érte el a rádiótechnika ma ismert színvonalát. Az első rádiókészülék gyártásától, 1926-tól napjainkig fejlesztett és gyártott 223 féle rádiókonstrukció méltó bizonyítéka ennek a nagy útnak. A detektoros rádiókészülékektől az AR612 csúcscsúperig 37 év, illetve 223 típus, méltó hagyomány az 50 éves gyár számára.

TELEVÍZIÓ

A televízió vevőkészülékek tömeggyártása az ORION gyárban és ezzel Magyarországon 1956-ban kezdődött. A gyár történetében azonban már 20

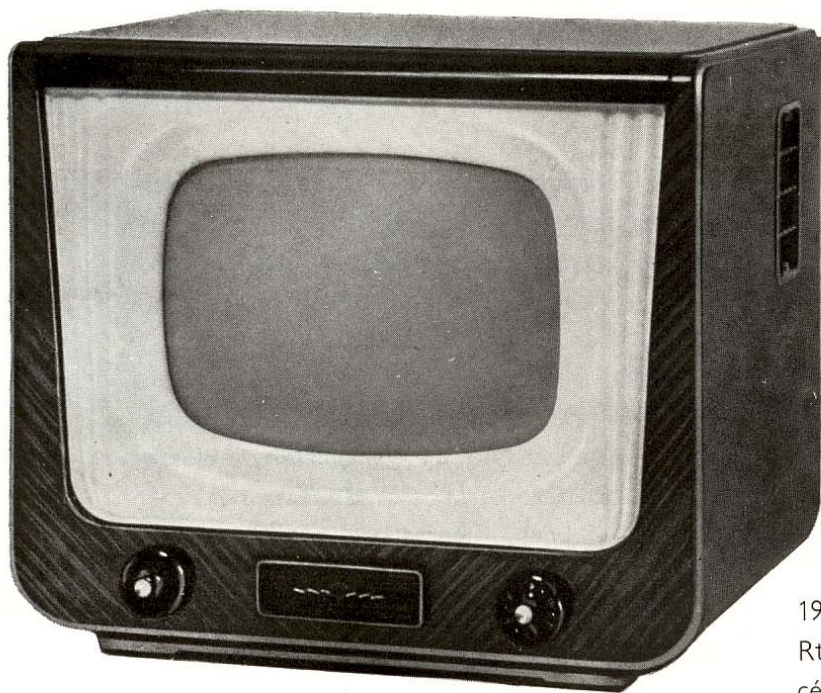
évvel korábban is komoly érdeklődést találunk a képtovábbítás, illetve a televízió iránt.

A távolbalátás már az 1920-as évek közepén foglalkoztatta a rádiótechnikában élenjáró országok kutatóit. 1933-ban, a rádiótechnika fejlődésével már olyan eszközök álltak rendelkezésre, melyekkel a távolbalátás problémája megoldottnak látszott. A magyar rádióipar is élénken foglalkozott a televízió bevezetésének gondolatával, mert a harmincas évek elején keletkezett gazdasági válság okozta kiesések pótlására a televíziótól átütő sikert, jobb foglalkoztatást reméltek.

Az 1933 előtt elkészült adóberendezések elsősorban fényképek továbbítására voltak alkalmasak, míg tömegjelenetek vételére és továbbítására az akkori

Így például az Egyesült Izzó, külföldi szabadalmak alapján, katódsugárcső kifejlesztésével kezdett foglalkozni. A készülékek gyártását, ugyancsak idegen szabadalmak alapján a Magyar Wolframlámpagyárnak kellett volna megkezdnie. A képadásokat a Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt. keretében tervezték megoldani.

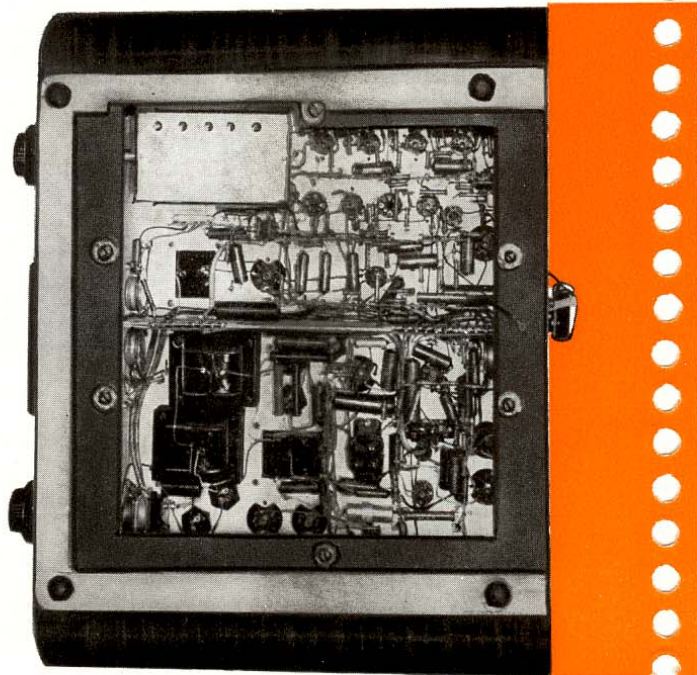
A megállapodás a három érdekelt magyar vállalat és a külföldi szabadalomtulajdonosok között

AT 501, az első ORION televíziókészülék, kívül

rendszerek nem feleltek meg. Alapvető fontosságú volt az 1933-ban kidolgozott német eljárás, mely a távolbalátás és a mozgóképtechnika kombinációján alapult. Ennek segítségével minden olyan jelenetről lehetett távolba képet továbbítani, amelyről mozgókép is készülhetett.

Az Egyesült Izzó és a Magyar Wolframlámpagyár nagy lehetőségeket láttak a távolbalátás belátható időn belüli magyarországi bevezetésére és 1934–35-ben jelentős kezdeményezéseket tettek.

és belül

1935-ben létre is jött, megalakult a Magyar Televízió Rt. A társaság azonban nem teljesítette a működés céljával kitűzött feladatokat, tényleges tevékenységet nem fejtett ki. A televízió készülékek gyártása különböző pénzügyi és technikai nehézségek következtében ekkor nem indult meg Magyarországon.

A televízió kérdése 1937-ben ismét felmerült. Az Egyesült Izzó jelentős eredményeket ért el a katódsugárcsővek fejlesztésében, a Magyar Wolframlámpagyár azonban a második világháborút megelőző konjunktúra hatására, a rádiógyártás újabb fejlődése miatt, még nem akart foglalkozni a televízióval.

A televízióval kapcsolatos tervek Magyarországon gyakorlatilag megghiúsultak a harmincas évek-

ben. A fejlett rádiótechnikával rendelkező országok azonban egymásután rátértek a távolbalátás, a televízió megvalósítására.

A televízió technika sokkal rövidebb idő alatt tette meg azt az utat, mint amelyet a rádió csaknem 40 év alatt az egész világon elért. A rádiótechnika fejlődése szinte párhuzamos az ORION rádiógyártással. A televízió vevőkészülékgyártás azonban csak 1951-ben merült fel véglegesen az ORION gyárban, amikor a televízió technika már majdnem 20 éves fejlődésen ment át számos országban. A Szovjetunióban és több nyugati országban már nagy tömegekben gyártottak TV-vevőkészülékeket, tehát nem volt szükség a már más országban megtett út megismétlésére. Az ORION gyár a TV-vevőkészülékek fejlesztésének megindításakor már rendelkezett bizonyos — elsősorban szovjet — tapasztalatokkal, amelyek lehetővé tették számára olyan szintű munka megkezdését, amelyet az említett országok nagy gyárai már elértek.

A televíziókészülékgyártás megkezdését nemcsak a belföldi igények felmerülése, hanem az ORION rádiók exportpiacainak érdeklődése is siettette. Televízió készülék gyártással az egész világon általában a rádiógyárak foglalkoznak és ezért a rádióval párhuzamos televíziógyártás mintegy önmagától adódó feladat lett az ORION gyárban is.

A nálunk teljesen új iparág megteremtése érdekében az ORION úttörő munkát végzett Magyarországon. A gyár TV laboratóriuma néhány fiatal mérnök lelkes munkájával kezdte az önálló fejlesztés nehéz munkáját. Ezek a mérnökök alig egy-két évvel korábban fejezték be egyetemi tanulmányukat, ahol ugyan még keveset tanulhattak erről a nálunk még teljesen új technikáról. A gyakorlati tapasztalat teljesen hiányzott, de a Szovjetunió által nyújtott műszaki és dokumentációs segítség, valamint az akkori kevés szakirodalom mégis lehetővé tette, hogy nagy szorgalommal és az új iránti töretlen érdeklődés segítségével egészen rövid idő alatt elkészülhetett az első magyar és ORION tv konstrukció: az AT501 kétcsatornás készülék.

Növelte a nehézségeket az is, hogy a fejlesztő munka kezdetén sem magyar adóállomás, sem az adásokat pótló berendezés, műszer még nem állott rendelkezésre. 1954-ben helyezték üzembe Buda-

pesten az első 100 W energiájú, de még csak álló képeket és filmeket továbbító adóállomást. A rendszeres műsoradást biztosító adóállomást 1 kW energiával csak később tervezték megindítani. Mindez arra kényszerítette az ORION konstruktöreit, hogy olyan nagyobb teljesítményű készüléket tervezzenek, amely — a megfelelő képminőség érdekében — a csekély adási energia mellett is, megfelelő vételt biztosít. Ezt a célt tökéletesen oldotta meg az AT501 készülék, amely még ma is, csaknem 10 év után a magyar televízióipar egyik legüzembiztosabb készüléke.

Az 1956-ban megindult 1 kW energiájú kísérleti TV-adás a belföldi piacon már az akkori időszaknak megfelelő, modern vevőkészüléket talált, amely rövid idő alatt biztosította a magyarországi televíziógyártás fejlődésének alapjait.

Az AT501 kétcsatornás készülék egy 21 csöves transzponáló intercarrier kapcsolási rendszerű, 43 cm képernyőjű készülék volt, amelynek tömeggyártását az ORION 1956-ban meg is kezdte.

Fontos kérdés volt az AT501 készülék konstrukciójánál, mekkora legyen az első magyar televízióvevő képcsöve. A hazai ipar ekkor még csak 31 cm átmérőjű kerek képcsövek gyártására volt képes. Ennek felhasználása volt az egyik lehetőség; ezt is fontolóra kellett venni, mivel külföldön ekkor még nagy méretnek számított. Az ORION mégis úgy döntött, hogy az AT501 készüléket mindjárt a 43 cm-es átlójú képcsővel gyártja, mert ez inkább megfelelt az akkori világszínvonalnak.

Az AT501-es készülék még jórészt külföldről importált alkatrészekből épült fel. Az alkatrészgyártó ipar ugyanis még nem gyártotta azokat a speciális alkatrészeket, melyek TV-készülékekhez szükségesek. Az 1957-es esztendő során a készülékbe egyre több hazai gyártású alkatrész került és így megteremtődtek a nagyobb volumenű, sőt exportra történő gyártás előfeltételei.

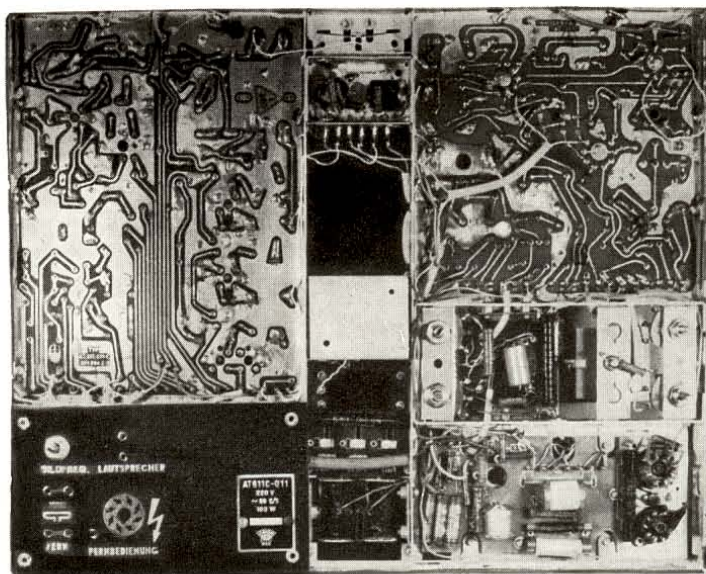
Az export lehetősége természetesen egy sor újabb problémát vetett fel. Mint említettük, az AT501 készülék alaptípusa két csatorna vételére volt alkalmas. Export esetén ez már nem volt elegendő, mivel külföldön általában több csatornán lehetséges a vétel. Ezért megindult a 12 csatornás csatornaváltók fejlesztése. Az első exportált kétcsatornás készülék mellett az ORION az AT501M és

AT501L típusok bevezetésével még 1957-ben megindította a 12 csatornás készülékek gyártását és exportját.

Időközökben tovább nőttek a hazai szükségletek is. Küszöbön állt az első nagyteljesítményű budapesti televízió adóállomás megindítása. Az ORION-ra hárult az a feladat, hogy a televízió elterjesztését elősegítse olcsó, könnyen kezelhető, a helyi adó körzetében vételképes TV-vevőkészülékkel, amely a helyi adó közelében szoba-antennával használható. Így került sor 1958 elején a második ORION alapkonstrukció, az AT 301 és testvérkészüléke, a szuper-rádiókészülékkel kombinált AT302 gyártására.

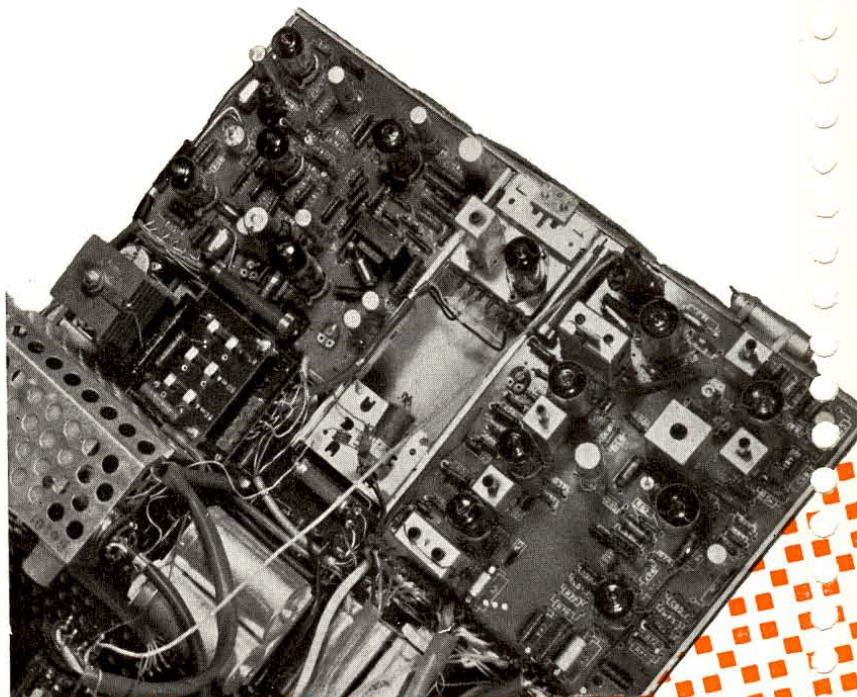
Ez a készüléktípus, amely a vásárlók nagyobb rétegei számára elérhető áron került forgalomba, néhány egészen eredeti műszaki megoldást tartalmazott. Így például — minthogy egycsatornás vételre készült — nagyfrekvenciás kapcsolása egyenes-intercarrier rendszerű volt. Meg kell említeni, hogy ennél a készüléknél a sorfrekvenciás eltérítés öngerjesztésű sor-kimenő-transzformátorral történt, amit a helyi adóra méretezett kisebb érzékenység tett lehetővé. A leglényegesebb műszaki újdonságot az EH81 heptódának FM-demodulátorként való alkalmazása jelentette. Ez a cső magyar konstrukciójú, és bevezetése lehetővé tette a limiter, FM-demodulátor és hangfrekvenciás előerősítő fokozatoknak egyetlen csőben történő egyesítését. Így a készülék csöveinek számát és a fogyasztást a lehető legkisebbre sikerült csökkenteni; ezzel magyarázható a készülék olcsósága és megbízhatósága.

1958 végén újabb exportpiacokon történő eladásra nyílt lehetőség. Ezért került gyártásra az AT301 készülék 12 csatornás szuperrendszerű változata, az AT401A típus. Ugyanakkor sikerült további eredményt elérni a készülékek térfogatának csökkentésében: megjelent az ORION első 90°-os eltérítésű képcsövet alkalmazó készüléke, az AT401N típus. (A 90°-os elté-

Nyomatott áramkörök televízió-készülékben, alulnézet

*Nyomatott áramkörök televízió-készülékben, felülnézet.
Miniatűr alkatrészek, kis térfogat*

rítésű képcső lényegesen kisebb mélységű készülék-doboz használatát tette lehetővé, mint az addig használt 70°-os típusok.)

Ez természetesen újabb követelményeket rótt az ORION TV-konstruktőrgárdájára: a 90°-os eltérítőtechnika bevezetését. Ennek sikeres megvalósítása után 1959 májusában jelent meg az ORION első valóban nagy képcsövű, 53 cm átlójú TV készüléke, az AT505-ös. A készülék átütő sikerét — ami kitűnő műszaki tulajdonságainak, egyszerű kezelhetőségének és mérsékelt árának köszönhető — az jellemzi, hogy ezt a készüléket, kisebb testvérével, az AT403-mal együtt, megfelelő műszaki korszerűsítésekkel, Duna és Tisza néven még ma, 1963-ban is gyártja az ORION.

Az export és a belföldi piac állandóan növekvő követelményei arra készítették az ORION konstruktőreit, hogy a készülékek egyre nagyobb kényelmet nyújtsanak, vagyis a nagyobb teljesítőképesség az egyszerű kezelhetőséggel járjon együtt. E téren az első lépést az AT602 — AT603 típusok gyártása

jelentette, amit a gyár 1959 végén kezdett meg. Az AT602 90° eltérítésű, 43 cm-es, az AT603 ugyancsak 90°-os, 53 cm-es képcsövű, nagyérzékenységű készülék. Mindkét típust — a nagyobb kényelem érdekében — vizuális hangolászjelzés (varázsszem) alkalmazása, valamint nyomógombokkal kezelhető hangregiszter és képélességbeállító jellemzi. E típusok egyik kivitele két különböző TV szabvány, az OIRT és a CCIR normák vételére alkalmas.

1960-ban az ORION nagy lépést tett előre AT611-es készülékének gyártásával. Ez a készülék mindazokat a műszaki újításokat tartalmazza, amelyek a világszínvonal követelményeinek megfelelnek. Három lényeges szempont jelenti az eddigi műszaki konstrukcióval való szakítást: a készülék 110°-os eltérítésű (ez minden eddiginél kisebb mélységű készülékdobozt jelent), nyomtatott huzalozású (ez az új technológia nagy lépést jelent az automatizált tömeggyártásban, a könnyű javíthatóságban és a megbízhatóságban), végül teljesen automatizált, ami a készüléktulajdonos szempontjából igen nagy

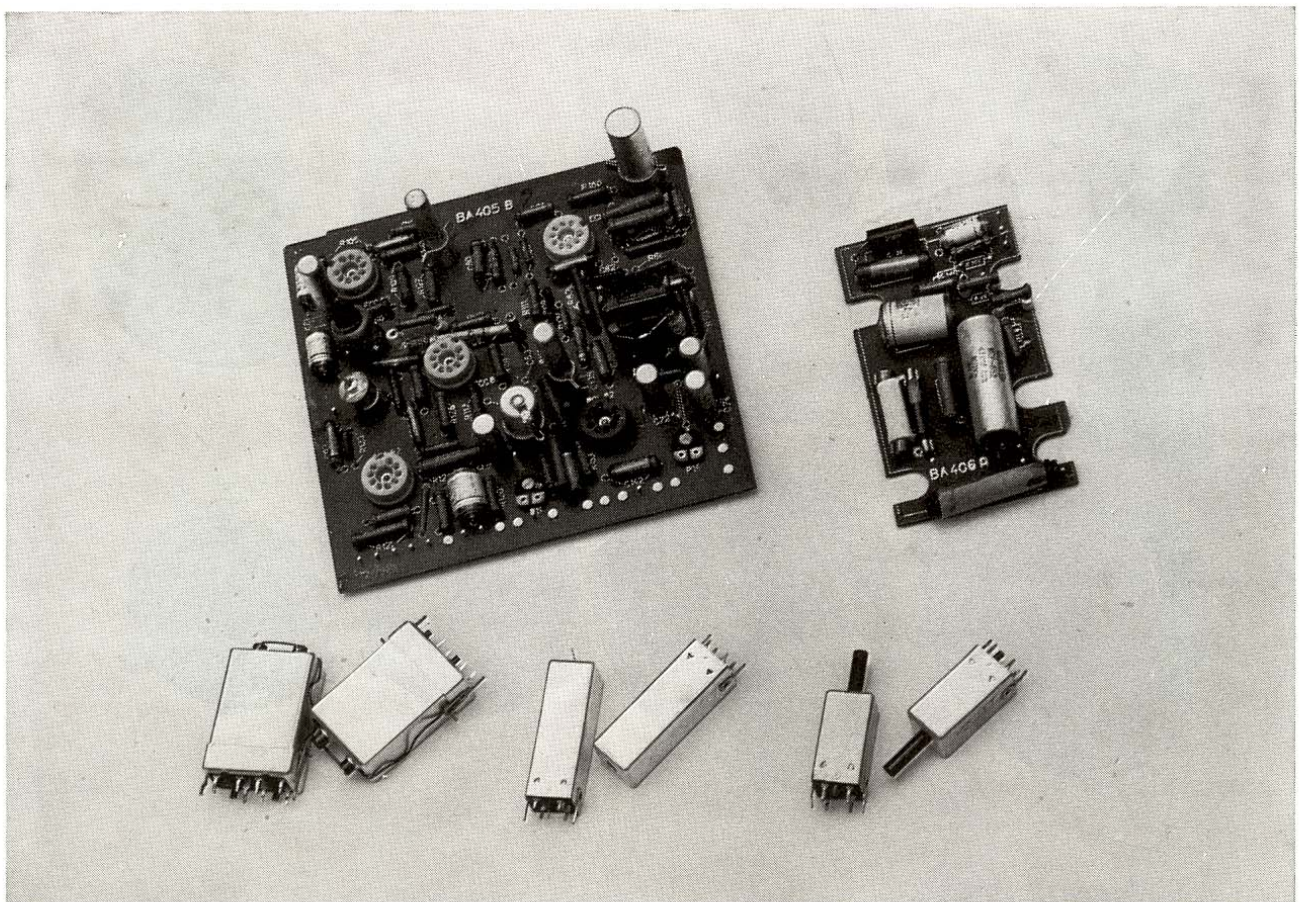

kényelmet biztosít. Ennél a készüléknél csak a csatornaváltó segítségével kell az adóállomást kiválasztani; az élesreállítást, finombeállítást, szinkronizálást, a kontraszt és a fényerő viszonyának optimális beállítását a készülék önműködően végzi. A képméretnek a hálózati feszültség ingadozásai következtében esetleg bekövetkező változásait szintén automatikusan egyenlíti ki a készülék. 53 cm-es képcsőve szinte a teljes előlapot elfoglalja; ez és az ún. álló panel-elrendezés lehetővé teszi, hogy a készülék méretei minimálisak és azt csak a képcső méretei határozzák meg. Két külön statikus rendszerű magashangszóró gondoskodik a kiváló hangminőségről.

1961-ben új képcső került forgalomba a világpiacra: a 110° eltérítésű, 59 cm átlójú szegletes típus. Az ORION, mint története során mindig, most is azonnal termelési programjába iktatta a műszaki újdonságot; így született meg az AT611 továbbfejlesztése útján az AT622-es típus. A szegletes képcső lehetővé tette az előlap maximális kihasználását.

A világszínvonal tartására irányuló erőfeszítések megkövetelik a legújabb kutatási eredmények fel-

használását. A következő TV-típus kifejlesztésénél figyelembe kellett venni, hogy a világ legfejlettebb országaiban már nem elegendő a 12 csatorna a gombamódra szaporodó TV-adók zavartalan elhelyezésére; ezért az eddigi URH sáv mellett bevezették a deciméteres hullámú UHF sávban működő adókat. Ez természetesen a készülégyártó iparban is mélyreható változásokat jelent; az eddigi csatornaváltó mellé újabb kerül, amely a készüléket az eddigieken felül még 40—50 csatorna vételére teszi alkalmassá. A hangolás maga folyamatos és úgy történik, mint a rádiókészülékeknél. Az új sáv bevezetése műszakilag is újabb követelményeket ró a fejlesztésre és a gyártásra egyaránt, mivel az ilyen rövid hullámok teljesen új konstrukciót és gyártási elvek felhasználását követelik meg. További újdonság a hangszórónak elől, a képcső melletti elhelyezése, amely azért, hogy a hang a nézővel szemben elhelyezett hangszóróból ered, teljesen a mozi benyomását kelti. A célszerű helykihasználás megköveteli a legmodernebb, ún. oválhangszórók alkalmazását. További követelmény a készülékdoboz méreteinek újabb

csökkentése; az ilyen készülékeken domborított hátlapot alkalmaznak, ez egyben a jó hűtést is biztosítja.

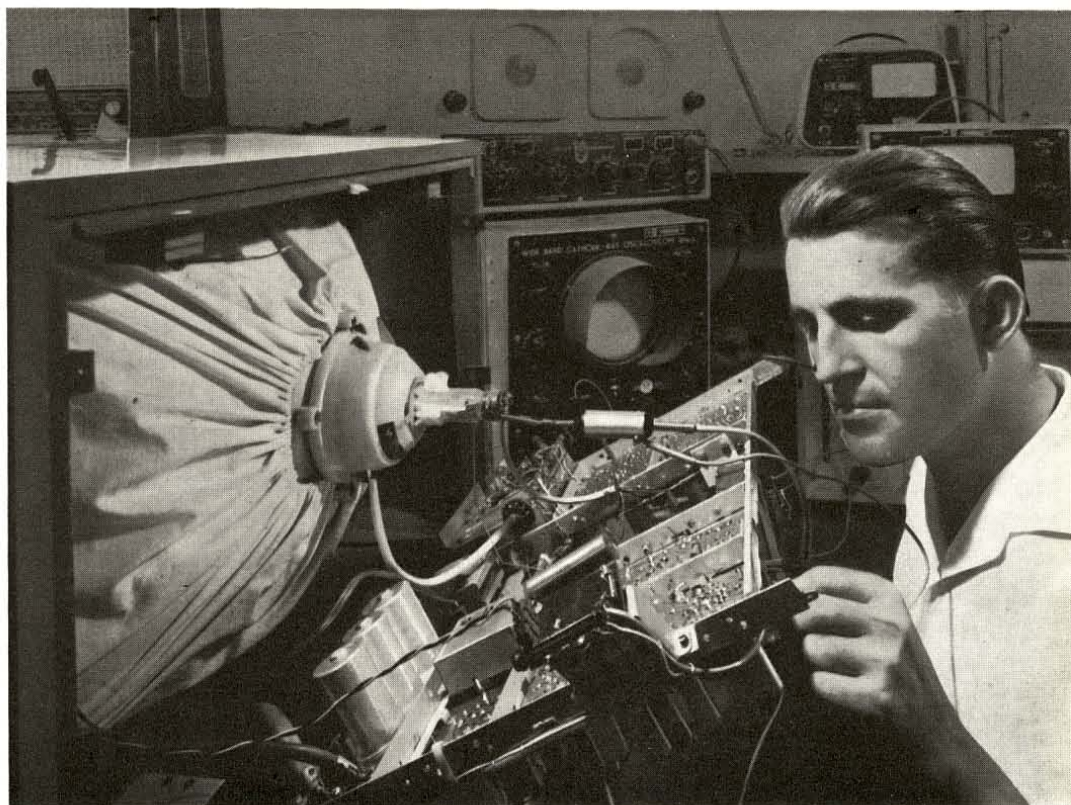
A fenti követelményeknek megfelelő legújabb ORION csúcskészülék az AT650 televízió. A készülék maximális érzékenység mellett a legnagyobb kényelmet nyújtja. UHF-sáv vételére is alkalmas, mélysége minimális, saját becsavarható lábai feleslegessé teszik külön asztal használatát. Nagyméretű, előresugárzó hangszórója, nyomógombos kezelése, kontrasztot emelő, a szemet megnyugtató szűrőüvege a célszerű és szép forma mellett kifogástalan műszaki konstrukciót jelent. A legmodernebb, feszítettrácsú noválcsovok és szilícium egyenirányító bevezetése olyan elektromos és mechanikus követelmények teljesítését teszi lehetővé, amire néhány éve még gondolni sem lehetett volna. Az AT650 készülék ismét azt bizonyítja, hogy az ORION gyár hű marad 50 éves tradíciójához: mindig a világszínvonalon gyártani, a jövőnek fejleszteni és a technika legújabb eredményeit úgy alkalmazni, hogy az a legjobb műszaki tulajdonságok mellett a vevők legnagyobb kényelmét szolgálja.

Általánosan ismert, hogy mind a rádió-, mind a televíziókészülékek nagy mennyiségű és sokféle alkatrészből készülnek. A nagytömegű alkatrész

összeszerelése csak egy részét jelenti a rádió és televízió gyártásnak. Ezen túlmenően a különleges alkatrészek előállítására igen fontos helyet foglal el ennek az iparnak feladatai között.

Az ORION gyár a készülékek összeszereléséhez szükséges alkatrészek egy részét fennállása óta mindig, alkatrészgyártó vállalatoktól vásárolta. Ilyenek a csövek, képcsövek, kondenzátorok, ellenállások, fakávák stb., amelyeknek tömeggyártása különleges felkészültséget igényel és alkalmazásuk más iparágakat is érint.

A rádió és televízió készülékek speciális alkatrészeit azonban az ORION gyár mindig önállóan, saját alkatrészüzemeiben gyártotta. A rádió és televíziókészülékek egyik legfontosabb alkatrészének a hangszórónak a gyártása például a legrégebbi hagyományokkal rendelkezik az ORION-ban. A lengőnyelves hangszórótól, az elektrodinamikus hangszórókon keresztül, a ma alkalmazott legmodernebb permanensdinamikus hangszórókig, ez az alkatrész mindig a gyár önálló konstrukciója és gyártmánya volt. Az akusztikai laboratórium az ORION készülékek fejlesztésében mindig kiemelten fontos szerepet játszott. A hangszórók összes alkatrészeit a fémalkatrészekről a papírmembránokig a gyár saját-

Simon József konstruktőr munkában

Részlet a műszaki könyvtárból

maga készíti és a hangszóróüzem jelenleg is a legmodernebb üzembrészek közé tartozik.

A speciális rádió és televízió alkatrészek közül a gyár sajátmaga készíti a tekercseket, a transzformátorok nagy részét, a forgókondenzátorokat, hullám-váltókat, középfrekvencia transzformátorokat stb.

A készülékgyártás leglényegesebb részei — a jó minőségű alapanyagokon kívül — a modern konstrukciójú alkatrészek, ezért a gyár fennállása alatt mindig, de különösen az utóbbi 15 évben, igen nagy gondot fordított az alkatrészek önálló fejlesztésére. Jó minőségű üzembiztos hullámváltó egy rádiókészülékben, vagy egy csatornaváltó a televíziókészülékben éppen olyan fontos fejlesztési feladat a gyár programjában, mint bármelyik készülék konstrukciója.

Az ORION gyár eddigi fennállása alatt 223 féle önálló rádiókészüléktípust és 14 önálló televíziókészüléktípust fejlesztett ki. Ezt a hatalmas szellemi munkát mindenkor a gyár saját fejlesztési és technológiai laboratóriumaiban végezték és végzik ma is.

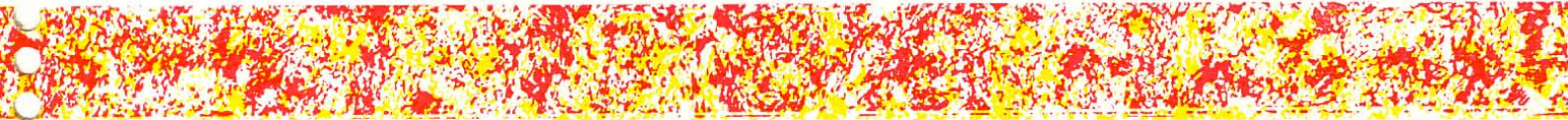
A gyár által forgalomba hozott készülékek mindenkor önálló konstrukciók voltak, amelyek nemcsak a gyár saját kutatási eredményeit, hanem az egész híradástechnika általános fejlődésének legújabb színvonalát is tartalmazzák.

A gyár kutató és fejlesztő laboratóriumai általánosan ismertek, nemcsak Magyarországon, hanem külföldön is. E laboratóriumok a magyar egyetemek és kutató intézetek vezetőinek és tudományos munkatársainak tömegét nevelték, de megtalálhatók az ORION gyár volt műszaki dolgozói számos ország egyetemlein, tudományos intézeteiben és nagy gyáraiban is.

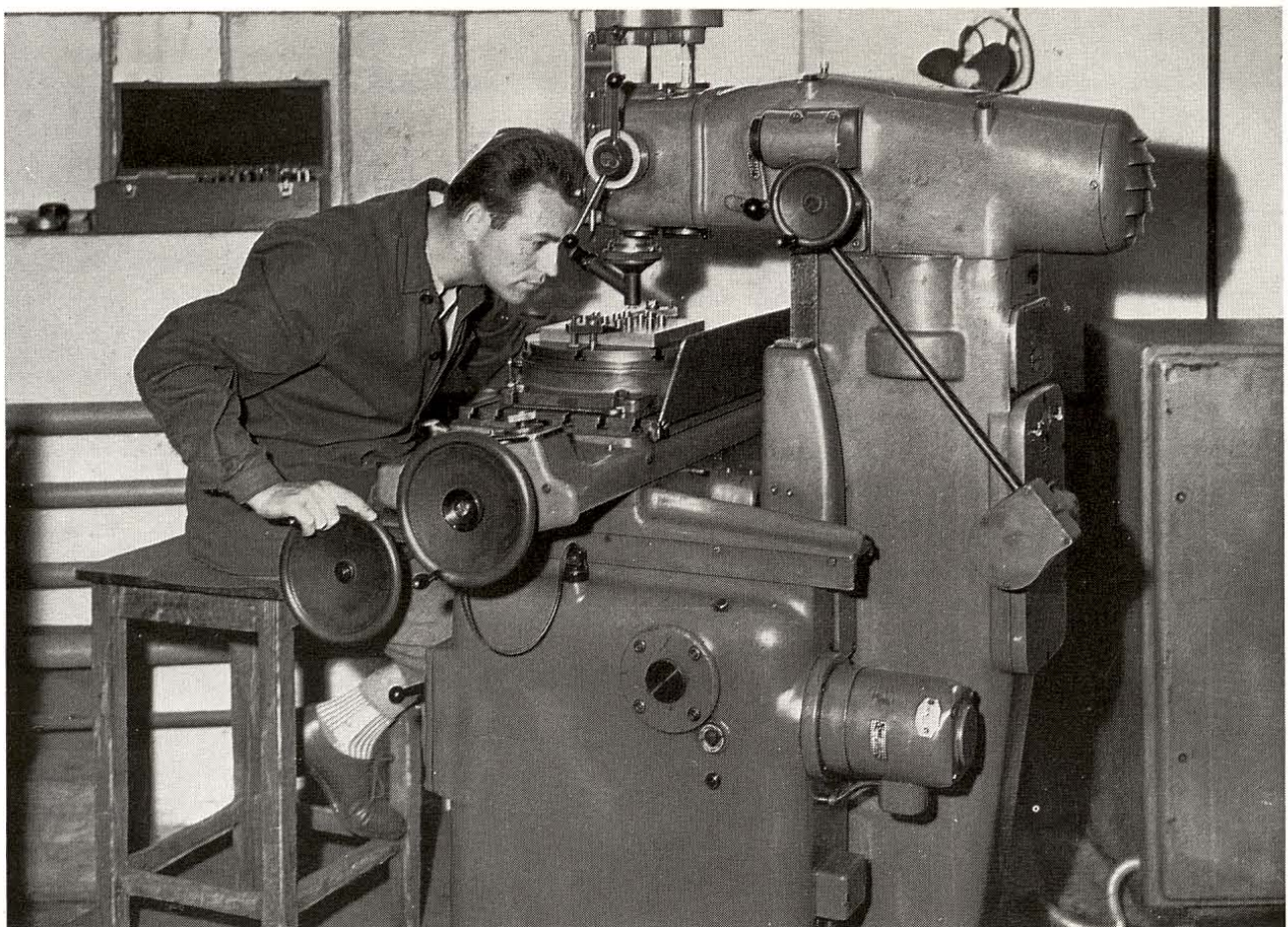
A fejlesztéssel és technológiával foglalkozó dolgozókön kívül jelentős munkát végeznek az ORION-ban a gyártásfejlesztés dolgozói is, akik különösen az utóbbi években a modern gyártási technológia bevezetésével jelentősen fejlesztették az egész gyár műszaki színvonalát. A modern mozgó szerelőszalagok, a félautomatikus és automatikus gyártási

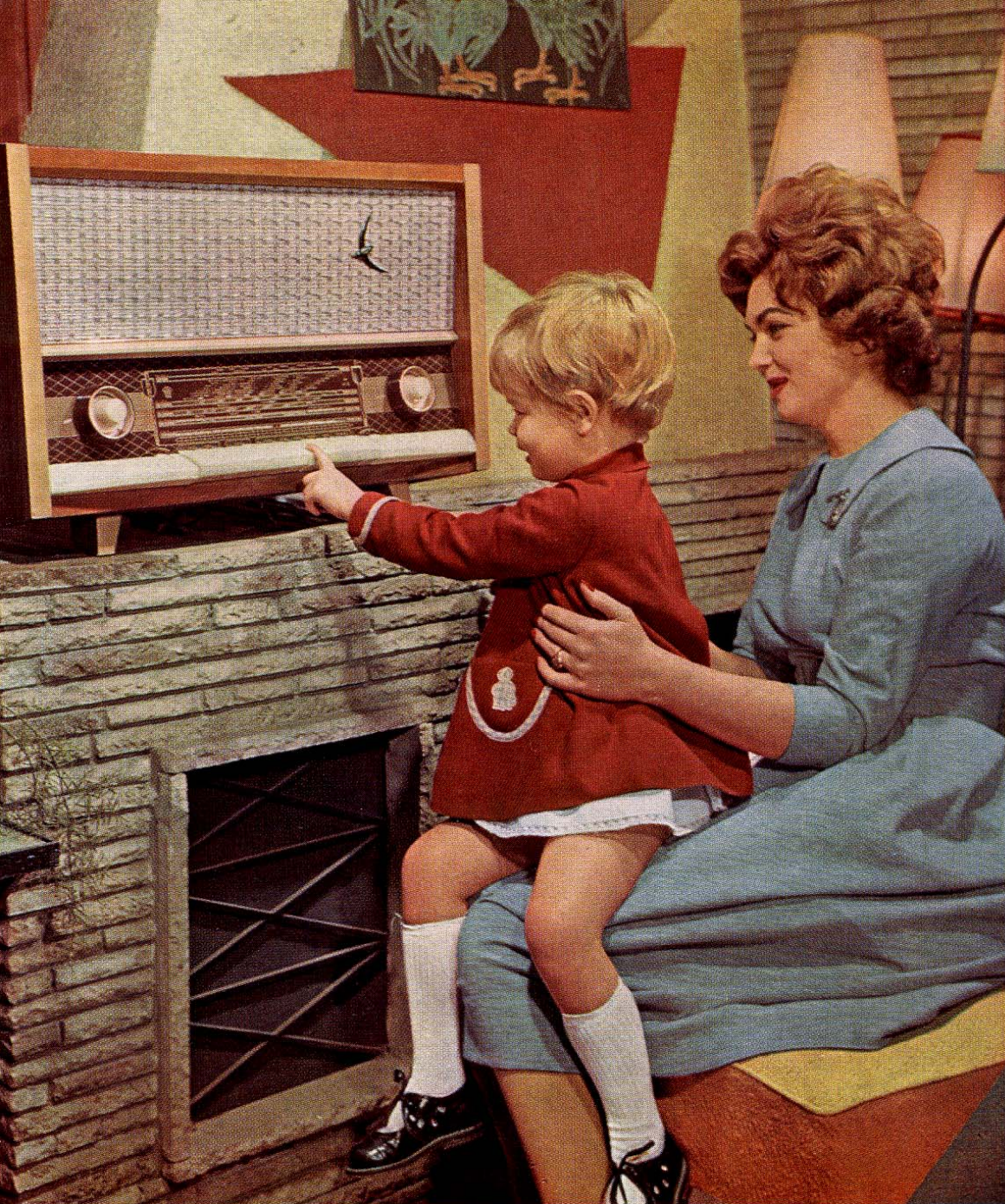

Részlet a rajzteremből

Szerszámgártás

Modern forma, a legújabb és közkedvelt „Pacsirta” AR612 típusú rádiókészülék

eljárások fontos részét képezik a mai modern gyárnak és a korszerű gyártmányoknak.

A fejlesztési és technológiai munkát segíti elő a gyár műszaki könyvtára is, amely 1948 óta rendszeresen működik. A műszaki könyvtár több ezer magyar és idegennyelvű könyvállománya és a kerekken 1000 bekötött folyóirat évfolyamai — 1932-ig visszamenőleg — alapos kutató munkához nyújtanak lehetőséget a gyár műszaki dolgozóinak. A könyvtár állandó olvasóinak száma megközelíti az 500 főt, akik nemcsak a meglevő szakirodalomból, hanem az állandóan érkező 120 idegennyelvű és 30 magyar nyelvű szakfolyóiratból tájékozódhatnak a munkájukat érintő kérdésekben. A mű-

szaki könyvtár szerves részét képezi a fordítási szolgálat, amely a rendelkezésre álló vagy beszerezhető műszaki irodalom bármelyik részét kívánságra magyar nyelven szolgáltatja a fejlesztési és technológiai munkához.

A gyár fejlesztési és technológiai munkájának értékelése nem volna teljes, ha nem tennénk említést a gyár dolgozóinak önálló kutató munkájáról — amelynek eredményeit több magyar, illetve nemzetközi szabadalom fémjelzi — és az újító mozgalomról, amely az utóbbi 14 évben jelentősen járult hozzá a gyár eredményeihez.

A gyár dolgozóinak találmányai nemcsak az ORION gyártmányok, hanem más belföldi és kül-

földi gyarak szempontjából is mindenkor igen jelentősek. A találmányok jelentőségének értékeléséhez néhányat felsorolunk az utóbbi évek kiemelkedő találmányaiból.

Tárgy: Pentagrid FM detektor, illetve kapcsolási elrendezés frekvencia-modulált, vagy fázismodulált elektromágneses hullámok demodulálására. A szabadalom tulajdonképpen az EH81 cső.

Feltalálók: Laszip Sándor és Kerekes Béla.

Tárgy: Újrendszerű transzformátor, orsóarc nélküli tekercessel, szélekig való tekercseléssel és kis mennyiségű rézhuzal többlettel, magas százaléku vasmag megtakarítást eredményez.

Feltalálók: Hettesheimer Dezső és Renner Ferenc.

Tárgy: Nagyfeszültségű transzformátor tekercs TV-készülékekhez. Kereszttekercseléssel és szigetelő fólia menetenkénti alkalmazásával gyártott új rendszerű tekercs.

Feltaláló: Sebők János.

Tárgy: Átkapcsoló, illetve hullámsávváltó nyomtatott áramkörű rádiókhoz.

Feltalálók: Lun Károly, Nagy Ervin, Papp László, Szabó Géza és Vereczky László.

Tárgy: Híd-szívó több frekvencia zárására TV készülékekben. A találmány két vagy több frekvenciára kiegyenlített hídkapcsolású szűrő áramkör.

Feltalálók: Laszip Sándor, Ivánszky Endre, Csapó Béla.

A felsorolt néhány szabadalom csupán töredéke azoknak a találmányoknak, amelyeket a gyár dolgozói sajátmaguk vagy kismértékben másutt dolgozó szaktársakkal közösen feltaláltak. A találmányok évről-évre jelentős mértékben járulnak hozzá a vállalat gazdasági eredményeinek alakulásához. A pentagrid FM detektor például, amely megvalósított formájában az EH81 cső, eddigi 4 éves alkalmazása alatt több mint 12 millió forintos megtakarítást eredményezett a gyár számára.

Az újítási mozgalom az újítási napló 1. sz. bejegyzése szerint 1948. XI. 24-én indult meg az ORION gyárban. Az első javaslatot Horváth Mihály gépbeállító nyújtotta be: egy alkatrész forgácsolásánál több esztergákés alkalmazására. Ezáltal ennél a munkánál 845,—Ft-ot takarítottak meg, a kifizetett újítási díj 100 forint volt.

Az első újítás benyújtása óta eltelt csaknem 15 év alatt a vállalat újító mozgalma igen nagy fejlődésen ment keresztül. Ehhez jelentős segítséget nyújtottak az egymást követően megjelent újítási rendeleteken kívül az évről-évre kiadott vállalati „Újítási feladattervek”, amelyeknek célja a gyár legfontosabb feladataira irányítani a dolgozók figyelmét. A gyári feladatok ismerete, az egyéni ötletszerűséggel szemben jelentősen megkönnyíti az újítók munkáját és az újításokon keresztül is közelebb hozza a dolgozókat a vállalat egészének problémáihoz.

Az újító mozgalom az ORION-ban hatalmas nevelő hatást is fejt ki. Az újítók jelentős rétege merészen jár új utakon, keresi és meg is találja a jobbat, korszerűbbet és olcsóbbat. A vállalat és ezen keresztül a népgazdaság előtt álló feladatok, az újítók anyagi érdekeltsége mellett, az érdekeltek egyéni problémáivá is válnak. A vállalat életében felmerülő bármely feladattal kapcsolatban mindenkor számítani lehet az újító mozgalom megoldó készségére.

Az ORION gyári újító mozgalom arányainak és eredményeinek értékeléséhez elegendő, ha a majdnem 15 év idevágó adatait összefoglalva megismerjük.

Ma a gyárnak 1050 aktív újítója van; ez csaknem 25%-a a vállalat összes dolgozóinak. Ezenkívül az elmúlt időszakban 580 gyáron kívüli újító is részt vett az ORION gyári újítási mozgalomban.

1962 végéig összesen 13 771 javaslatot nyújtottak be. Ebből az említett időpontig elfogadtak 5700-at, megvalósítottak 5200-at. Az elfogadott javaslatok 91%-a került tényleges alkalmazásra.

A bevezetett újításokkal kapcsolatos utókalkulált megtakarítás 1962 év végéig 63 440 000 Ft-ot tett ki. A kifizetett újítási díj ugyanaddig meghaladta a 4 millió forintot.

A kimutatott utókalkulált megtakarítás természetesen a valóságban a fenténél még nagyobb összeget tesz ki, hiszen számos nagyobb jelentőségű újítás sok esetben hosszú éveken keresztül alkalmaznak.

A gyár több dolgozója részesült kormánykitüntetésben a vállalati újítási mozgalomban elért kiváló eredményeiért.

Arany fokozatú kitüntetést kapott: Renner Ferenc művezető, Laszip Sándor főkonstruktor, Papp

AT650 típusú 59-cm képernyőjű televíziókészülék

A legújabb formaterv az 1964 évben forgalomba kerülő AT550 televízió típusnál szerencsésen egyesíti a modern vonalakat a színes műanyagokkal. Ez a forma ismét a képet teszi a készülék központjává és a képernyő teljes felülete, a maximális képméret látható.

László a mintagyártás osztályvezetője, Körmőczy László mérnök és Hettesheimer D. főosztályvezető.

Ezüst fokozatú kitüntetést kapott: Wagner Márton selejtanalitikus, Lun Károly osztályvezető, Blum Tibor főtechnológus, Sebők János konstruktőr mérnök.

Bronz fokozatú kitüntetést kapott: Kertész László gyárdiszpécser, Jakubik Béla mérnök, Molnár Antal művezető, Böhm László üzemvezető, Gáspár Pál kooperátor, Dobozi Imre, Bányai István és Hirschler Tivadar anyagbeszerzők.

A már említett és bevezetett 5200 újítási javaslat nagy része műszaki jellegű, de nem hiányoznak az újítások közül az adminisztratív munka megkönnyítését, javítását és korszerűsítését célzó javaslatok sem. Az ORION gyár gyártmányainak fejlesztésében, a gyártástechnológia kialakításában, a gyártás korszerűsítésében tehát nemcsak azok a dolgozók vesznek részt, akik munkakörükönél fogva ezekkel a feladatokkal elsődlegesen foglalkoznak, hanem mellettük áll a vállalat dolgozóinak jelentős része is, akik újítási javaslatokkal segítik a gyár munkáját. Az ORION márkát általában rádió és televízió készülékekkel kapcsolatban ismerik Magyarországon és szerte a világon. Ebben a fejezetben részletesen ismertettük a rádió és televízió fejlesztését és fejlődését. Az eddig elmondottak elsősorban ennek a két fontos gyártmánynak műszaki tartalmára vonatkoztak.

Köztudomású, hogy a rádió és a televízió is ún. „tartós fogyasztási” cikk, amelyet a nagyközönség általában otthonában, tehát a közvetlen környezetében használ. Ebből következik, hogy mindkét gyártmány belső tartalmán, minőségén és szolgáltatásán kívül, nem elhanyagolható, fontos körülmény a rádió és televíziókészülékek külső esztétikai megjelenése és ezáltal beilleszkedése a felhasználók otthonába. Miként minden gyár, így az ORION is mindenkor nagy gondot fordított gyártmányainak külső megjelenésére, a készülékek esztétikai formájára. Az 1930—1940-es évek ORION rádióit általában az jellemezte, hogy az évenként forgalomba hozott típusok egy soro-

zatot, típus-családot képeztek. Egy-egy esztendő új készülékei belső tartalmuktól függetlenül megjelenésükben csak a dobozok méreteiben tértek el egymástól. A készülékek stílusa, formája azonos volt és általában követte az említett évtizedek lakberendezési stílusát.

Az 1950-es években a lakások, az otthonok berendezése a zsúfolt, masszív bútorzatról lassan kezdett átalakulni a modernebb, könnyebb felépítésű, világosabb színű berendezések felé. A rádió és később a televízió, amelyek ma már minden lakás központját képezik, és az otthonok leginkább

A „NÉPTELEVIZIÓ” egyik modern formaterve, asztali és lábon álló kivitelben. A kezelőszervek kizárólag oldalt vannak elhelyezve.

használt tárgyai, hamarosan követték a lakások átalakulásának modern vonalú irányát.

E célok megvalósítása érdekében az ORION gyár is eltért a korábbi, évenként egységes külső formák alkalmazásától és áttért készülékenként az egyéni formák kialakítására. Az utóbbi évtizedben az ORION rádió és televíziókészülékek típusonként gondos formatervezés után kapják külső esztétikai formájukat, hogy a különféle berendezésű otthonok megtalálhassák az általános stílusukhoz jól illeszkedő készülékeket.

Az általánosan ismert AR612 „Pacsirta” rádiókészülék például kétféle formában került forgalomba azonos belső tartalommal. A régebbi stílusú, sötétebb tónusú lakások a gömbölyített formájú, a modernebb, könnyed, világosabb színű bútorok pedig a szegletes formájú készülékkel találják

meg a környezetnek legjobban megfelelő rádió készüléket. A modern stíluskeresést mutatja a televíziókészülékek vonatkozásában a bemutatott asztali és lábbonálló „Néptelevízió” formaterve. Mindkét kivitel bármely modern lakásban elhelyezhető és illeszkedik annak vonalvezetéséhez.

A legújabb ORION televíziókészülék az AT650 típus mind méreteiben, mind formájában bármelyik modern lakásba beilleszthető, tehát pontosan követi a jelenkor lakberendezési irányvonalát.

Az ORION gyártmányok külső formáinak fejlődése párhuzamos a legújabb típusok belső tartalmának műszaki fejlődésével. Ugyanakkor a készülékek szolgáltatásai, azok kezelése mindenben követik a modern formát, amelyeket a technika mai fokán a dolgozó emberek közvetlen környezetüktől megkívánnak.

A TERMELÉS MÓDSZEREI, FEJLŐDÉSE ÉS EREDMÉNYEI

Ma már aligha szükséges a gyár eredeti profiljához tartozó gyarmányok termelési módszereivel és azok fejlődésével foglalkozni. Az izzólámpa, hőpalack orvosi üvegáruk stb. gyártása már hosszú évek óta különálló vállalatok feladata: ezek termelésének a rádió- és televíziókészülék-gyártással való összehasonlítása nem mutatna semmiféle hasznos eredményt nagymúltú gyárunk munkájának értékeléséhez.

A rádió- és televíziókészülékeket mindenütt a világon egymást kiegészítően párhuzamosan gyártják. A televíziókészülékek előállítása általában rádiógyárakban kezdődött és ez az új termék vagy párhuzamosan készül a rádióval, vagy lassan a rádiókészülékek gyártását kiszorítja a rádiógyárakból. Ugyanez a fejlődés iránya az ORION gyárban is. Nálunk éppen a rádiógyártás harmincadik esztendejében kezdődött ez a „verseny”. Ma már hat éves párhuzamos gyártás után eljutottunk oda, hogy a TV készülékek gyártása szinte teljesen kiszorítja a rádiókészülékek gyártását.

Az ORION gyárban a televíziógyártás alig 6 év alatt érte el azt a termelési szintet, amelyet a rádió kb. 30 év alatt megtett. A televíziókészülék-gyártás ilyen rohamos fejlődése azonban el sem volna képzelhető azok nélkül a tapasztalatok nélkül, amelyeket a gyár évtizedeken keresztül a rádiógyártásban szerzett.

Ahhoz, hogy a gyár jelenlegi termelési módszereit megismerhessük és értékelni tudjuk, hasznos megismerkedni a termelés fejlődésével és módszereinek kialakulásával.

A rádiókészülékek, mint tartós fogyasztási tömegcikk ipari előállításának többféle módszere van, függően a sorozatok nagyságától és attól a vertikálitástól, amellyel egy gyár termékeit előállítja. Az ORION gyár, a rádiókészülék-gyártás megkezdésétől 1926-tól napjainkig, a kissorozatoktól a százezredarabos nagyszériákig, a tömeggyártás minden válfaját alkalmazta. Vertikalitás tekintetében az összeszerelő üzemtől a maximális alkatrészgyártásig a termelési módszerek széles skálája szerint gyártot-

Részlet a szerelőműhelyből, 1932.

tak rádiókészülékeket. A rádiógyártás első két évtizedében mai fogalmak szerint kis sorozatokat gyártott az ORION gyár. Ebből természetesen következett az igen alacsony szintű vertikális, hiszen a kis sorozatnagyság nem tette kifizetődővé a belső vertikális fokozását.

A gyár első harminc évének története alatt mindig önállóan fejlesztette konstrukcióit, de a szükséges alkatrészek közül csak azokat gyártotta és szerszámozta fel saját maga, amelyeket — különleges voltak miatt — vagy egyáltalán nem tudott kívülről beszerezni, vagy pedig az nem volt kifizetődő. Így például forgókondenzátorok, hangszórók,

hullámváltók gyártásával az ORION mindig maga foglalkozott, mert ezek minőségére mindig különösen ügyelt, másrészt vásárlásuk éppen az említett okok miatt nem volt célszerű. A rádiógyárak bizonyos alkatrészeket mint (csövek, fadobozok, csomagolóanyagok stb.) mindenütt szakgyáraktól szereznek be, de az ORION gyár a felszabadulásig a többi alkatrészek nagyrészt is készen vásárolta, ami a gyárnak ezekben az években összeszerelőüzemjellegét adott.

Ebből adódott, hogy a gyár évtizedekig minden évben félévig fejlesztett, anyagot és alkatrészt szerzett be, tehát előkészítő munkálatokat folyta-

Rádiószerelőszalag 1936.

tott, és a tulajdonképpeni termelő munkát, a szerelést az év másik részében végezte. Ez a rendszer világosan látható az előző oldalon a harmincas évek elejéről származó képről, amelyen hangszórógyártást és készülék-összeszerelést végeznek a gyár akkori dolgozói.

A szerelőüzem berendezéséből, a munkafolyamatokból pontosan megállapítható a harmincas éveket jellemző munkamódszer.

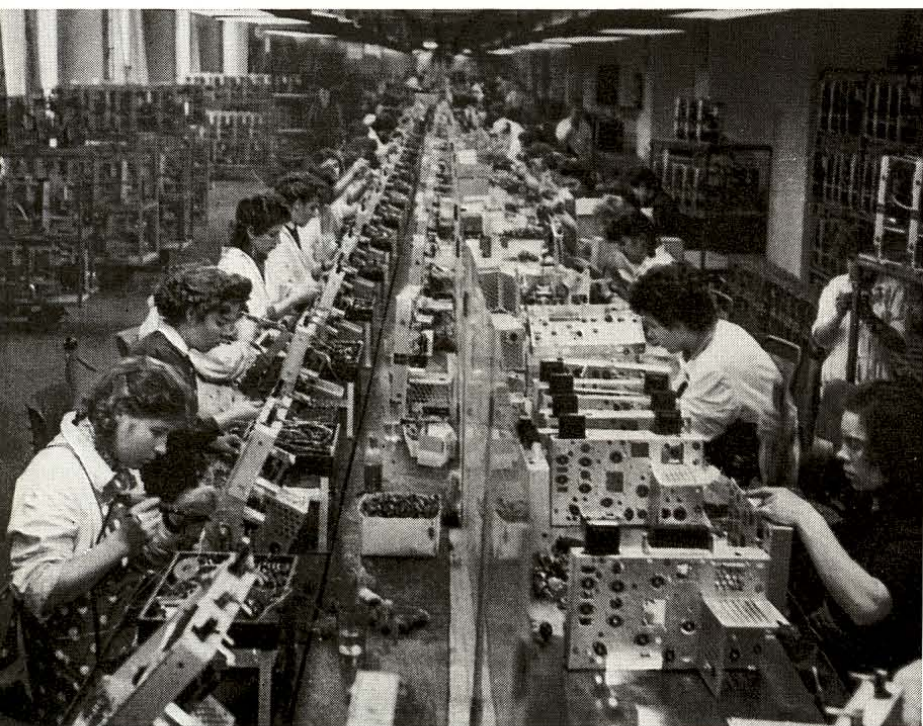
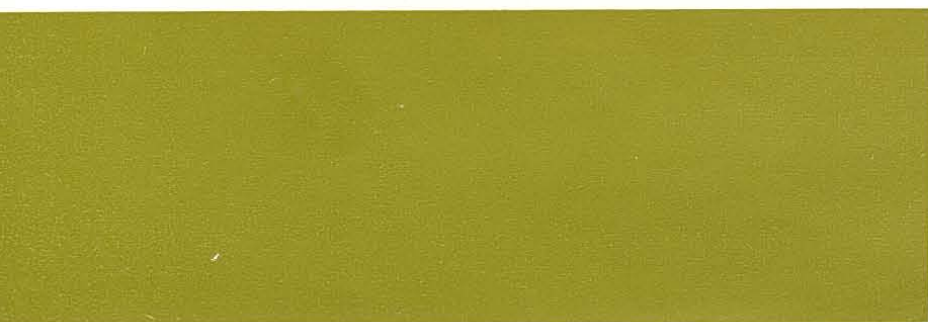
Ez a majdnem kizárólag összeszerelő termelési rendszer is fejlődött a sorozatok növekedése arányában. A régi Váci úti gyár szerelőüzemét ábrázoló képen már szalaggyártást látunk, amely

sokban hasonlít a mai modern gyártási módszerekhez, de a termelés még mindig saját alkatrészgyártó bázis nélkül, 80%-ban külső alkatrészbeszerzéssel folyik.

A gyár államosítása után hamarosan megkezdődött a termelési módszer gyökeres átszervezése. Ezt elsősorban az a fejlődés tette szükségessé, amelynek útján a gyár a negyvenes évek végén elindult. A fejlődés, a termelés emelkedése elsősorban nagyobb termelő területeket igényelt a késztermékek összeszereléséhez, de már ekkor irányt mutatott a belső vertikális fokozásához, illetve kiépítéséhez. Ehhez a munkához nyújtott segítséget az

Mozgó televízió-szerelőszalag, 1960.

Mozgó televízió szerelőszalagok 1962.
A szalagokon az AT 403 és AT 505 tv készülékek
mechanikus szerelése látható

új gyártelep, ahol lehetőség nyílt a további fejlődéshez. Az új, tehát a mostani gyártelepen jelentős építkezések kezdődtek, amelyek részletes rekonstrukciós terv keretében kb. 200 millió forintos beruházással lehetővé tették a mai korszerű gyár kialakítását.

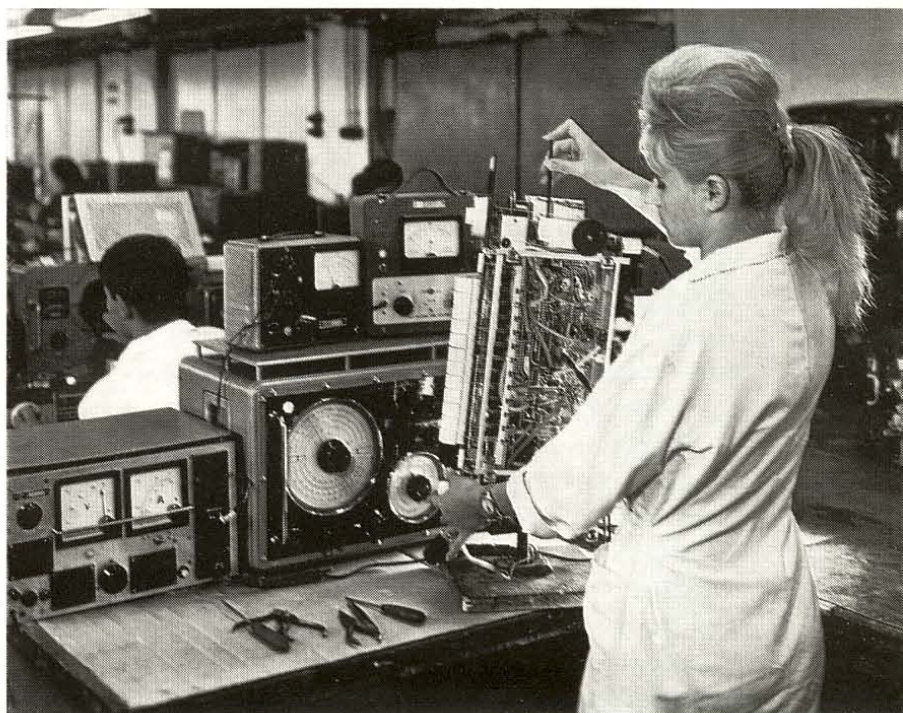
Az életszínvonal emelkedése, az exportigények fokozása állandóan emelte gyártási terveink kereteit, s így már 1950-ben csaknem 100 000 db rádiókészüléket gyártottunk. A tervgazdálkodás, hároméves és öt éves terveink állandóan bővítették termelésünk arányait. Jellemző erre, hogy a televíziókészülékek gyártásának megkezdése előtti utolsó évben, 1955-ben már 300 000 darab rádiókészülék készült a gyárban, míg a tőkés kézben levő ORION gyár legnagyobb termelése az 1942/43 üzletévben 64 000 db rádiókészülék volt. Ez a mennyiség tehát alig 10 év alatt — bár közben el kellett tüntetni a háborús károkat is — ötszörösére emelkedett.

E hatalmas fejlődés természetesen csak a szocialista tervgazdálkodás keretében és segítségével válhatott valóra, amely nélkül ezt a színvonalat a gyár sohasem érthette volna el. Elég annyit megemlíteni, hogy felszabadulásunkig, tehát az 1926—1945-ig eltelt 20 év alatt kb. 500 000 db rádiókészüléket állítottak elő a gyárban, míg felszabadulásunktól 1962 végéig, vagyis 18 év alatt több mint 1 500 000 ORION rádió készült el és került forgalomba.

Ez a hatalmas növekedés nem valósulhatott volna meg a gyár termelési rendszerének teljes átszervezése nélkül. Mindenekelőtt létre kellett hozni az alkatrészbázist, amely a gyár vertikálisának nagyarányú kiterjesztését tette szükségessé. A korábban alig néhány géppel termelő prés- és forgácsolóműhelyeket hatalmas üzemmé, önálló gyáregységgé kellett fejleszteni. Ennek keretében korszerű hideg- és melegprésüzemet, automatákkal ellátott forgácsoló üzemet, modern műanyag prés- és fröccsüzemet, valamint jelentős kapacitással rendelkező galvanizáló üzemet rendezett be a gyár. Ezek segítségével sikerült a készülékgyártás majdnem teljes alkatrészszükségletét önállóan, külső segítség nélkül biztosítani.

A rádiókészülékek igen fontos részét képezik a különböző szerelvényegységek, amelyeknek egy részét korábban is saját maga állította elő a gyár (pl. hangszórók, hullámváltók, kondenzátorok, transzformátorok, tekercsek stb.). A termelés emelkedése természetesen sürgős feladattá tette a szerelvénygyártás fokozását is. Az évek folyamán a szerelvénygyártó üzemszervezetekből is jelentős gyáregység fejlődött, amely már tíz évvel ezelőtt is a produktív dolgozók egyharmadát foglalkoztatta.

A gyár kezdettől fogva meglévő üzemszervezete a szerelőüzem, amely természetesen párhuzamosan fejlődött a termeléssel nemcsak munkamódszerében, hanem a termelő területben is.

Az AR612 nyomtatott áramkörű rádiókészülék

Amint az előbbiekből megállapítható, a felszabadulás után rohamosan fejlődő termelés, a gyártás hármas tagozódását hozta létre. Megszűnt a régi szerelőüzem jelleg és a gyár kiterjedt vertikálitással rendelkező nagyüzemmé alakult át. A gyártás hármas tagozódása: alkatrészgyártás, szerelvény-gyártás és összeszerelés egészséges munkamódszert alakított ki, amely nemcsak az évi 300 000 darabos rádiókészülék-gyártást, hanem 1957-től a televíziókészülék-gyártás gyors ütemű fejlődését is biztosította. A termelés ma is ugyanígy tagozódik és önálló három gyáregység keretében működik.

A termelés gyors fejlődésének további fontos feltételét jelentette a gyártóeszközöket, illetve szerszámokat előállító üzem. A felszabadulás előtt a régi gyárban a gyártás e nélkülözhetetlen segéd-eszközeit lényegében a szereléshez szükséges alkatrészekhez hasonló módon biztosították: a szerszámok legnagyobb részét külső cégektől, főleg szerszámkészítő kisiparosoktól vásárolták. A gyár 1945 előtt csak egészen kis kapacitású szerszámüzemmel rendelkezett, amelynek főfeladata a karbantartás volt. A szerszámkészítés ugyanis speciális gépeket igényel, s egyrészt ezek beszerzése jelentős beruházásokat igényelt volna, másrészt az e munkához szükséges szakmunkások a régi gyár jellegének megfelelő idénymunkát nem tudták vállalni. Emiatt a szerszámüzem csak a felszabadulás után indult számottevő fejlődésnek, amikor néhány év alatt sikerült beszerezni a nélkülözhetetlen speciális gépeket és kialakult az a szakmunkás gárda, amely az ORION szerszámüzemét a szakma egyik legkiválóbb ilyen jellegű üzemévé fejlesztette.

A szerszámüzem, a gyár három produktív üzemegységén kívül, ma a gyár legfontosabb részlege és talán negyedik gyáregységének is nevezhető.

E négy üzemegység fejlődését külön-külön vizsgálva elsősorban az állapítható meg, hogy az alkatrész-gyártó, szerelvény-gyártó és szerszám-gyártó részlegek fejlesztése és fejlődése ment könnyebben végbe. Ezek az új üzemrészek a régi gyárban kevés múlttal rendelkeztek és ezért az utóbbi 10 év legmodernebb gépeivel, egyéb gyártóeszközeivel alakíthatták ki munkamódszereiket. Automata gépek és szerszámok segítségével ezek a gyáregységek tudtak először rátérni a gyártás egyes folyamatainak automatizálására. Az e területen alkalmazott automatizálás már eddig is jelentős gazdasági eredményt járt s nagy mértékben járult hozzá a gyártmányok önköltségének csökkentéséhez, ezen keresztül a termelés gazdaságosságának emeléséhez.

A gyár legrégebbi üzemrésze, a szerelő üzem sokkal lassabban fejlődött. A kisebb sorozatok gyártására beállított műhelyeknek sokkal hosszabb fejlődésre, alapos átszervezésre volt szükségük, amíg a legutóbbi években a modern mozgó szerelőszalagokon történő gyártásra áttérhettek.

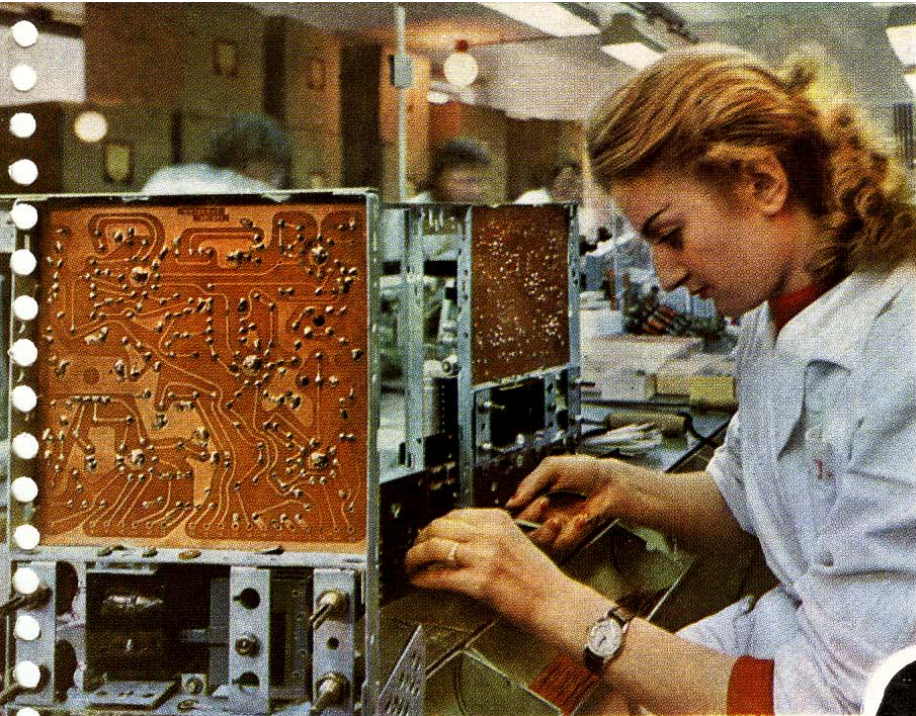
Bár a szalaggyártás több mint 30 éves múltra tekinthet vissza az ORION-ban, a szerelőüzem csak e munkamódszer majd minden fokozatának alkalmazásán keresztül juthatott jelenlegi fejlettségéhez. Korábban ugyanis nem álltak rendelkezésére sem a megfelelő munkaeszközök, sem a szükséges termelőterület.

A vertikálitás hiánya miatt az alkatrészgyártó bázis megteremtése szükségszerűen megelőzte a szerelőüzem és a korszerű szerelési munka megszervezését. A mai modern, mozgó szerelőszalagok még csak 1959 óta működnek, a szerelő munka mai módszere és gyártástechnológiája mégis gyorsan elérte a vezető európai gyárakat. Ma már egyes szalagjainkon például a televíziógyártás meghaladja a napi 200 darabot.

Ebben a fejezetben az eddigiekben bemutatott a termelő munka módszereinek fejlődését. Az egyes képekről jól megállapíthatók a gyártás különböző korszakainak jellemző formái. A gyár termelés- és kapacitás-emelkedésének érzékeléséhez azonban meg kell ismerni azt a munkakapacitást, amelyet a gyár munkásai évről-évre nyújtottak. Régi adatokból megállapítható, hogy például 1931-ben a produktív munkáslétszám 417 fő volt, de ennek nagyrésze akkor még nem rádiógyártással, hanem a régi profilnak megfelelő termékek előállításával foglalkozott.

A produktív munkáslétszám a felszabadulás előtt rendkívül lassan emelkedett, a konjunktúra változásainak megfelelően többször hullámozott és csak 1943-ban érte el az 1000 főt. A munkáslétszám 1943. VI. 30-án 1072 fő volt, de ennek egyrésze is nem rádiókészülékek gyártásával foglalkozott. Ezért a munkáslétszám alakulását és a termeléssel való arányosítását a felszabadulás utáni időszakokkal nem lehet összehasonlítani.

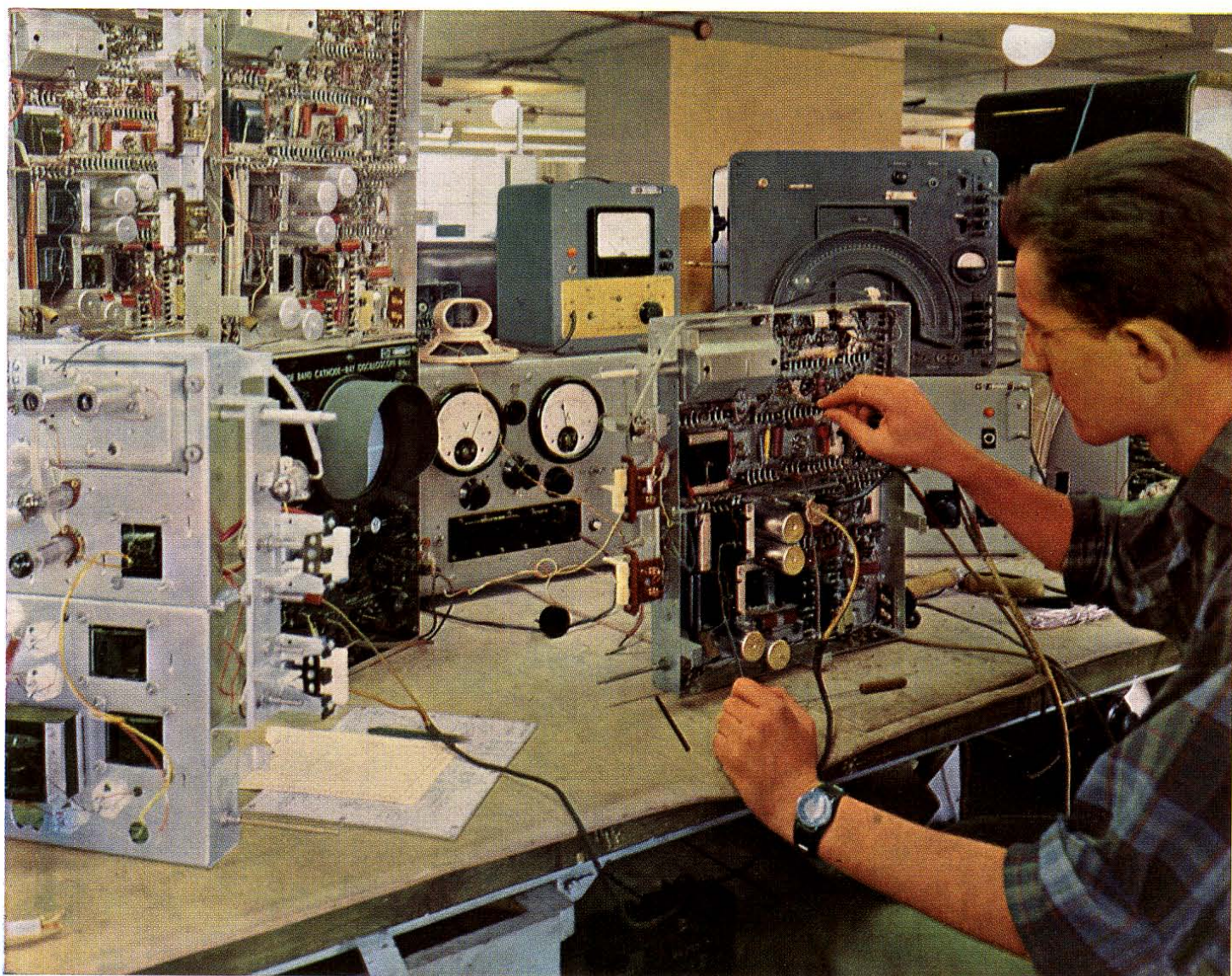
A felszabadulás után a vállalat nagy munkaerőhiánnyal küzdött, a régi dolgozók lassan tértek vissza a gyárba és a háborúban meghaltak pótlása is hosszabb időt vett igénybe. A munkáslétszám alakulásának egyértelmű összehasonlítása ezért csak 1950. óta lehetséges, amióta a gyár már kizárólag híradástechnikai gyártmányok: rádiókészülékek, majd később televízió előállításával foglalkozik.

A szerelés mechanikai ellenőrzése a szalagon

Csomagolás előtt az
AT 403 „Tisza”
televízió

TV készülék hangolás a szerelőszalagon

A munkáslétszám — 1950-et 100%-nak véve — az azóta eltelt 13 év alatt a következőképpen nőtt:

1951.	159,2
1952.	192,4
1953.	208,5
1954.	214,8
1955.	243,5
1956.	286,5
1957.	291,1
1958.	366,5
1959.	415,1
1960.	427,2
1961.	448,7
1962.	469,3

Az adatokból megállapítható tehát, hogy a munkáslétszám 13 év alatt négyszeresére emelkedett.

Gyárunk fejlődése, a termelés emelkedése és ezeken keresztül munkánk eredményessége azonban csak akkor érzékelhető helyesen, ha a munkáslétszám alakulását ugyanebben az időszakban összehasonlítjuk a termelés alakulásával: (1950 = 100)

1951.	171,3
1952.	221,0
1953.	238,6
1954.	265,4
1955.	289,4
1956.	257,8
1957.	296,7
1958.	431,6
1959.	500,6
1960.	493,0
1961.	642,8
1962.	724,6

Alkatrészgyártás szalagon. TV csatornaváltó

Hangszórómembrán szerelés

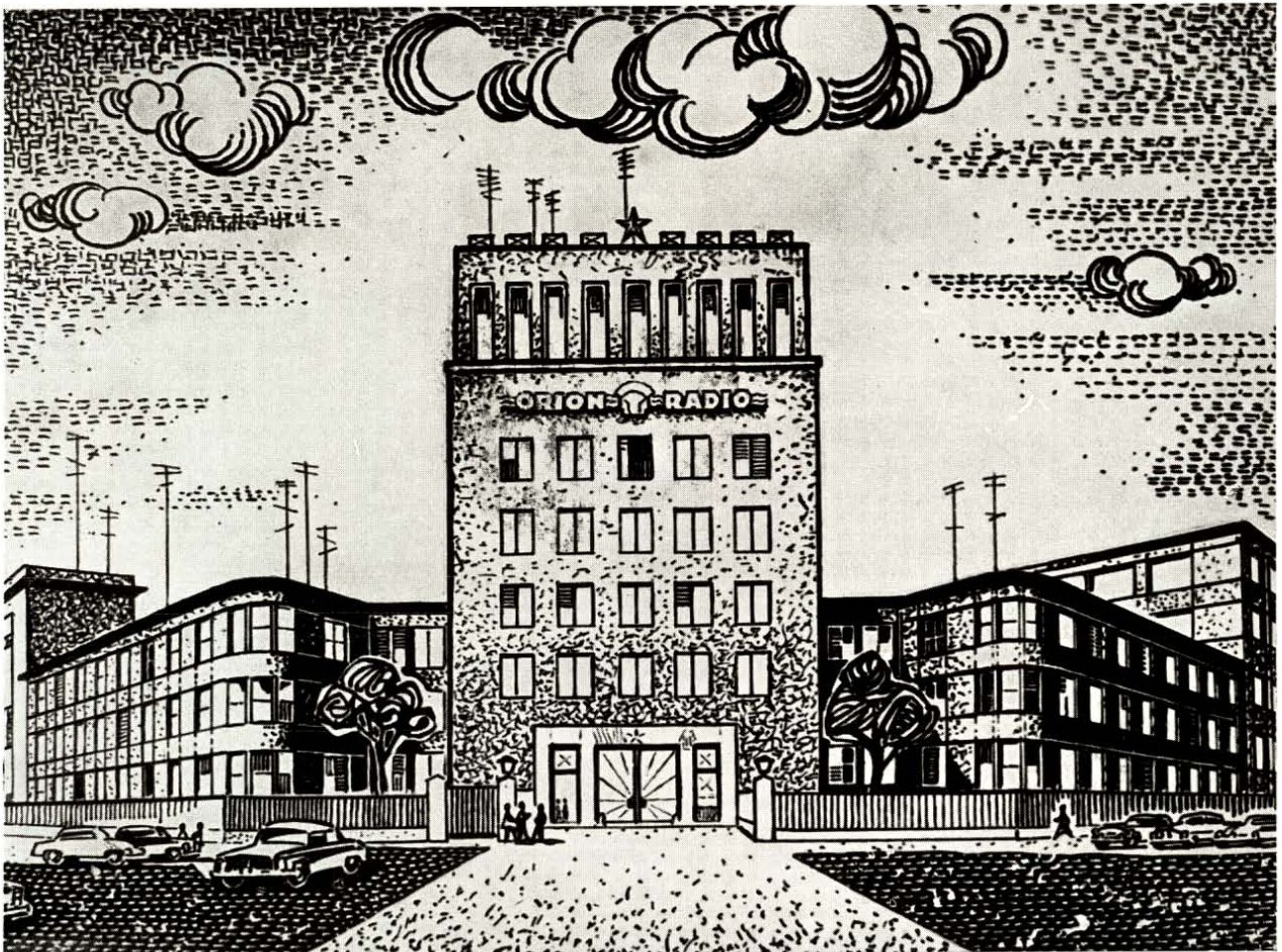

A termelés emelkedését összehasonlítva a munkáslétszám emelkedésével megállapíthatjuk, hogy a munkáslétszám négyszeres emelkedésével párhuzamosan, termelésünk azonos időszak alatt hét-szeresére emelkedett.

Ez a két szám örömmel tölti el a gyár dolgozóit, mert élesen mutatja munkánk termelékenységének egészséges növekedését. A helyes munkaszervezést mutatja továbbá az is, hogy gyárunk termelési tervét hosszú évek óta maradéktalanul teljesíti, sőt túlteljesíti. Munkánk eredményeit bizonyítja, hogy az ORION gyár eddig hét alkalommal nyerte el az „ÉLÜZEM” címet, kormányunk magas

kitüntetését. 1956 év előtt 2 ízben, míg azóta 1957-ben második féléves eredményeink alapján, 1958-ban első féléves eredményeink alapján, 1958-ban második féléves eredményeink alapján, 1961-ben második féléves eredményeink alapján és 1962-ben egész évi eredménye alapján lett gyárunk a híradástechnikai ipar élüzeme.

Termelő munkánk összefoglalásaként megállapíthatjuk, hogy az elmúlt 50 esztendő folyamán az ORION gyár fejlődése, termelésének mennyiségi növekedése, gyártmányainak minőségi színvonala jelentősen járult hozzá országunk iparának és ezen belül a híradástechnikai ipar létrehozásához és fejlődéséhez.

Gyárunk 50 éves történelmének ismertetése keretében részletesen csak a jelen két főgyártmányával, a rádió és televízió készülékekkel foglalkozunk. Ezek mind mennyiségben, mind értékben kiemelkednek az 50 év gyártmányai közül. A múltban gyárunkban előállított egyéb termékek már hosszabb-rövidebb idő óta más üzemek gyártási profiljába tartoznak és így azok fejlődése inkább az érintett gyárak történetébe illeszkedik bele.

A szocialista tervgazdasággal és a termelés gazdaságosságának követelményeivel ma már össze sem egyeztethető egy olyan vegyes profilú vállalat, amelynek annyira szétágazó munkaterülete lenne, mint ahány gyártmányféleséggel az ORION eddigi fennállása alatt foglalkozott. A részletek ismertetése nélkül, mégis érdekes áttekinteni, hányféle gyártmány előállításával foglalkozott vállalatunk 50 év alatt. Ezek a következők:

- 1913—1944-ig izzólámpák,
- 1921—1931-ig elektromos berendezések, kapcsolók, lámpafejek stb.,
- 1923—1937-ig villamos háztartási berendezések, vasalók stb.,
- 1933—1951-ig gyógyszerészeti üvegáru,
- 1936—1948-ig fénycsövek, neoncsövek,
- 1937—1951-ig hőpalackok,
- 1940—1948-ig ventilátor, gramofonmotor, kerékpárdinamó,
- 1945—1951-ig elektronikus mérőműszerek,
- 1926-tól napjainkig rádiók és rádióalkatrészek,

1956-tól napjainkig televízió készülékek.

A fenti termékfajtákat két fő csoportra lehet osztani; elektromossággal összefüggő gyártmányokra és üvegárukra. Ebben a széles profilban öt olyan gyártmánycsoportot találunk, amelyeknek magyarországi gyártásával először az ORION gyár kezdett foglalkozni.

Gyógyszerészeti üvegárukat egész Európában korábban csak Németországban gyártottak. Az ORION ennek a cikknek bevezetésével nemcsak Magyarországon, hanem lényegében Európában is úttörő munkát végzett. Mielőtt gyárunk gyógyszerészeti üvegáru gyártására berendezkedett, ezeket Németországból importáltuk, míg rövid idővel ezután az ORION látta el fél Európát ezekkel a fontos cikkekkel.

A **hőpalackgyártás** szintén gyárunkban indult meg először Magyarországon. A hőpalackokat az ORION nagyrészt saját szabadalmi alapján gyártotta és az ORION hőpalack rövid idő alatt világmárkává fejlődött s több mint 60 országba exportálták.

Az **elektronikus mérőműszerek** magyarországi tömeggyártása szintén az ORION gyárban indult meg először. Valószínűleg sohasem foglalkozott volna a gyár ezek előállításával, ha a felszabadulás után a Szovjetunió műszer-megrendeléseivel nem segítette volna felemelkedésünket a második világháború súlyos megrázkódtatásából. Az elektronikus műszer-gyártás is hamarosan kifejlődött gyárunkban. Amikor 1951-ben a műszer-gyártás vállalatunkból kiválva, ön-

ORION GYÁRTMÁNYOK,
1924-1928-ig

álló üzem feladatává vált, már bő választékkal rendelkező, virágzó és exportképes profilt adtunk át az új gyárnak.

A rádió és televíziókészülékgyártást szintén az ORION kezdte meg Magyarországon, de e két főgyártmány fejlődése és története szinte mindenki előtt ismert, hiszen Magyarországon és a nagyvilágban több mint 2 millió ORION rádiókészülék és csaknem félmillió televíziókészülék szolgálta és szolgálja nagy tömegek szórakoztatását. Az előző fejezetekben már részletesen ismertettük a rádió fejlődésén keresztül munkánkat és e területen elért eredményeinket. Most néhány kiemelkedő rádiógyártmányunkat mutatjuk be abból a 223 típusból, amelyeket 1926-tól napjainkig az ORION gyártott. Az első ORION rádiókészülék, érdekes módon a **7023 típusú** 3 csöves hálózati készülék volt, amelyet csak 2 év múlva követett az első ORION detektoros rádiókészülék. Ennek valószínű oka az volt, hogy hangszórók gyártásával az üzem már korábban foglalkozott, viszont a detektoros készülékekhez szükséges fejhallgatókat nem gyártotta. A továbbiakban néhány olyan kiemelkedő típust ismertetünk, amelyek vagy mérföldkövei a rádió fejlődésének, vagy olyan típusok, amelyekből kiemelkedően nagy mennyiséget gyártottunk.

ORION 55 típus. Nagyteljesítményű 4+2 csöves superkészülék, 3 hullámsáv vételére alkalmas. Jellemző tulajdonsága, hogy ebben a típusban alkalmazták először az ún. varázsszemet. A varázsszem vizuálisan mutatja a készülék helyes beállítását, a jelentkező adóállomás erősségét. Az első lemezjátszóval kombináltan is gyártott készülék. Forgalomba került 1936/37-ben.

ORION 99 típus. Nagyérzékenyséű 7+2 csöves superkészülék, varázsszemmel. Ebben a készülékben alkalmazott gyárunk először permanens dinamikus hangszórót. Lemezjátszóval kombinálva is forgalomba került, mint az első lábönálló zenegép. Forgalomba került 1938/39-ben.

ORION 366 típus. Igen érzékeny és kiváló hangú 4+2 csöves superkészülék. Az olcsó ár és a jó minőség ezt a készüléket a második világháború utolsó éveinek legkedveltebb készülékévé tette. Érzékenysége a rövidhullámsávon egészen kiemelkedő volt. Forgalomba került 1942—43-ban.

Az ORION gyár rádiókészülék gyártását 1944-ig általában az jellemezte, hogy évente 8—10 készülék-típust is forgalomba hoztak. A nagy típus választék egyrésze azonban mindig az előző év konstrukciója volt, de új kávéban és új típuszámmal. Évenként csak 2—3 típus volt teljesen új konstrukció. 1935/36-tól kezdve minden üzletév készülékeit azonos stílusú dobozok jellemezték, eltérések csak a konstrukció méreteiben, a hangszórók és egyes kezelőszervek elhelyezésében jelentkeztek.

Ezt az üzletpolitikát a már ebben az időben jelentős export tette szükségessé. Az éles nemzetközi verseny mellett csak komplett típusválasztékkal lehetett a küldöldi piacokon sikerre számítani. Minden gyár évente a kiskészülékektől a legnagyobbakig sokszor 8—10 készülékkel is jelentkezett. Az ORION gyár ezért

1935/36-ban	12 rádiótípussal
1936/37-ben	10 rádiótípussal
1937/38-ban	7 rádiótípussal
1938/39-ben	8 rádiótípussal
1939/40-ben	13 rádiótípussal
1940/41-ben	15 rádiótípussal
1941/42-ben	19 rádiótípussal
1942/43-ban	16 rádiótípussal
1943/44-ben	13 rádiótípussal

jelent meg a piacon. Ilyen nagy választék mellett természetesen egy-egy típusból csak kis sorozatokat gyártottak. Tízezer darabnál nagyobb mennyiség — az első néprádió kivételével — felszabadulásunkig egyetlen típusból sem készült. Az évente megjelenő típusok számát ebben az időszakban jelentősen szaporították a telepes készülékek és az egyenárammal is működő ún. univerzális készülékek.

1926-tól 1945-ig, az ORION gyár 139 rádiókonstrukciót vett gyártásba és ezekből összesen 500 000 készüléket állított elő.

1945-től 1950-ig gyárunk már nem kívánt olyan széles típusválasztékot forgalomba hozni mint a korábbi években. Ennek kettős oka volt. Egyrészt a háborút követő első évek korlátozott nyersanyagkészleteit helytelen lett volna sokféle típus között felosztani, másrészt az 1942—43—44 évi típusok bizonyos félkész alkatrész-készleteit kellett feldolgozni, amelyeket sikerült a világháború pusztításaitól megmenteni. A már bemutatott **366**

366 típusú
rádiókészülék, 1942–43.

55 típusú
rádiókészülék 1936–37.

típusú készülékből ismét több ezer darabot gyártottak, még néhány, főleg kis és középtípusú készülékkel együtt.

Ismeretes, hogy a rádióelőfizetők száma Magyarországon a háború befejezése előtt 900 000 előfizetőről 178 000 előfizetőre csökkent. A stabilizáció után kormányunk nagy erőfeszítéseket tett a rádióknak, mint az egyik legfontosabb politikai és kulturális eszköznek újból minél gyorsabb terjesztése érdekében. Helyreállították a lerombolt adóállomásokat. A rádiózás gyorsabb elterjedésének azonban útjában állt a jó teljesítményű olcsó készülékek hiánya. A belföldi piacra került legtöbb rádiókészülék ára magas volt.

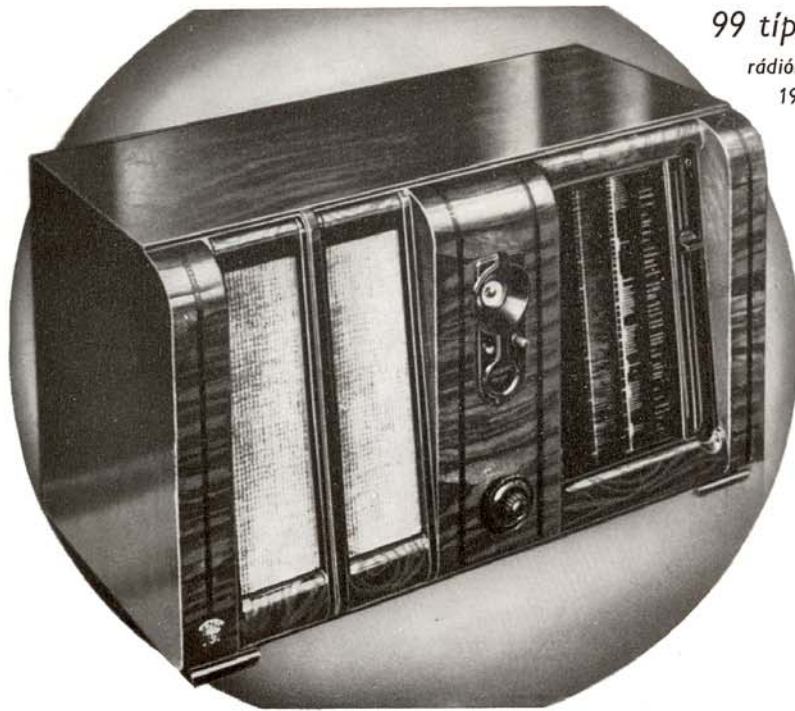
A Postavezérigazgatóság 1946. november 6-án a Gazdasági Főtanácsnál a tömegek számára hozzáférhető rádiókészülékek gyártását kezdeményezte. Javasolták 20 000 db olcsó, nagyteljesítményű rádiókészülék legyártását. Az 500 Ft áron előállítható készülékeket a tervezet szerint a Posta vette volna át és az új előfizetőknek 360 forintos áron kívánták forgalomba hozni. Az előállítási és értékesítési ár közötti különbözetet a Posta és a Rádió együttesen viselték volna. A Gazdasági Főtanács a javaslatot elvileg elfogadta azzal a kikötéssel, hogy a rádiógyárakkal folytatandó tárgyalások során meg kell kísérelni az említett árkülönbözet csökkentését. A terv azonban, amely az ORION gyárat is nagymértékben érintette, csak három év múlva valósult meg.

Elkészült egy új, korszerű néprádió konstrukció, amelyből az ORION gyár 1957-ig minden idők legnagyobb sorozatát, 500 000 db-ot gyártott.

A 115-A típusjelzésű készülék 3+1 színüvegcsöves, az akkori legmodernebb kapcsolási elvek szerint felépített készülék volt. Az olcsó ár érdekében egyszerű fadobozban került forgalomba és Budapest I. és II. adóállomások vételére volt alkalmas. A készüléket váltóáramú, univerzális és telepes kivitelben gyártották.

Néprádiókat már a harmincas években is gyártott az ORION gyár, de az akkori egyszerű, mondhatni „szegényes” konstrukciót össze sem lehetett hasonlítani a 115-A típusú modern felépítésű új néprádióval. A néprádióval párhuzamosan most már újból évenként forgalomba hozott a gyár új konstrukciókat, amelyek a rádiótechnika rohamos fejlődésével lépést tartva, növelték a választékot és exportképesek is voltak.

Az ORION 332 típus, 4 hullámsávon, nagyérzékenységű, 4+2 rimlock csövekkel konstruált szuper-

99 típusú

rádiókészülék
1937–38.

készülék, dobrendszerű hullámváltóval, modern formájával igen népszerű és keresett készülék volt. 1952-ben került forgalomba.

Az **ORION 882** típusú ún. csúcscsúper, 6+2 színűveg csöves, nagyteljesítményű, 2 hangszórós, 6 hullámsávós készülék, külföldön is nagy elismerést váltott ki. Ezt az 1953-ban forgalomba került típust a nyújtott rövidhullámsávok, revolver rendszerű hullámváltó és új konstrukciós elemek jellemezték.

Az 1954-ben forgalomba hozott **ORION 239/A** típusú, kétsávós, 3+1 színűvegcsöves, kisszuper készülék a néprádióval szemben külföldi állomások vételére is alkalmas volt. Gyártották univerzális kivitelben is, az egyenárammal rendelkező magyarországi rádióelőfizetők számára.

Az 1955. év forradalmi változást hozott a rádiókonstrukciókban. Megkezdődött az ún. nyomógombos típusok gyártása, amelyeknek bevezetésével háttérbe szorultak az ún. forgatógombos készülékek. A nyomógombok alkalmazása megváltoztatta és egyszerűbbé tette az eddigi hullámváltó rendszereket, csökkentette a hullámváltás hibalehetőségeit és általában a szervizigényt. A zongorabillentyűszerű nyomógombok lehetővé tették a később még számos szolgáltatás könnyebb kezelését és az új konstrukciónak szép és korszerű megjelenési formát adtak.

Egy ideig párhuzamosan folyt a forgatógombos és nyomógombos készülékek gyártása, sőt erre az időszakra esik a nagy sorozatokban gyártott és igen

népszerű 420A és 520A típusok forgalombahozatala, amelyekből több mint 130 000 db-ot gyártottak.

1957-ben végleg tért hódítottak a nyomógombos konstrukciók és azóta egészen napjainkig már csak ilyen készülékeket gyártott az **ORION** gyár. 1955-től 1963-ig 22 féle nyomógombos rádiókészüléket hoztunk forgalomba, amelyeknek mennyisége meghaladja az 500 000 darabot.

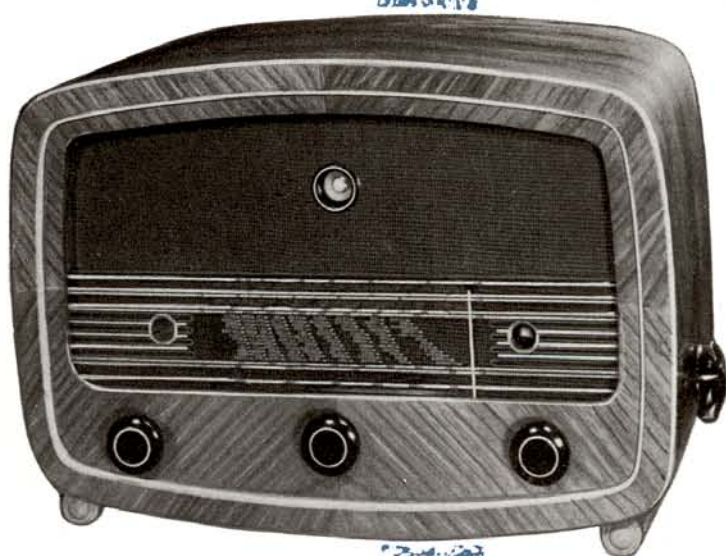
Az **ORION** gyár két utolsó nem nyomógombos rádiókonstrukciója az AR205 és UR103 műanyagházas kisszuper készülék. A kicsi méret és a műanyagház igen olcsóvá tette ezeket a típusokat és forgalombahozatalukkal Magyarországon is megkezdődhetett az ún. második készülékek vásárlása és ezzel egy lakáson, családon belül egyidejűleg két műsor vétele.

Az AR205 készülék, amelyből csaknem 50 000 került forgalomba, közép- és rövidhullámon működő 3+1 noval csöves kisszuper rádió, nagy hangerővel, kellemes hangszínnel és rendkívül egyszerű kezelhetőséggel. Ez a készülék a Közel- és Távols-Kelet igen kedvelt exportkészüléke volt.

Az UR103 a legkisebb **ORION** hálózati készülék. Univerzális típus, 3 csövel, középhullámsáv vételére alkalmas. A beépített nagyteljesítményű hangszóró, a kis méretek és a műanyagház ellenére kiváló hangminőséget biztosított.

A 22 féle nyomógombos rádiókonstrukció közül a legnagyobb sikert az AR306 típusal érte el a

332 típusú
rádiókészülék 1952–54.

882 típusú
rádiókészülék 1953–54.

239-A típusú
rádiókészülék 1954–55.

gyár. Ez a készülék az 1958 évi Brüsszeli Világkiállításon aranyérmert nyert. A nemzetközi elismerés elsősorban a modern, kis térfogaton felépített konstrukciónak és a készülék harmónikus esztétikai megjelenésének eredménye.

Az AR306 típusú készülék 6, illetve a varázs szemmel együtt 7 csöves modern konstrukció volt, AM és FM adások vételére. A 4 sávós készülék ultrarövid, rövid, közép és hosszú hullámú adóállomások vételére alkalmas. A nem nyomtatott áramkörű készülékek között még ma is a legmodernebb konstrukciók közé tartozik. A $38 \times 29 \times 20$ cm méretű csontszínű műanyaggal díszített fakáva a kisméretű modern lakások díszévé tette ezt a kitüntetett készülékünket.

Az AR306 típusú készülék volt az utolsó normál huzalozású rádiókonstrukció az ORION gyárban. 1959-től kezdve gyárunk kizárólag nyomtatott áramkörű rádiókészülékeket állít elő.

Az utóbbi évek és napjaink forradalmát a rádiógyártásban a nyomtatott áramkörök alkalmazása jelenti. A készülékekben korábban alkalmazott vezeték tömeg nagyrésze szigetelt lapra van „nyomtatva”, s ez a gyártástechnológia számáttevő előnyökkel jár különösen az anyagmegtakarítást és általában az olcsóbb előállítást, valamint az üzembiztonságot illetően. A készülékek térfogata a nyomtatott áramkörökkel tovább csökkenthető, egyszerűbb és egységesebb a készülékek bekötése a gyártásnál, kevesebb a meghibásodási lehetőség stb. Ma már a nyomtatott áramkörök technológiája uralkodó az egész híradástechnikában. Az ORION gyár a nyomtatott áramkörök alkalmazásával szintén úttörő munkát végzett Magyarországon és rádiókészülékeknél először itt alkalmazták ezt az új gyártási eljárást. Az ORION nyomtatott áramkörű készülékek közül csupán két típust emelünk ki:

Az AR312 készülék 4+1 novál csövel AM és FM adások vételére alkalmas 3 hullámsávon. Ebben a készülékben alkalmaztak először ovál permanens dinamikus hangszórót, amely nagy teljesítményével (15000 gauss) ezt a konstrukciót a legkiválóbb hangminőségű kisszuper típusok közé emelte. A kisméretű műanyag káva mind belföldön, mind külföldön igen keresetté tette ezt a típust nemcsak mint első, hanem olcsó áránál fogva mint ún. második rádiókészüléket is.

Az ORION gyár legmodernebb ún. csúciszuper készüléke az AR612 típusú rádió, amelyet Magyarországon „Pacsirta” néven is ismernek. Ez a 12 nyomógombos, kiváló felépítésű nyomtatott áram-

115-A típusú „Néprádió”

1953–57.

körű szuperkészülék jelenleg a magyar rádiókészülékgyártás legkorszerűbb terméke. A 7 csövel és 2 germániumdiódával működő 5 hullámsávú készülék 4 hangszóróval kiváló hangminőséget biztosít. Számos olyan új szolgáltatást is nyújt, amelyeket ilyen méretű rádiókészülékekben másutt még nem alkalmaztak: nyomógombos hangregiszter, ultrarövidhullámon sávnyújtás stb. A készülékben alkalmazott hullámváltó rendszer ORION szabadalom.

Az AR612 rádiókészülék ma Magyarországon a legkeresettebb készülék, de igen jelentős ennek a típusnak exportja is, főleg nyugateurópai országokba.

Összefoglalva az ORION rádiógyártmányok programját és 37 éves múltját, megállapítható, hogy gyárunk ezzel a termékkel nemcsak mennyiségileg, hanem a mindenkori műszaki fejlődés szempontjából is, kiváló eredményeket ért el. A több mint 2 millió ORION rádió belföldön és külföldön ékes bizonyítéka annak a munkának, amely gyárunk a magyar rádióipar létrehozásában és fejlesztésében kifejtett.

Az ORION gyár legfiatalabb új gyártmánya a televízió. A televíziókészülékek műszaki fejlődését már ismertettük. Az ORION gyár 1956-ban kezdte el a TV-készülékek tömeggyártását. Az azóta eltelt 7 év alatt 6 típuscsaládba tartozó 14 TV-típust gyártottunk.

Eddigi televíziókészülékgyártásunkat két fontos tény jellemzi. Az egyik, hogy az ORION gyár soha-

sem gyártott 43 cm-nél kisebb képcsővel rendelkező készüléket. A másik, hogy egyaránt alkalmazta a képeltérítés eddig ismert fejlődésének mindegyik válfaját, vagyis a 70, 90 és 110°-os képeltérítést.

Az alanti táblázatban bemutatjuk a 14 TV típus jellemző műszaki adatait, amelyek szemléltetően tükrözik a végbement fejlődést.

Az ORION 14 TV-típusával kapcsolatban a már ismertetett és a TV nézők szempontjából legjellemzőbb műszaki adatokon kívül — az egyes típusok kialakult sorrendjének jobb megértéséhez — még a következőket kell elmondani.

Az első típus az AT501 konstrukció, akkor készült, mikor Magyarországon csak egy kisteljesítményű adóállomás működött. A masszív felépítésű 20 csöves készülékkel az ORION gyár célja az volt, hogy ezzel az érzékeny vevővel (100 μ V) Budapesttől minél nagyobb távolságra is jó vételt biztosítson. Közvetítő állomások ugyanis ekkor még nem működtek. Az AT501 alap-típus 2 csatornás készülék volt éppen a közvetítőállomások hiánya miatt. A típus továbbfejlesztett változata már 12 csatornás kivitel, amelyet főleg exportra gyártottunk olyan országok számára, ahol már ekkor több adóállomás működött különböző hullámhosszakon.

Az ORION TV típusok második csoportját az AT301 és AT302 készülékek jelentették s ezek kizárólag belföldi használatra készültek. A gyár célja az volt, hogy az 1958. elején üzembe helyezett budapesti TV nagyadóállomás segítségével olcsó konstrukció gyártásával hozzájárulhasson a televízió magyarországi gyors elterjedéséhez. Az AT302 típus az AT301 készüléknek kétsávós rádióval kombinált változata volt azok számára, akik egyúttal rádiókészüléket is akartak vásárolni.

Az ORION és az egész magyar televíziókészülékgyártás e „hósi” korszaka után, amikor a magyar TV előfizetők száma már folyamatosan emelkedett és az export igények is egyre fokozódtak, gyárunk, alig három éves gyártási tapasztalat után, áttért a 90°-os eltérítésű korszerűbb konstrukciók gyártására. A 90°-os képcsövek alkal-

AR 205 típusú

rádiókészülék 1958—59.

UR 103 típusú

rádiókészülék 1957—58.

A brüsszeli világkiállításon aranyéremmel

kitüntetett AR 306 rádiókészülék

AR 312

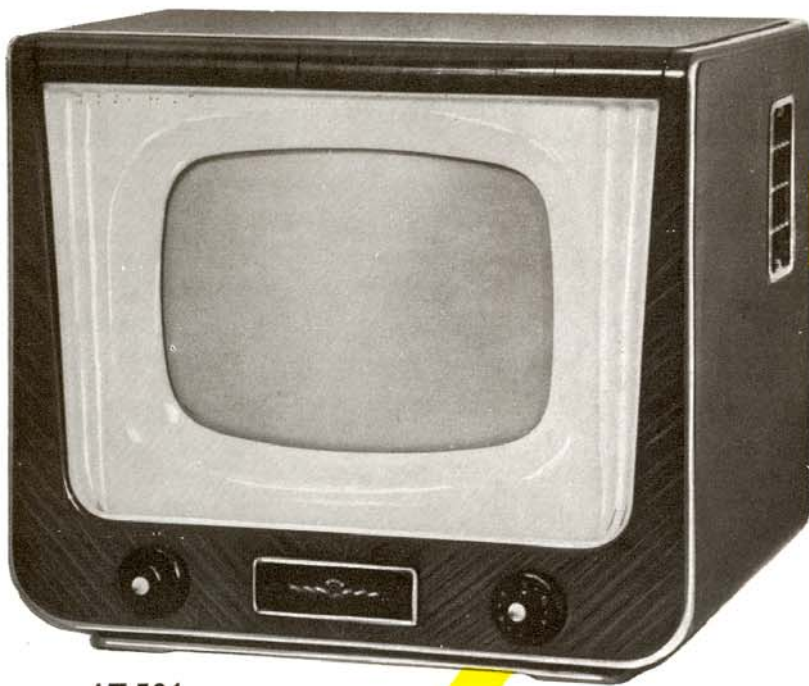
*az első nyomtatott áramkörű
ORION rádiókészülék*

AR 612

*a legújabb ORION
csúcscsúper rádió*

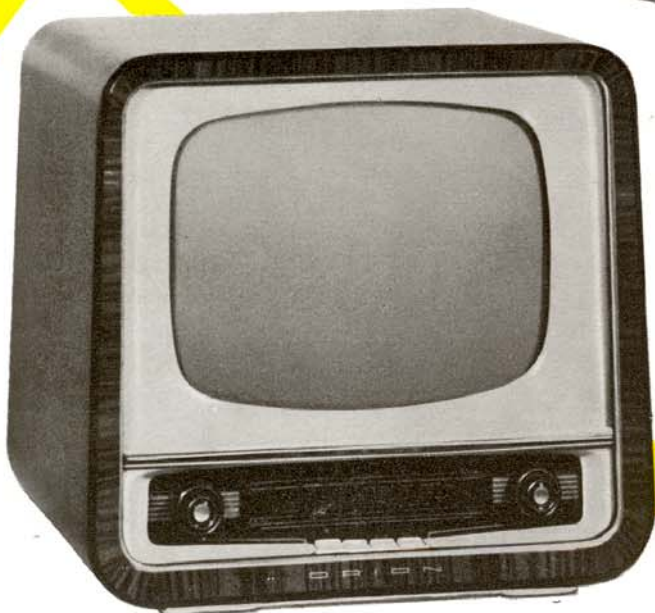
TÍPUS-SZÁM	KÉPMÉRET cm	KÉP-ELTÉRÍTÉS	CSŐSZÁM	KÉP-ÉRZÉKENYSÉG	KAPCSOLÁSI RENDSZER
AT501	43	70°	20+képcső	100 μ V	Szuper, intercarrier, 2 csatorna
AT501L AT501M	43	70°	20+képcső	100 μ V	Szuper, intercarrier, 12 csatorna
AT301	43	70°	11+képcső+1 dióda	3000 μ V	egyenes, 1 csatornás
AT302	43	70°	13+képcső+1 dióda	3000 μ V	egyenes, 1 csatorna, rövid, közép hullámsávú rádióval kombinált típus
AT401A	43	70°	13+képcső+1 dióda	300 μ V	Szuper, intercarrier, 12 csatorna
AT401N	43	90°	14+képcső+1 dióda	200 μ V	Szuper, intercarrier, 12 csatorna
AT504	43	90°	14+képcső+1 dióda	200 μ V	Szuper, intercarrier, 12 csatorna
AT602	43	90°	17+képcső+4 dióda+szelén	100 μ V	Szuper, intercarrier 12 csatorna
AT603	53	90°	17+képcső+4 dióda	100 μ V	Szuper, intercarrier, 12 csatorna
AT403	43	90°	14+képcső+1 dióda+szelén	200 μ V	Szuper, intercarrier, 12 csatorna
AT505	53	90°	14+képcső+1 dióda+szelén	200 μ V	Szuper, intercarrier, 12 csatorna
AT611	53	110°	18+képcső+9 dióda+szelén	50 μ V	Szuper, intercarrier, nyomtatott áramkör, 12 csatorna
AT622	59	110°	18+képcső+9 dióda+szelén	50 μ V	Szuper, intercarrier, nyomtatott áramkör, 12 csatorna
AT650	59	110°	18+képcső+(9+1) dióda	50 μ V	Szuper, intercarrier, nyomtatott áramkör, 12 csatorna

AT 501
televíziókészülék

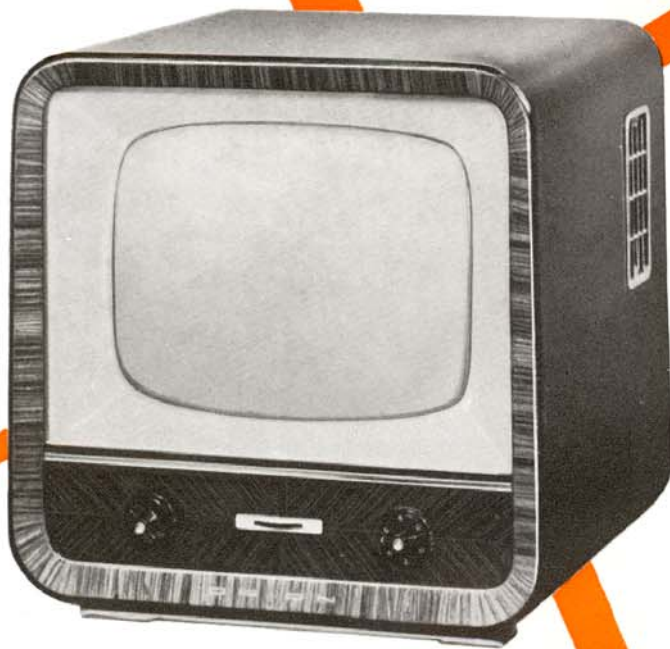
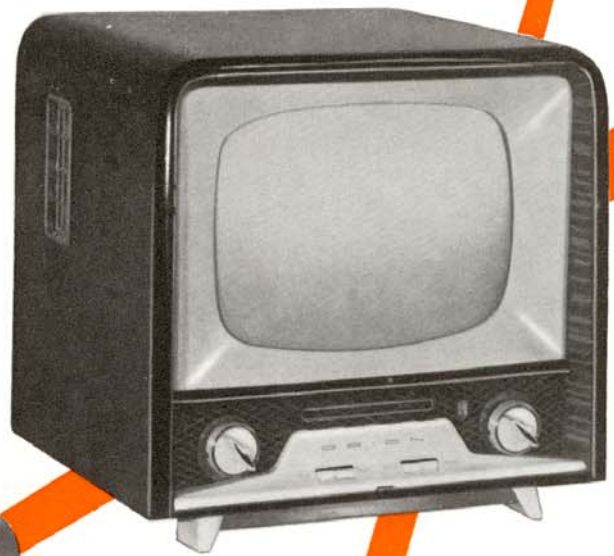

AR 301
televíziókészülék

AT 302
rádióval kombinált televíziókészülék

AT 603
televíziókészülék

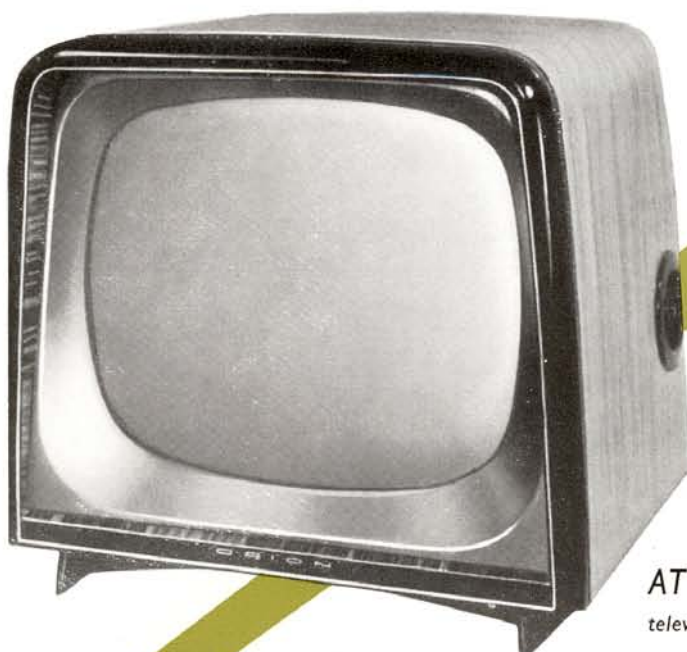
AT 401
televíziókészülék

AT 603
az első 53 cm képernyőjű
televíziókészülék

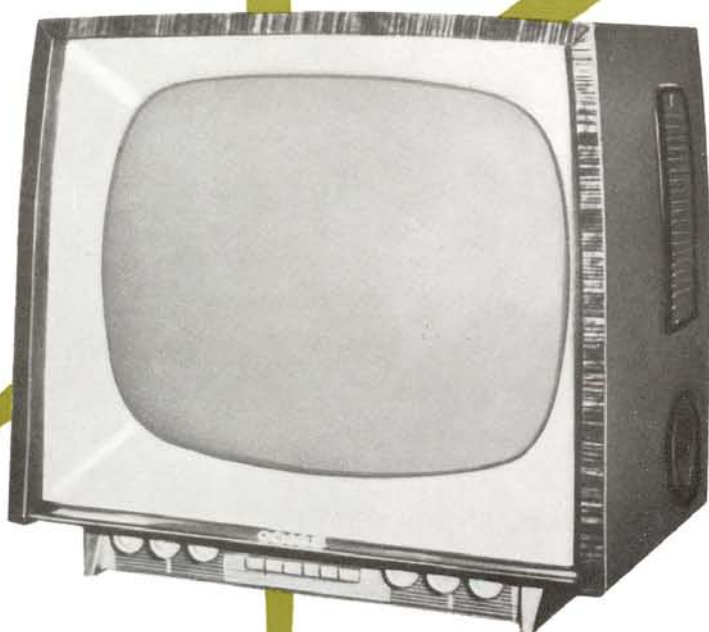

AT 403 „Tisza”
televíziókészülék

AT 505 „Duna”
televíziókészülék

AT 611 „Budapest”
televíziókészülék, az első
nyomatott áramkörű és 110°-os eltérítésű típus

mazása egyszerre korszerűbbé tette az ORION TV készülékeket és ezzel számos országot megelőzve, igen jelentős exporttevékenység indulhatott meg. Az új 90°-os képcsövű készülékekből már 1959-ben európai viszonylatban is jelentős mennyiségű exportot bonyolítottunk le. Ezekből a készülékekből 1959-ben termelésünk 55%-át, 1960-ban 60%-át exportáltuk.

A 90°-os eltérítésű készülékek csoportjába az AT401N, AT504, AT602, AT603 és a legújabb és ma is közkedvelt AT403 és AT505 készülékek tartoznak. Az utóbbi készülékek az ORION gyár legelterjedtebb TV típusai, amelyek mennyiségileg eddigi gyártásunknak csaknem 60%-át teszik ki.

Az ORION TV gyártmányok fejlődésének legújabb korszakában is a forradalmi változást a nyomtatott áramkörök alkalmazása jelentette. A rádióknál már alkalmazott technológiát a gyár azonnal kiterjesztette a televíziókészülékekre is és így készült el 1959 év végén az első ORION és egyben magyar nyomtatott áramkörű konstrukció, az AT611 készülék. A televíziótechnika fejlődése ebben az időszakban újabb jelentős fejlődést ért el a 110°-os eltérítésű képcsövek alkalmazásával. A nyomtatott áramkörök és a 110°-os képletérítési rendszer egymást kiegészítve lehetővé tették a készülékek mélységméreteinek csökkentését s ezáltal nem volt már szükség a korábbiakhoz hasonló nagyméretű és súlyos fakávákra. A készülékek esztétikai megjelenése lényegesen javult, súlyuk 20—25%-kal csökkent.

A nyomtatott áramkörök és a 110°-os eltérítésű képcsövek alkalmazása egyéb kedvező műszaki adottságokat is biztosítottak a konstruktőrök számára. Ezért olyan automatikus szolgáltatások megoldására is gondolhattak, amelyek fokozták a TV nézők kényelmét, a készülékek védelmét, s növelték élettartamukat.

Az ORION gyár ezt a hármas és önmagában külön-külön is jelentős műszaki feladatot az AT611 készülék konstrukciójával egyszerre oldotta meg.

Az AT611 készülék nyomtatott áramkörű, 110°-os eltérítésű, automatikus finomhangolással, képméret beállítással, szin-

AT 622

nyomtatott áramkörű, 59-cm szegletes képernyőjű televízió készülék

kronautomatikával. Az AT611 készülék 53 cm képméretével és az azonos konstrukciójú, de 59 cm képernyőjű AT622 készülék az utóbbi évek igen sikeres típusai. E készülékekből ez ideig több mint 100000 db-ot gyártottak, tehát a televízió-konstrukciók állandó és gyors ütemű fejlesztése is jó irányban és biztos alapokon haladhatott előre.

A fiatal műszaki gárda, mérnökök, technikusok, akik még alig 8 éve dolgoznak együtt ebben a szakmában, gyorsan fejlesztik a magyar TV-technikát és évről-évre újabb konstrukciókkal teszik lehetővé a

gyár számára, hogy megállja az ORION helyét ezzel az új gyártmánnyal is az európai gyárak versenyében.

A tizennegyedik ORION konstrukció a legújabb AT650 típus, amely nem az eddigi nyomtatott áramkörű, 110°-os eltérítésű, automatikákkal ellátott készülékek továbbfejlesztett formája, hanem teljesen új készülék, mely nyomtatott áramkörű, 110°-os eltérítésű 59 cm képernyőjű új konstrukció, automatikus finomhangolással, szinkron-, képméret- és kontraszt-fényerő automatikákkal. Egyenletes minőségű TV adás mellett a nézőtől —

a be- és kikapcsoláson kívül — már semmiféle kezelést nem igényel. Az utólag bármikor beépíthető UHF hangolóegység segítségével alkalmas a jövőben nálunk is bevezetésre kerülő második TV műsor vételére. Az ORION készülékek exportpiacain, ahol a második műsor már működik, máris kiválóan bevált ez a legújabb készülék és ezzel méltó követője azoknak az egyéb ORION televíziótípusoknak, amelyekből gyárunk eddigi össztermelésének 60%-át exportra szállította. A televízió készülékek exportja évről évre emelkedik.

Egy mondatban összefoglalva az ORION televízió készülék gyártmányok történetét elegendő ennyi: 7 év alatt 14 típus, százezres sorozatok és növekvő siker a világpiacon. A jubileumi év hozza a tizenötödik ORION televízió konstrukciót az AT550 típust, amely már a gyár második 50 éves történetének első új konstrukciója. Az AT550 televízió készülék már az 1964 év új gyártmánya, amely remélhetőleg úgy belső tartalmában, mint külső megjelenésében méltó lesz a gyár hírnevéhez és a következő évek keresett exportcikkévé válik.

A GYÁRTMÁNYOK MINŐSÉGE

Mint minden iparcikknél, úgy a rádió és televízió készülékeknél is a gyártmány egyik legfontosabb jellemzője a minőség. A jó minőség biztosítása termelésünkben annál is nagyobb feladat, mert az ORION gyár profiljába tartozó gyártmányok bonyolult, sok alkatrészből összetevődő termékek.

A minőség az ilyen, ún. tartós fogyasztási cikkek-nél döntő fontosságú. A rádió és televízió ma már az emberiség nagy részénél napi szükséglet. Az a tény, hogy az ORION márka és az ORION gyártmányok szinte az egész világon elterjedtek, jellemző bizonyítéka a gyártmányok minőségének.

Az ORION gyár fennállása óta mindig igen nagy súlyt helyezett a kifogástalan minőségre, amit nemcsak a gyártmányok jó konstrukciójával, hanem a gyártás állandó és szigorú ellenőrzésével ért el. Minőségi ellenőrzést végeznek egyrészt az összes gyártási folyamat közben, másrészt a késztermékek végső vizsgálatánál. A korszerű minőségellenőrzés ebben az iparágban általában nem az egyszerű szakmai tapasztalatok, hanem ennél sokkal fontosabb és egyértelmű „segédeszközök”, műszerek segítségével történik.

A gyártmányok fejlesztéséhez, gyártásához és minőségének ellenőrzéséhez szükséges műszerek gyártása szinte párhuzamosan haladt a gyártástechnika fejlődésével. Ma már nem képzelhető el semmiféle gyártmány sem, amelynél különböző célokra műszereket ne alkalmaznának, s ezért a műszer-gyártás nélkülözhetetlen, önálló iparágga fejlődött.

A rádió és televíziókészülékgyártás különösen sokféle műszert igényel, részben az elektromossággal való közvetlen kapcsolata, részben a gyártmányok bonyolultsági foka miatt. Egy-egy rádió vagy televíziókészülék típus folyamatos gyártásánál szinte laboratóriumi méreteket megközelítő műszermenyisígeget használnak.

Ebben az iparban a gyárak műszerszükségletüket általában műszergyáraktól szerzik be, de igen sok műszert maguk állítanak elő. Az ORION gyár is rendelkezik műszergyártó üzemrésszel, amelynek kettős feladata van. Egyrészt előállítja a gyártáshoz szükséges és a gyár adottságainak, termelési módszereinek megfelelő, ún. célműszereket, másrészt elkészíti, különösen új gyártmányok vonatkozásában azokat a speciális műszereket, amelyeket a műszeripar még nem ismer, vagy nem gyárt.

Különösen jelentős volt ez a műszergyártási tevékenység a televízió gyártásnak az ORION-ban és ezzel együtt Magyarországon való meghonosításánál. A magyar televíziógyártás hőskorában műszeriparunk a speciális műszereket még nem is ismerte és külföldről is nehézségekbe ütközött azok beszerzése.

Hasonlóan a gyár fiatal konstruktörgárdájához, a műszergyártás ifjú szakemberei is inkább nagy lelkesedésükkel, mint tapasztalatukkal, bátran fogtak hozzá az új gyártmány, a televízió műszerszükségletének tervezéséhez és elkészítéséhez. A műszergyártás szakemberei szinte párhuzamosan fejlődtek az üzem gyártmányaival és ma már büszkén mondhatjuk, hogy számos műszerkonstrukció indult el ebből a gyárból és vált az egész ipar fontos segédeszközévé.

A rádió és televízió gyártás és a minőségellenőrzés fontos része nemcsak maga a műszer, hanem a műszerek folyamatos karbantartása, ellenőrzése és hitelesítése is. A műszernek, mint gyártó és ellenőrző eszköznek karbantartása létérdeke minden gyárnak. Ez a munka a gyár állandó feladata, e nélkül egy pillanatig sem folytatható a termelés.

Mind a rádió, mind a televízió olyan műszaki kompozíció, amelynek alkatrészei az elektromos áram hatására sokkal gyorsabban használnódnak el,

mint bármely más ipari terméké. A rádió és televízió igen sok család állandó használati tárgya és ezért a készülékeknek, illetve az alkatrészeknek elhasználódása, meghibásodása igen fontos jellemzője a gyártmány minőségének.

A tartós fogyasztási cikkek minőségét, (autó, háztartási gép, rádió, televízió stb.) a gyártmányok üzembiztonságát úgy mérik, hogy hányszor hibásodnak meg 6 vagy 12 hónap alatt. Az egy év alatti átlagos szervizigény a rádiókészülékeknek általában 0,4—0,8 között, a televíziókészülékeknek 1,5—2,5 között mozog, amennyiben azok használatát külső körülményektől (pl. feszültségingadozás) függetleníteni lehet.

Az ORION gyártmányok minősége általában megfelel a fenti nemzetközi átlagszínvonalnak, s ez az egyik alapja az ORION készülékek elismerésének.

Mint minden iparágban, úgy a híradástechnikában is a technika fejlődése mellett örök feladat a gyártmányok minőségének, üzembiztonságának javítása.

*Elektronikus műszerek
hitelesítése*

E cél érdekében minden gyár, így az ORION is állandó erőfeszítéseket tesz. Különösen nagy jelentőségű az üzembiztonság a televíziókészülékeknek. A TV bonyolultsági foka — a nagy mennyiségű és sokfajta alkatrészre, valamint a 14 000—18 000 Volt feszültségre való tekintettel — megköveteli, hogy a meghibásodások száma a lehető legkisebb legyen.

Elsősorban a televíziónál, de a rádiókészülékeknek is jelentősen emelte az üzembiztonságot a nyomtatott áramkörök bevezetése. A nyomtatott áramkörök, gyártástechnológiai előnyök mellett, könnyebbé és gyorsabbá teszik a készülékek javítását, sőt, mivel segítségükkel a korábban alkalmazott nagytömegű forrasztások száma is kb. 80%-kal csökken, csökken a meghibásodások lehetsége is.

A minőségi szint emelését szolgálják a rádió, de főleg a televíziókészülékek gyártása közben a különböző tartóssági próbák. Ezek részben szűrőpróba

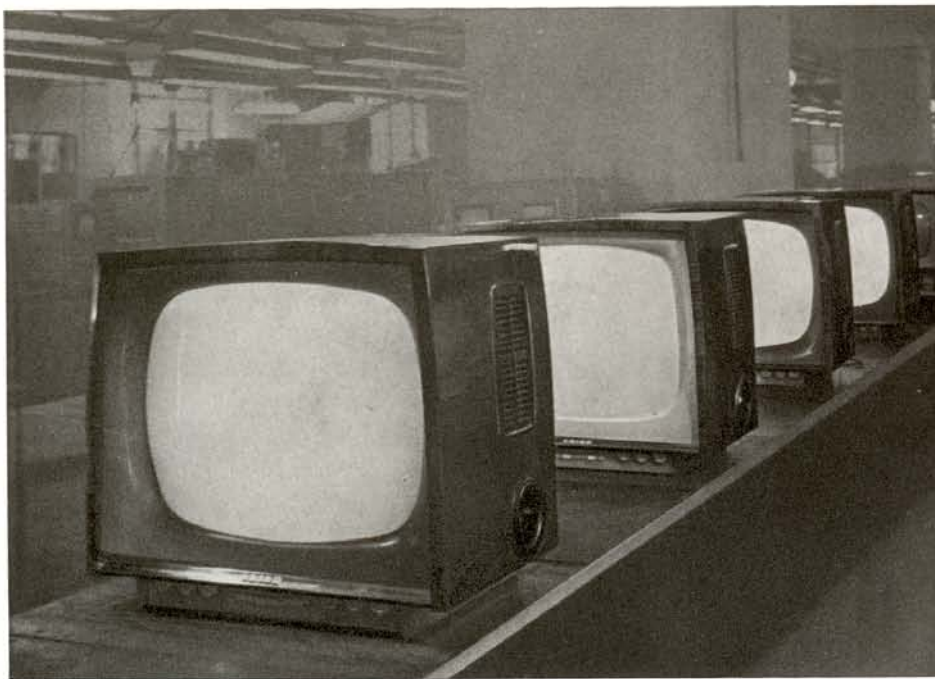
*Nyomtatott áramkörök
ellenőrző automatája*

jellegűek (pl. rázópróba stb.), de az ORION gyárban számos vonatkozásban minden egyes készüléket igen alapos egyenkénti vizsgálatnak is alávetnek, hogy az alkalmazott nagytömegű alkatrész összhangját minél tökéletesebben ellenőrizhessék.

A televíziókészülékek egyik legfontosabb próbája az ún. tartós égetés. Minden egyes tv-készülék legalább 8 óras tartampróbán megy keresztül, amelynek célja, hogy a bekapcsolás utáni első üzemórák alatt a gyárban jelentkezzenek mindazok a hibák, amelyek a sokféle és nagyszámú alkatrész összműködése alatt jelentkezhetnek.

A televíziókészülékekben folyó áram, az egyes alkatrészeket, pl. csöveget, transzformátorokat, kondenzátorokat, ellenállásokat, tekercseket stb. a konstrukció adottságainak megfelelően veszi igénybe. Az alkatrészek közötti összhang kialakulását hivatottak megállapítani az említett tartós próbák,

*Televíziókészülékek
tartós üzemi próbája*

amelyeknek alkalmazásával a gyár e bonyolult gyártmányok meghibásodási arányát már eleve csökkenti.

Az ORION gyárban a gyártással párhuzamos, illetve ezt követő minőségellenőrzésen kívül, minden egyes készüléket a becsomagolás előtt ún. vevőszemes vizsgálatnak is alávetnek. Ez mindazokra a funkciókra kiterjed, amelyeket a leendő készüléktulajdonos a rádió vagy televízió tartós használata alkalmával igényel (pl. ki- és bekapcsolás, beállítás, hangerő stb.). E vizsgálat során kell megállapítani a készülékek esztétikai állapotát is (pl. kezelőszervek kifogástalan működése, fadobozok színe, fénye stb.).

Ma már természetes, hogy a tartós fogyasztási cikkek használatához a gyárak minden készülékhez használati utasítást mellékelnek. Ezek célja nemcsak az, hogy a készülékek kezelését azok tulajdonosainak bemutassák, hanem az is — különösen a televíziókészülékekénél — hogy kisebb jelentőségű hibákat, különösen amelyek a készülékeken kívüli ún. külső okokból szár-

maznak, a szerviz igénybevétele nélkül mindenki maga is ki tudja küszöbölni.

A rádiókészülékekénél pl. egy-egy állomás energiájának változása, a készülék újbóli beállításával; vagy a televíziókészülékekénél az adás minőségének változása miatt bekövetkezett függőleges és vízszintes képmozgás stb. ma már általában nem igényli szakember, ill. szerviz segítségét. A használati utasításban nyújtott hasznos tanácsok egyre jobban segítik a készüléktulajdonosokat a készülékek nyújtotta szórakozás tökéletesebb élvezetében. Eltekintve azoktól az esetektől, amikor „a hiba nem az Ön készülékében van”, csak akkor szükséges szakember, ill. szerviz igénybevétele, amikor egy-egy alkatrész meghibásodása, vagy természetes elhasználódása ezt feltétlenül igényli.

A használati utasításokon kívül, amely a vásárlók céljait szolgálja, minden gyár, így az ORION is, megfelelő szaktanácsokkal látja el a készülékek javítását végző szakembereket is. Minden konstrukcióhoz tartozó szerviz-könyv, nemcsak a készüléktípus teljes felépítését, működését és alkatrészeinek részletes, műszaki leírását tartalmazza, hanem a gyors javításhoz szükséges tanácsokat is.

Egy-egy készüléktípus tökéletes ismerete, a szerviz-könyv, ma már világszerte a javítószolgálat minden dolgozója számára olyan biztonságot nyújt, hogy annak segítségével kifogástalanul tudják ellátni egy-egy rádió vagy televíziókészülék karbantartását.

A rádió és televízió, az autókhoz és a háztartási gépekhez hasonlóan, nagyon bonyolult szerkezet és nem elegendő az előállító gyár jó munkája, a tökéletes konstrukció, hanem a karbantartás gyors és jó munkája is szükséges egy-egy gyártmány vagy márka elismeréséhez. Jól működő szervizhálózat nélkül, bármilyen tökéletes legyen egy gyártmány, egyetlen gyár sem biztosíthat magának elismerést.

Az ORION gyár Budapesten saját kezelésében önálló szerviz üzemet tart fenn, amelynek célja nemcsak a hozzá beérkező javítási igények kielégítése, hanem közvetlen kapcsolat fenntartása a gyártmányok használóival, a vásárlóközönsséggel. Ez a kapcsolat az alapja egy-egy gyártmány megismerésének a tömeghasználatban és annak a munkának is, amelyet a gyárnak a fogyasztók irányában a bel- és külföldi szervizhálózatokon keresztül teljesíteni kell.

A készüléktulajdonos mindenkor a gyárral, annak márkájával érzi magát kapcsolatban akár

Az ORION gyár üzemi TV adóállomása, a „Műadó”

akkor, amikor megelégedett készülékének minőségével, akár akkor, amikor készüléke javításra, karbantartásra szorul. A gyárak és így az ORION gyárnak is érdeke, hogy azokban az országokban, ahol készülékei forgalomban vannak, minél tökéletesebb szervizhálózat álljon rendelkezésre, amely a fogyasztók, a gyártmány és ezzel a gyár érdekeit is szolgálja.

Egyetlen gyár sem képes gyártmányainak szervizellátását önállóan biztosítani, különösen akkor nem, ha olyan kiterjedt exporttevékenységet fejt ki, mint az ORION gyár. Belföldön módjában van a gyárnak az országos szervizhálózat munkájában tanácsaival és ellenőrző tevékenységével közvetlenül részt venni. Külföldön más a helyzet, mert idegen országokban egy-egy gyártmány, vagy márka sorsa szorosan összefügg az ottani szervizhálózat jó, vagy kevésbé jó munkájával.

Bármely ország felé irányuló nagyobb mennyiségű export esetén elengedhetetlen valamilyen formában a gyár jelenléte az illető piacon. Kül-

földön általában csak tanácsadó szolgálattal lehet hozzájárulni egy gyártmány sikeréhez. Az ORION gyár ezért, a magyar külkereskedelemmel karöltve, mindazokban az országokban, ahol nagy mennyiségben vannak forgalomban készülékei ún. vevőszolgálatot tart fenn. Ilyen ORION vevőszolgálat működik Berlinben, Bukarestben és Prágában is. A gyár dolgozóinak, mérnökeinek jelenléte egy-egy országban jelentősen hozzájárul a gyártmányok és a márka sikeréhez. A vevőszolgálat közvetlen kapcsolat a gyár és az illető ország szervizszolgálatára között, amely műszaki tanácsaival, a javítószolgálat dolgozóinak oktatásával és más operatív munkájával nélkülözhetetlen támasza az egész exporttevékenységnek.

Az ORION gyár, mely az utóbbi években termelésének több mint felét külföldön értékesítette, jelentős tradíciókkal rendelkezik gyártmányainak szervizellátásában. A gyár a javító-karbantartó szolgálatot mindenkor az

értékesítés egyik alappillérenek tartotta. Az ORION rádió és televízió-készülékek korszerűsége, esztétikai megjelenése és minősége mellett, a gyors és jó javító-karbantartó szolgálat is hozzájárult ahhoz a töretlen fejlődéshez, amelyet a gyár 50 év alatt elért.

A két és félmillió rádió, valamint félmillió televízió készüléktulajdonos, aki belföldön vagy külföldön ORION készüléket használ, egy nagy családot képez. A kapcsolat a gyárral, a „szülővel” állandó. A régi készüléktulajdonosok, akik gyártmányainkkal meg voltak elégedve, hozzánk fordulnak tanácsért, amikor modernebb, korszerűbb készüléket kívánnak vásárolni. A márka, a minőség a legjobb ajánló levél.

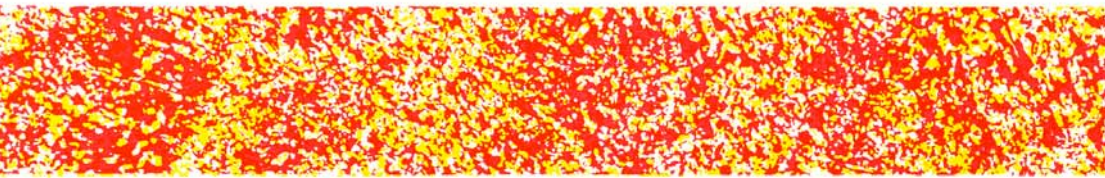
Az elmúlt ötven esztendő alatt az izzólámpagyártástól a televíziókészülék gyártásig sok nehéz műszaki feladatot oldott meg a gyár. Emellett azonban, fennállása alatt sohasem felejtkezett meg arról, hogy a nagyközönség igényeit minél jobb minőségű és minél üzembiztosabb gyártmányokkal elégítse ki.

A gyár gondoskodása sohasem szűnt meg a gyártmányok eladásával. A minőség statisztikai állandó kapcsolatot tartanak a gyár és a gyártmányok között. A bizalom gyártmányaink iránt kizárólag a minőség eredménye, amelyet csak szolid, becsületes munkával lehet elérni. Az ORION gyár háromfejű védjegye nemcsak a márkát, hanem a minőséget is jelképezi.

Készülékátvétel az
ORION Szerviz üzemében

Részlet a Szerviz üzemből

A RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ FEJLŐDÉSE MAGYARORSZÁGON

A gyár történetével kapcsolatban már említettük, hogy hazánkban a rádiózás megindulása csak két-három évvel később követte a tőlünk főleg nyugatra fekvő országokat. Ennek oka az akkori kormányzat késlekedő magatartásából eredt. Magyarországon a rádiózás kérdésében 1924. IX. 14-én jelent meg az első rendeleti szabályozás, amely a rádióadóállomások berendezését, rádiókészülékek gyártását, forgalomba hozatalát és használatát miniszteri engedélyhez kötötte. E rendelet végrehajtási utasítására azonban az összes érdekeltek sürgetése ellenére egy teljes évet kellett várni.

1925 tavaszán felépült ugyan a csepeli 2 kW-os leadóállomás, de hallgatásra volt ítélve, mert nem tudták eldönteni, hogy a rádiózás koncesszióját kinek adják. Végre, 1925. november 11-én közzétették az említett rendelet végrehajtási utasítását, amely a rádióadó és vevőkészülékek létesítését, illetve gyártását, forgalombahozatalát a Kereskedelemügyi Minisztérium előzetes engedélytől tette függővé. Rádióleadó-állomásokat csak a Posta volt jogosult üzembe helyezni. A vevőkészülékek használatának engedélyezése szintén a Postavezérgazgatóság hatáskörébe tartozott. A rádió koncesszióját pedig a műsoradás szempontjából a Magyar Távirati Iroda érdekkörébe tartozó Telefonhírmondó Rt. kapta meg.

A Magyar Rádió első stúdióját 1925. XII. 1-én helyezték üzembe és ezzel a rendszeres rádióadás, ha nagy késéssel is, de Magyarországon is megindult.

Magyar gyártmányú rádiókészülék csak 1926 végén került először forgalomba, úgy hogy az első évek hallgatói nagyrészt külföldről behozott készü-

lékeket, vagy sajátmaguk által készített amatőr rádiókat használtak. A rádiózás iránti érdeklődésre jellemző, hogy az akkori években a bejelentett készülékek 40%-át amatőr készülék-

ként tartották nyilván. A rádió magyarországi fejlődését ebben a korszakban igen kedvezőtlenül befolyásolta a rádió adóállomás műszaki fejlesztése és erősítése. Némi javulás csak 1927-ben következett be, amikor a Magyar Telefonhírmondó megépítette az új 3 kW-os adót, majd 1928-ban üzembe helyezte a lakihegyi 20 kW-os adóállomást. Érdekes megemlíteni, hogy az előfizetők megoszlása a budapesti és vidéki rádiótulajdonosok között, sohasem volt 50—50%-nál rosszabb, sőt már 1930-ban az arány 65% volt a vidék javára. A lakihegyi adóállomás hatására a rádióelőfizetők száma rövidesen megkétszereződött, majd többszörösére nőtt:

1925.	16 927
1926.	59 529
1927.	83 314
1928.	168 553
1929.	266 567
1930.	307 909

A rádióelőfizetők számának növekedése a rádióipar megélénkülését is jelentette és alig néhány év alatt a hazai, főleg ORION gyártmányú készülékek teljesen fedezni tudták a szükségleteket.

A gazdasági válság a harmincas évek elején éreztette hatását a rádióelőfizetők számának alakulásában is:

1931.	325 032
1932.	321 976
1933.	328 179

A 2 000 000-ik rádióelőfizető üdvözlése a Magyar Rádió székházában 1962-ben

1934.	340 117
1935.	352 907
1936.	367 354
1937.	383 505
1938.	419 233

Ezekben az években kezdődött az adóhálózat kiterjesztése. 1933-ban a lakihegyi nagyadó, valamint 4 kisebb reléadóállomás üzembehelyezésére került sor. E létesítményeken kívül a Sándor utcában új stúdió helyiségeket rendeztek be. Továbbra is üzemben tartották a párhuzamos műsorsugárzás céljaira a régi 20 kW-os adóállomást. Mindezeknek a létesítményeknek jelentős szerepük volt abban, hogy a válság idején a rádiózás és a magyar rádióipar az átmeneti megtorpanás után tovább fejlődhetett.

A válság után a megélenkülő gazdasági élet hatása tükröződött abban, hogy a korábbi évek gyakorlatával szemben, tért hódítottak a nagyobb típusú készülékek.

A rádióelőfizetők számának emelkedéséhez újabb lendületet adott 1938-ban az első néprádió forgalombahozatala. Ennek körülményeit, a gyár tör-

ténetével kapcsolatban már többször említettük. Most csupán annyit jegyzünk meg, hogy ezzel az olcsó és jó konstrukciójú készülékkel fokozatosan olyan néprétegeket sikerült a rádiózásba bevonni, amelyek az akkori gazdasági körülmények miatt a drágább típusokat nem tudták megvásárolni.

A rádióelőfizetők számát tekintve Magyarország 1938-ban Európában a 15. helyet foglalta el. A korabeli napilapok szerint ez a helyzet jobb is lehetett volna, mert a magyar rádió műsora jobb volt az átlagos európai színvonalnál, a készülékek ára a legolcsóbb volt Európában, sőt minőség és kivitel szempontjából is tökéletesebbek voltak sok nyugat-európai ország rádiókészülékeinél. — A Magyar Rádió azonban keveset tett az előfizetők számának növelése érdekében. Az akkor még nagy jelentőségű és nélkülözhetetlen propagandát elhanyagolták.

A második világháborút megelőző években, illetve a háború első éveiben a rádióelőfizetők száma tovább emelkedett. A vásárlóközönség egyre nagyobb érdeklődést tanúsított a nagyobb teljesítményű készülékek iránt. A politikai és háborús hírek szinte nélkülözhetelenné tették a rádiót.

A kedvező részletfizetési kedvezmény is nagymértékben elősegítette a készülékvásárlásokat.

1939.	448 963
1940.	499 651
1941.	578 342
1942.	682 012
1943.	812 580
1944. (VIII. 1-ig)	904 610

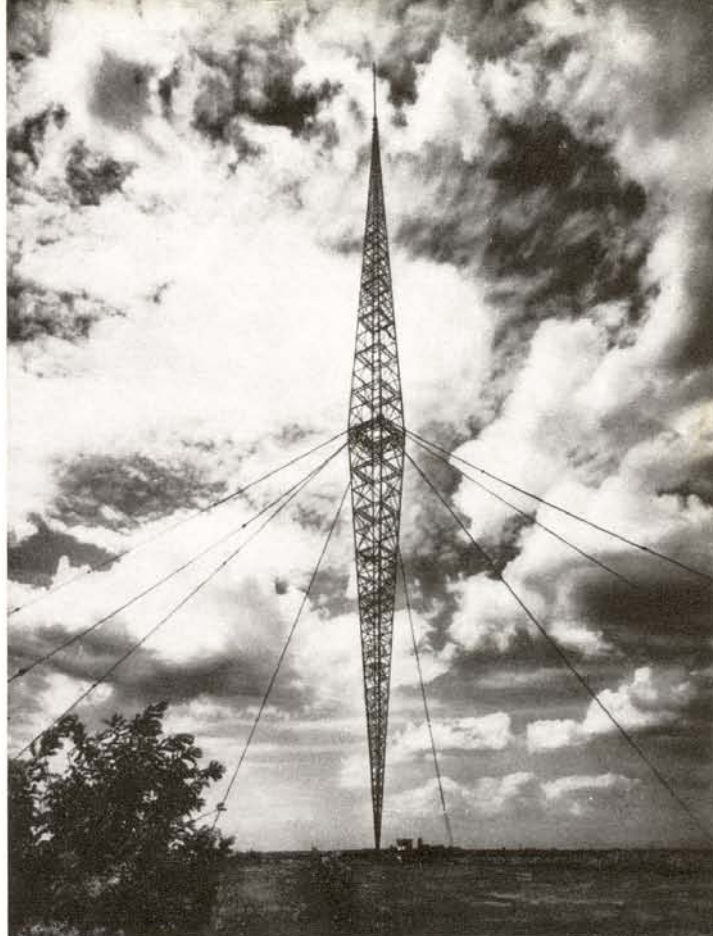
Az előfizetők számának ilyen nagyarányú emelkedése is mutatja a magyar rádiógyárak kapacitás-emelkedését. Emellett ezekben az években nagyobb mennyiségű német import készülék is forgalomba került. 1942 májusában ünnepelték a 600 000-ik rádióelőfizetőt, akinek megemlékezésül az ORION gyár egy rádiókészüléket és az itt látható serleget adományozta.

Nem csökkentette a rádióelőfizetők emelkedését az sem, hogy a kormányzat 1943. I. 31-én a 300 pengő eladási árat meghaladó rádiókra 30% rendkívüli fényűzési adót írt elő. Ezt az értékhatárt néhány hónap múlva a rádiógyárak kérésére ugyan 600 pengőre felemelték, de nem a fényűzési adó, hanem a német megszálló csapatok parancsnoksága vetett véget a rádióelőfizetők számának további emelkedésének.

A német megszálló erők parancsnoksága ugyanis 1944 augusztusban elrendelte a rádiókészülékek beszolgáltatását. Ez az intézkedés és a hadszíntérnek hazánkra való áttérése hónapok alatt visszavetette a rádióelőfizetők számát az 1928 évi állapotra: 1945. XII. 31-én csak 178 312 rádióelőfizetőt tartottak nyilván. Amint a felszabadulás után hazánk minden vonatkozásban talpraállt, úgy kezdett ismét emelkedni a rádióelőfizetők száma is. Különösen a stabilizáció után növekedett a rádiókészülékek iránt a kereslet. Az infláció időszakában a gyárakban jelentős mennyiségű rádiókészülék gyűlt össze amelyet a forint bevezetése után azonnal forgalomba lehetett hozni.

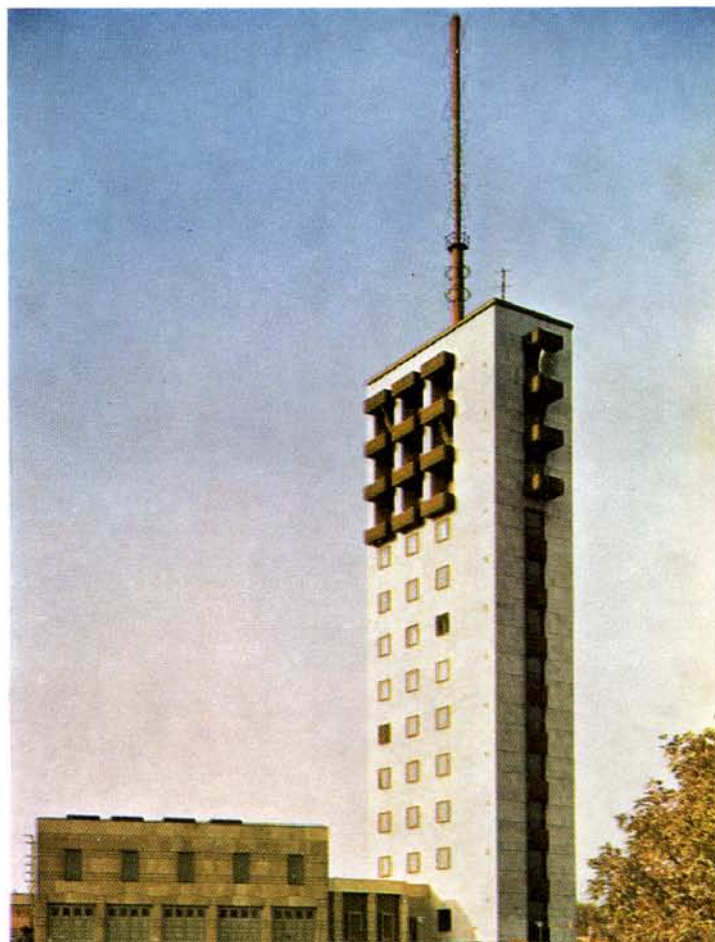
A rádióadóállomások műszaki fejlesztése nem kevésbé segítette elő a rádiózók számának növekedését. A Postavezérigazgatóság a lerombolt nagyadó helyreállítására 50 kW-os végerősítőberendezést, Lakihegyen pedig 314 m magas új antennatornyot építtetett. Ugyanakkor megrendeltek 2 db 135 kW-os és a vidéki vételi viszonyok javítása céljából 6 db 5 kW-os relé adóállomást is.

A kormányzat ugyanakkor 1946 novemberében a Gazdasági Főtanácson keresztül utasítást adott az iparnak olcsó és jó minőségű rádiók gyártására. Így készült el az újabb néprádió konstrukció, amely-

A lakihegyi rádióállomás adótornya

A budapesti televízióadóállomás

ből egyedül az ORION gyár 1957-ig több mint 500 000 darabot gyártott és hozott forgalomba.

A rádióelőfizetők száma azóta töretlen emelkedést mutat és ma már elmondhatjuk, hogy Magyarországon majdnem minden családnak van rádiója:

1945.	178 312
1946.	282 228
1947.	385 538
1948.	475 484
1949.	539 187
1950.	617 929
1951.	667 107
1952.	766 116
1953.	857.889
1954.	1 018 303
1955.	1 171 304
1956.	1 321 234
1957.	1 508 536
1958.	1 698 761
1959.	1 843 118
1960.	1 966 701
1961.	2 060 505
1962.	2 141 119

Az ORION gyár a gyártás megindulásától 1926-tól napjainkig kb. 1,4 millió rádiókészüléket hozott forgalomba Magyarországon. A jelenlegi rádióelőfizetők kb. 60—65%-a ORION rádiókészüléket használ.

A rádióelőfizetők számának hatalmas emelkedésével lépést tartott a rádióadásokat biztosító Magyar Posta és a műsorszolgáltatást bonyolító Magyar Rádió is.

Jelenleg 12 középhullámú, 3 rövidhullámú és 2 ultrarövidhullámú adóállomás sugározza a nagyvilágba a Magyar Rádió háromféle párhuzamos magyar és idegennyelvű műsorát. A televízió Magyarországon sokkal fiatalabb múltra tekinthet vissza, mint a rádió. A televízió készülékek konstrukciója Magyarországon, illetve az ORION gyárban 1951 januárjában kezdődött és az első készülék prototípusa 1955 őszén készült el. Az 1954-ben üzembe helyezett 100 Wattos első adóállomás még állóképeket közvetített, de 1956-ban 1 kW energiával már megkezdődött — bár csak kísérleti jelleggel — a rendszeres kép közvetítés. A fejlődés itt lassabban indult meg, mint a rádiónál, részben az adóhálózat jelentős beruházásokat igénylő, több évig tartó fejlődése, részben a forgalomba került készülékek magas ára miatt.

1958. II. 20-án helyezték üzembe a 30/10 kW energiájú tv-adóállomást Budapesten a Széchenyi hegyen és ez egyszerre nagy lendületet adott a televízió magyarországi elterjedésének is.

A televízió előfizetők nyilvántartása csak 1958. I. 1-én kezdődött, úgyhogy csak azóta tudjuk figyelemmel kísérni annak alakulását:

1958.	16 038	1960.	103 651
1959.	52 497	1961.	205 803
1962.	325 106		

A televízió előfizetők számát tekintve Magyarország még az európai rangsor második felében foglal helyet. A televízió ipar néhány év alatt végbement gyors ütemű fejlődése, úgyszintén az életszínvonal emelését szolgáló népgazdasági tervek alapján biztosra vehető, hogy a TV-előfizetők száma is rohamosan emelkedni fog és még 1963-ban eléri a félmilliót. A Magyarországon használatban levő televíziókészülékek 60%-a ORION gyártmány. Ez külön öröm a gyár kollektívája számára, mert a gyár 50 éves működésének keretében részt vehetett a technika és kultúra e fontos eszközének népszerűsítésében.

A televízió adóállomásokat üzemben tartó Magyar Posta és a műsort szolgáltató Magyar Televízió az iparhoz hasonlóan hatalmas mértékben járult hozzá a TV magyarországi fejlődéséhez. A magyar televízió ugyan jelenleg még nem rendelkezik az egész országot besugárzó adóhálózattal és egyelőre egy műsoradás működik, de a hat éves fejlődés ezen a téren is jelentős. Jelenleg Magyarországon 8 televízió adóállomás sugározza a budapesti stúdió műsorát. Ebben a fejezetben bemutattuk az ORION történetével párhuzamos magyar rádió és

televízió adások fejlődését és jelenlegi helyzetét. Egyértelműen megállapítható, hogy hazánk felszabadulása óta, a szocializmus építésének korszakában, a rádió és mint új technikai vívmány a televízió is, oly mértékben fejlődött, hogy azt a korábbi korszakokkal össze sem lehet hasonlítani. A rádió és televízió ipar fejlődése szorosan összefügg az adóállomások számával és működésével, valamint a műsorszolgáltatással. Az 50 éves ORION gyár kollektívája ezért úgy érzi, hogy együtt ünnepli jubileumát mindazokkal, akik a közös munkában résztvettek, vagy jelenleg azt végzik.

PROPAGANDA

A régi magyar közmondás „a jó bornak nem kell cégér”, már legalább annyira elavult, mint amilyen régen tudjuk, hogy a jó árunak is szüksége van reklámra. Természetesen nyilvánvaló, hogy más a reklám jelentősége a kapitalista és más a szocialista társadalomban. A reklámtevékenység a termelés és a fogyasztás közötti kapcsolat kialakulása, illetőleg kialakítása szempontjából fontos tevékenység, amely kihat nemcsak a termelés, hanem a fogyasztás alakulására is. A kapitalizmusban a reklám a verseny egyik fontos eszköze. Bár a szocialista társadalomban a tervezdélkodás fő arányaiban biztosítja a kereslet és kínálat összhangját, a kereslet befolyásolása itt sem nélkülözhető. Különösen fontos feladata nálunk a reklámnak a helyes áruszerkezet kialakításának elősegítése a fogyasztók figyelmének főleg az új cikkekre való irányításával.

Ennek megfelelően más volt az ORION propaganda és reklámtevékenységének jellege korábban és más ma. Minden olyan gyárhoz hasonlóan, amely tartós fogyasztási cikkeket állít elő, az ORION is fontos feladatának tartotta, hogy összes gyártmányainak állandó ismertető jelet, védjegyet, márkajegyet adjon. Gyárunk fennállásának első 10 esztendejében majdnem kizárólag izzólámpákat gyártott, amelyeknek „METALLUM” védjegye csak Közép-Európa néhány országában volt ismert, ahová a régi gyár az izzólámpákat szállította.

Már a rádiógyártás megkezdése előtt felmerült egy olyan új védjegynek a gondolata, amely megfelelően jelképezi a hangnak, hanghullámoknak az

egész világra kiterjedő szerepét. Ennek megfelelően választották ki 1925-ben a sok javaslat közül Bottlik

József grafikus művész háromfejes ORION emblémáját, amely hamarosan gyárunk márka

jelévé, gyártmányaink védjegyévé

vált. E választás helyességét

bizonyítja, hogy gyárunk márka-

jele ma már jóformán az egész

világon ismert és jelenleg 82 or-

szágban van magyar védjegyként

bejegyezve. Az ORION gyár pro-

pagandatevékenységét állandó jel-

leggel a rádiógyártás megkezdésekor

indította el. A gyár államosításáig

az ORION is, mint más nagy gyár, önálló

és eredményes propaganda-, illetve rek-

lámtevékenységet fejtett ki. A rádió-

gyártás megkezdése után néhány évvel már meg-

kezdődött az ORION rádiókészülékek exportja is,

amely szükségessé tette a reklámtevékenységnek

valamennyi számbajövő országra való kiterjesztését.

Ebben a fejezetben bemutatjuk az ORION tőkés

időszakban végzett propaganda- és reklámtevékeny-

ségének néhány jellemző és még ma is emlékezetes

formáját. Bemutatjuk továbbá az ORION propa-

ganda tevékenységét a szocialista társadalomban,

amely jól tükrözi a kapitalista és a szocialista rek-

lámot egymástól élesen elválasztó különbségeket.

A kapitalista ORION gyár reklámtevékenységét

a sokféleség és az állandóság jellemezte. A gyár

propaganda osztálya olyan reklám-módszert alakít-

tott ki, amely megjelenési formájában, tartalmában

szinte egész fennállása alatt újszerű volt.

A gyár a reklámeszközök minden formáját ki-

használta. Újság- és folyóirathirdetés, reklám-

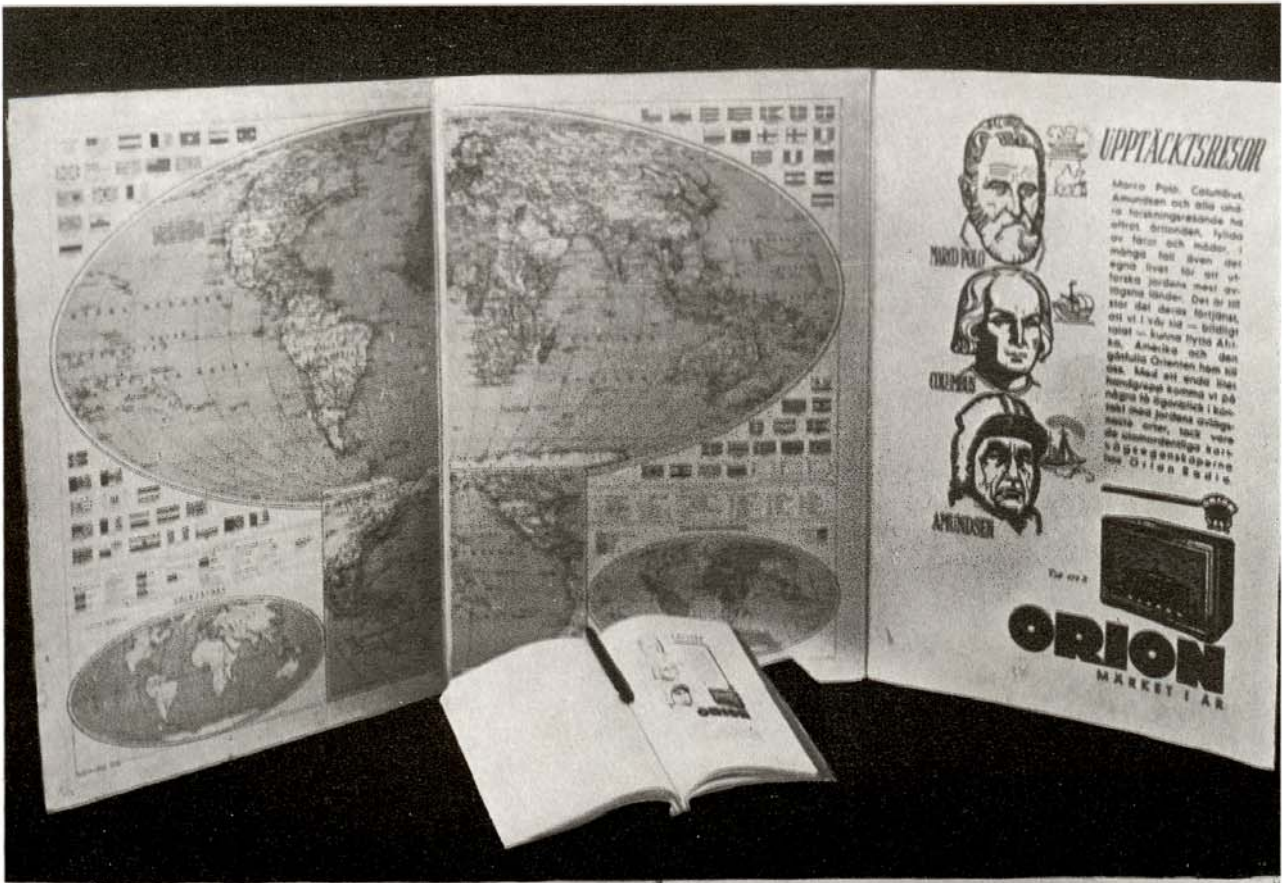
nyomtatványok, plakátok, feliratok, fényreklám,

mozireklám, kiállítások, kirakatok stb. mind egy-

UPPTÄCKTSRESOR

Marco Polo, Columbus, Amundsen och alla andra forskningsresande ha oftrat årtienden, tylda av faror och mödor, i många fall även det egna livet för att utforska jordens mest avlägsna länder. Det är till stor del deras förtjänst, att vi i vår tid — bildligt talat — kunna flytta Afrika, Amerika och den gåtfulla Orienten hem till oss. Med ett enda litet handgrepp komma vi på några få ögonblick i kontakt med jordens avlägsnaste orter, tack vare de utomordentliga kortvågsegenskaper hos Orion Radio.

Tsp 272
ORION
MÄRKET I ÅR

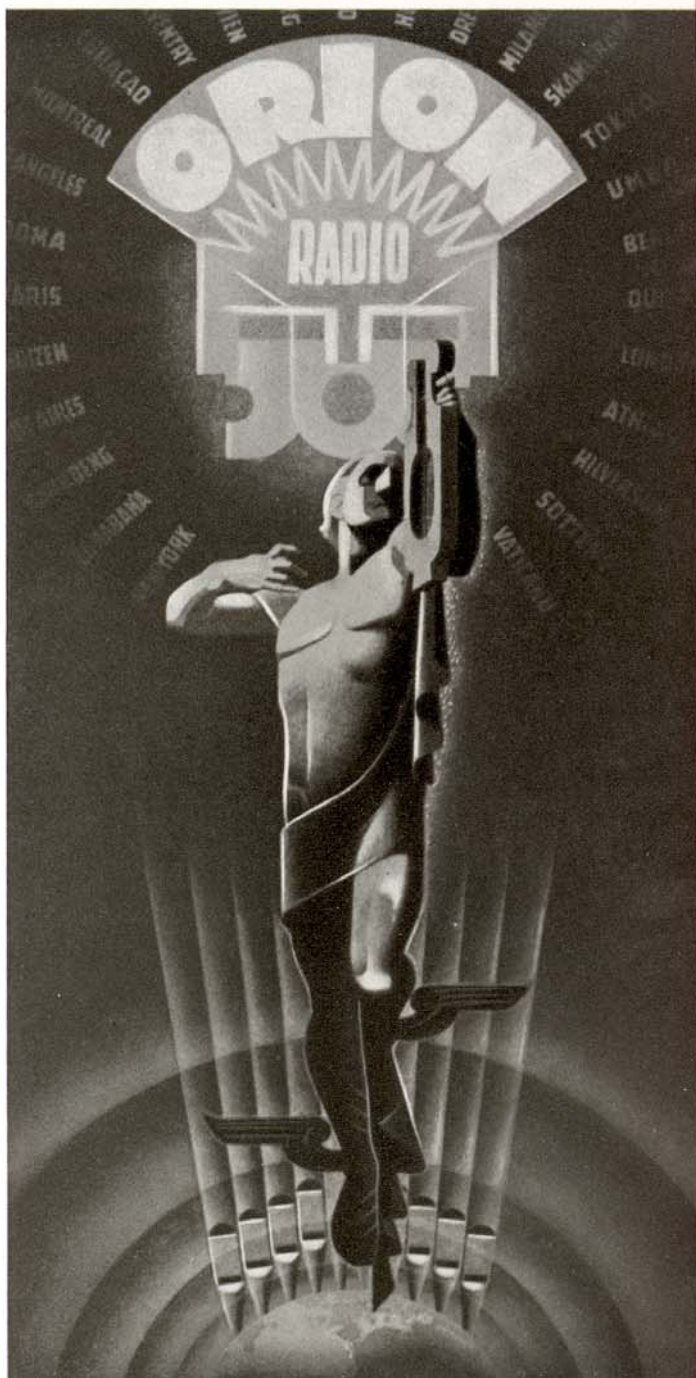

UPPTÄCKTSRESOR

Marco Polo, Columbus, Amundsen och alla andra forskningsresande ha oftrat årtienden, tylda av faror och mödor, i många fall även det egna livet för att utforska jordens mest avlägsna länder. Det är till stor del deras förtjänst, att vi i vår tid — bildligt talat — kunna flytta Afrika, Amerika och den gåtfulla Orienten hem till oss. Med ett enda litet handgrepp komma vi på några få ögonblick i kontakt med jordens avlägsnaste orter, tack vare de utomordentliga kortvågsegenskaper hos Orion Radio.

Tsp 272
ORION
MÄRKET I ÅR

formán felhasznált eszközei voltak az ORION gyártmányok propagandájának. Az ORION propagandája különösen a plakátok területén volt szakmailag is kiemelkedő, olyannyira, hogy szakkörökben ma is emlékeztetes. Ezek a rádiót és annak jelentőségét ábrázoló plakátok, függetlenül azoknak márka jellegétől, e fontos találmány korszakos jelentőségét hirdetik és bizonyos mértékig a rádiózás egész történelmi fejlődését is bemutatják.

Az ORION gyár propaganda tevékenységének egyik évről-évre visszatérő formáját jelentették az ún. program-füzetek. Ezekben mutatták be minden esztendő új gyártmányait, ismertették műszaki adataikat, stb. Ezekben a füzetekben tájékoztatta a gyár a kereskedelmet egy éves fejlődéséről, terveiről. Tartalmazták e füzetek mindazokat a tudnivalókat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a kereskedelem a gyár minden tevékenységéről, távlati terveiről tájékozott legyen a fogyasztó közönség minél tökéletesebb kiszolgálása érdekében. Ezek a füzetek a vevőszolgálatnak olyan nélkülözhetetlen eszközt jelentették, amelyek nélkül sem a múltban sem a jelenben nem lehet kellő eredménnyel eladási tevékenységet folytatni.

Ismeretes az ORION gyártmányok széleskörű exportja, amely a legkülönbözőbb országokban és nyelveken igényel propaganda tevékenységet. Bemutatunk a gyár történetéből néhány külföldön megjelent propaganda-anyagot, amelyekből az egyes országok helyi adottságainak kielégítésén kívül, változatlanul megtalálható az az egységes irányvonal, amely az ORION propaganda tevékenységét mindenkor jellemezte.

Az ORION gyár 1948 évi államosításával kb. egyidőben külön állami vállalatok hatáskörébe került mind a bel-, mind a külkereskedelem. A kereskedelmi tevékenység különvá-

lása az ipartól természetes velejárója az ipari propagandatevékenység átalakulásának is. Mivel a gyár nincs közvetlen kapcsolatban sem a kiskereskedelemmel, sem a fogyasztókkal, a gyártmányokra vonatkozó propagandatevékenység is a kereskedelmi vállalatokra hárult.

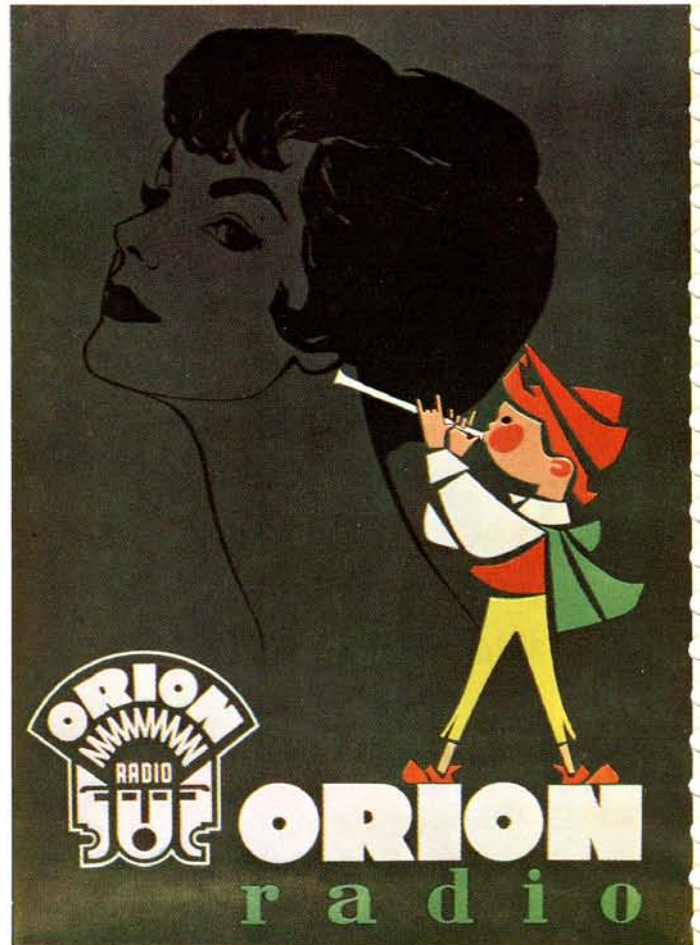
Ennek megfelelően gyárunk propaganda tevékenysége is 1948-tól jellegében teljesen megváltozott. A reklámmal kapcsolatos munkánk ma majdnem kizárólag gyári márkánk, védjegyünk propagandájára vonatkozik. Ez azonban rendkívül fontos nemcsak a gyártmányainkat vásárló nagyközönség, hanem a kereskedelem szempontjából is. A keres-

kedelem, mivel számos gyár termékeit árusítja, márkapropagandát nem igen tud kifejteni, hiszen ezzel saját munkáját zavarná. A gyárak márkapropagandája azonban nagy segítség a kereskedelemnek mind a kereslet befolyásolásában, mind az értékesítés megkönnyítésében.

A termelő és fogyasztó közötti személyes érintkezés bizalmi jellegű kapcsolatot alakít ki. Mint-hogy a gyáraknak nincs személyes kapcsolatuk a fogyasztókkal, azt oly módon kell pótolni hogy a vevők mindenkor tudják, hogy az árut melyik vállalat állította elő. A márkajelzés alkalmazása, népszerűsítése azt a célt szolgálja, hogy biztosítsa

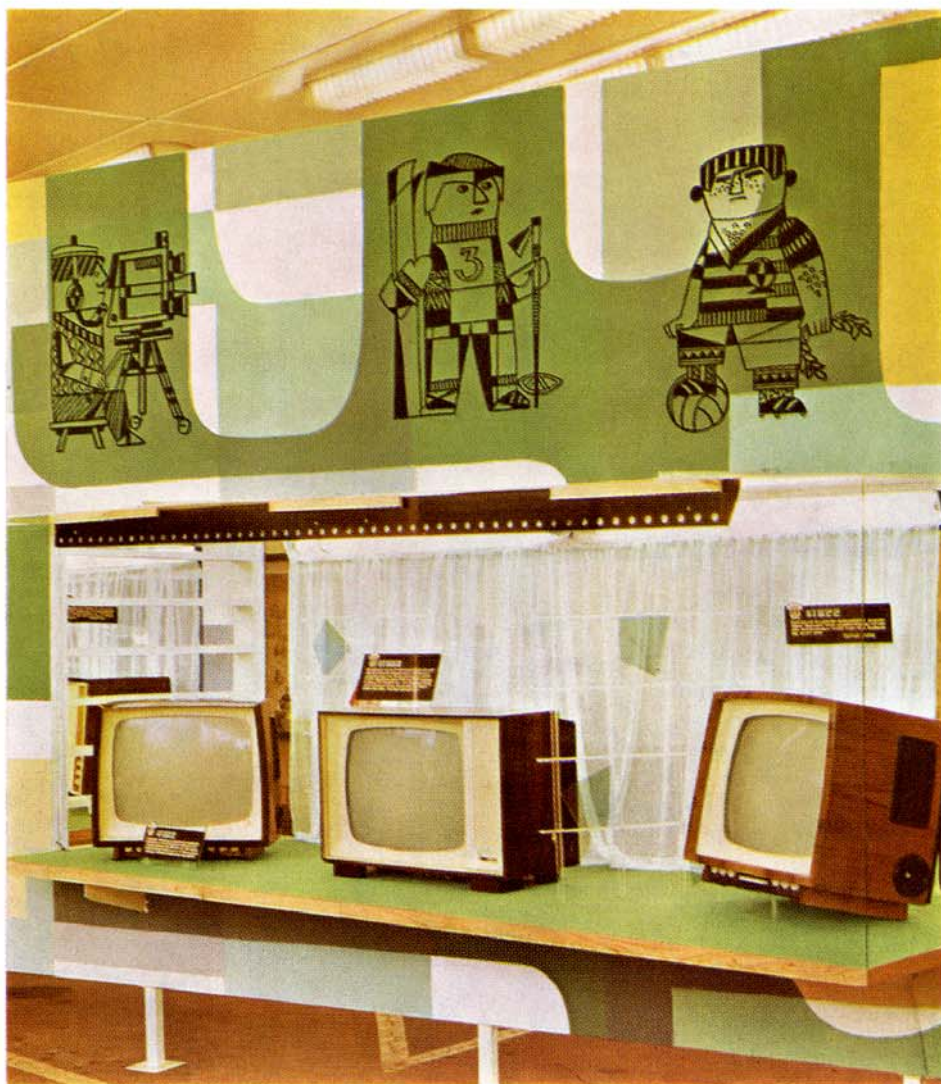
Az utóbbi évek legismertebb
ORION televízió plakátja

Az ORION rádiókat külföldön népszerűsítő,
általánosan ismert márka plakát

a vevő hűségét a megjelölt gyártmányokhoz. Ha a vevő megelégedett vásárlásával és ezzel elismerte azt a gyárat, ahonnan a termék származik, szívesen vásárolja a következő alkalommal is ugyanannak a gyárnak termékét. Különösen jelentős ez a tartós fogyasztási cikkekénél, amelyeknél a vevő bizalma elsődlegesen nem a kereskedők felé, hanem az előállító gyár és annak dolgozói felé irányul. A szo-

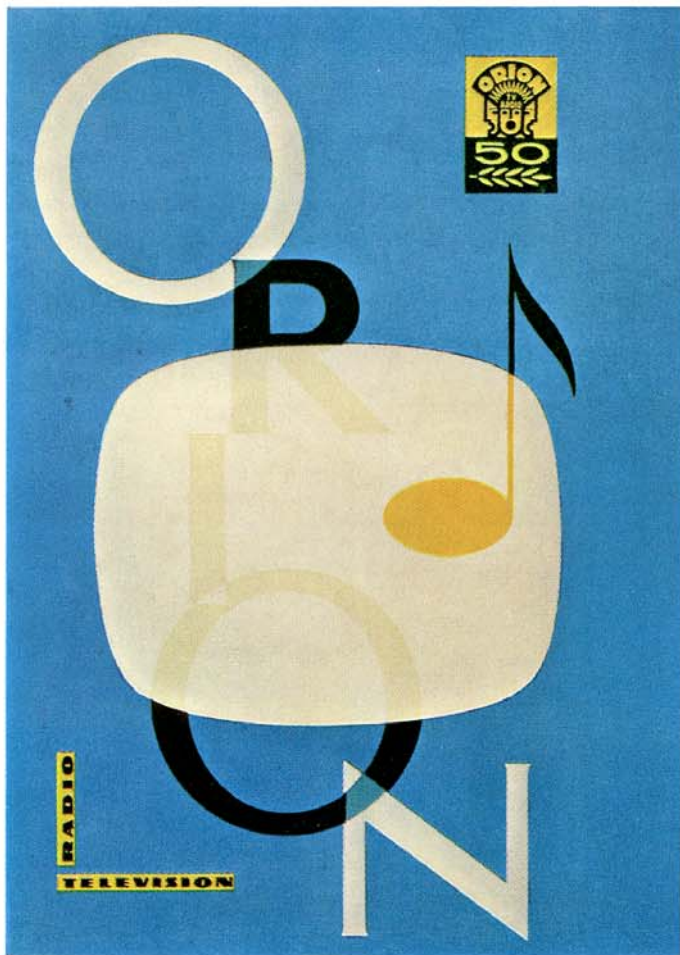
a márkás áruk előállításában résztvevő dolgozók részére is, mert a szakmai önérték fokozásával egyformán jó minőség fenntartására ösztönöz. Az ORION gyárban dolgozó szocialista brigádok egyrészre éppen a fenti szempontból, a márka, a gyártmány érdekében személyesen is patronálja saját keze munkájának termékeit és követi a gyártmányok útját egészen a fogyasztóig.

ORION televízió kirakat az egyik szakmai kiállításon

cialista ipar is egyre szélesebb körben alkalmaz márkaneveket. Ma már általánosan elismert, hogy a fogyasztók érdekeit szolgálja, ha vásárlásaiknál ismerik a gyártmányokat és ezzel ízlésük szerint válogathatnak. A márkapropaganda tehát feltétlenül indokolt mind az ipar, mind a kereskedelem szempontjából. Nagy jelentőségű ezen kívül

Ebben a fejezetben a gyár propaganda tevékenységét ismertettük a múltban és a jelenben. Az elmondottak fő célja az volt, hogy 50 éves gyárunk történetén keresztül bemutassuk a reklám és propaganda fontosságát, amely nélkül az ORION márka sohasem válhatott volna olyan ismertté a világon, mint amilyen lett.

Kitüntetett jubileumi plakát

A gyár 50 éves jubileumára felújított és az egész világon ismert márka plakát

ORION GYÁRTMÁNYOK A NAGYVILÁGBAN

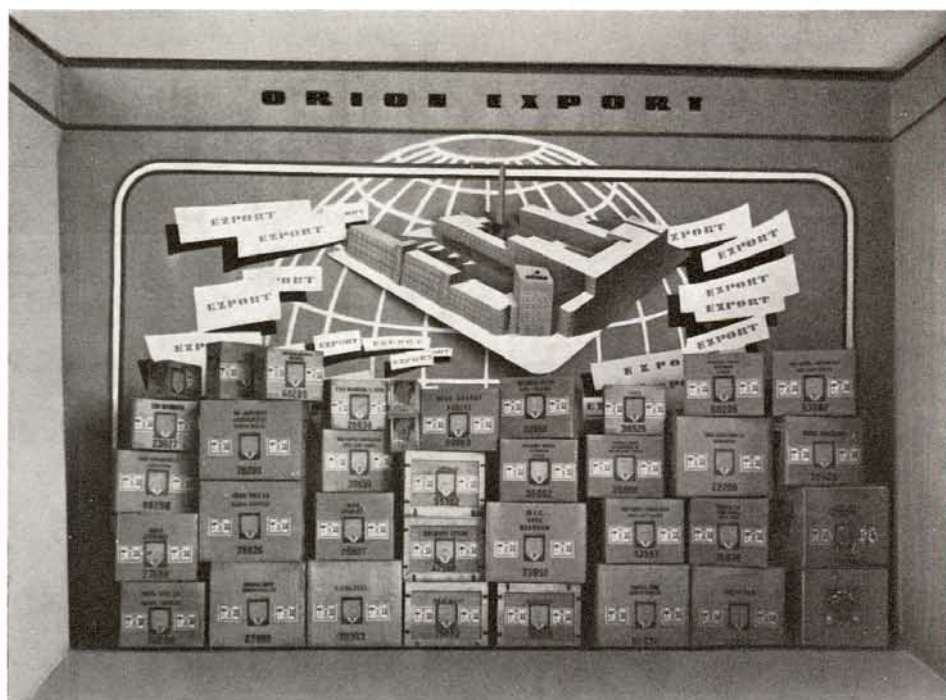
A gyár 50 éves fennállásának első harmadában majdnem kizárólag izzólámpákat és kisebb mértékben elektromos berendezéseket, alkatrészeket állított elő. A gyártási kapacitás már az alapítás utáni első években annyira fejlődött, hogy az erős nemzetközi verseny ellenére a gyártmányok megjelentek az európai piacokon is. Az izzólámpák minősége és árhelyzete már ekkor lehetővé tette ezek exportjának széleskörű megindítását. Azóta is az ORION gyártmányok mindenkor a magyar külkereskedelem fontos exportcikkei közé tartoztak és tartoznak ma is. A magyar rádió és újabban a televízióexport együtt fejlődött a gyárral.

Az ORION márkával exportált gyártmányok kedvező export helyzetét akkor tudjuk jól meg-

érteni, ha röviden végigkísérjük azt az utat, amelyet az ORION márka országról-országra megtett.

Amint tudjuk, a rádiókészülékgyártás 1926-ban indult meg az ORION-ban és ezt követően alig 1—2 éven belül már megkezdődött az export is. Ebben az időszakban az izzólámpák tekintetében a gyár már rendelkezett bizonyos exporthálózat-tal, ami jelentősen megkönnyítette a rádiókészülék-export megszervezését is.

1931-ben, a gyár nagyobb átszervezésekor, már svéd, görög, bulgár és török exportról olvashatunk az akkori mérlegbeszámolókból, sőt, alig egy év múlva, 1932. november 29-én kelt levelében a Magyar Nemzeti Bank már kiviteli támogatásban részesítette a gyárat rádiógyártmányainak holland,

lengyel, dán, angol, norvég, spanyol, portugál, valamint észak-afrikai és egyéb földközítenger-melléki piacokra irányuló exportjához.

Az ORION gyártmányok külföldi eladási forgalma és versenyképessége a harmincas években annyira megerősödött, hogy az erre az időszakra eső gazdasági válság ellenére a kivitel jelentősen továbbfejlődött. Nagyobb exportnehézségek csak a II. világháború kitörése után jelentkeztek. Míg a vállalat a világháború előtt termékeinek kb. 60%-át külföldre szállította, addig ez az exporthányad a háború kitörése után lényegesen csökkent.

Egy 1941 októberében kelt külkereskedelmi jelentés szerint rádió vonatkozásában a korábbi exportpiacok közül megszűnt, illetve visszafejlődött a finn, norvég, román, portugál, jugoszláv piac, de a kiesést nagyrészt pótolni tudták a svéd, török, bulgár és svájci export fokozásával. A háborús évek exporttevékenységét a hazai eseményeken kívül erősen zavarta a nemzetközi verseny fokozódása, a harc a piacokért, ami általában árcsökkenésekre vezetett. Ebben az időszakban egyes piacok

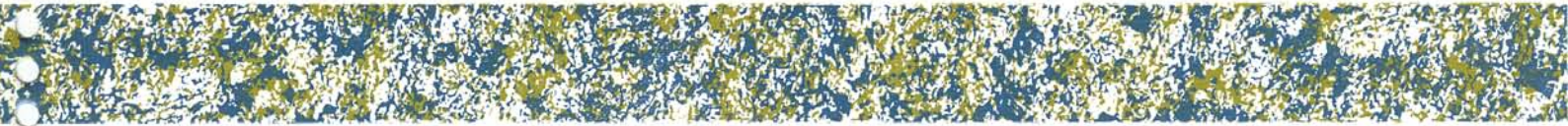
megtartása érdekében gyakoriak voltak a veszteséges eladások, amelyek azt eredményezték, hogy a vállalat rentabilitásának biztosítása érdekében a veszteség pótlására a belföldi árakat emelte. Az egyes piacok kiesése következtében támadt űr betöltése nemcsak a vállalatnak volt elsősorú érdeke, hanem a kereskedelmi mérleg egyensúlyában is fontos szerepet játszott, mert az ORION gyártmányok exportja jelentős nyersanyagbeszerzési bázis volt.

1944-ben a kivitel tovább csökkent s a vállalat a „devizatermelő feladatnak” már csak igen nagy erőfeszítéssel tudott eleget tenni. A fontosabb piacokon dülő és mindjobban fokozódó verseny feltételeit a gyár csak egyre nehezebben tudta teljesíteni. A hadszíntér kiterjedése szinte egész Európára az utolsó időszakban majdnem teljesen megbénította a gyár külföldre irányuló szállításait.

Az elmondottakból megállapítható, hogy a gyár a rádiókészülékekből és alkatrészekből az akkori körülményeknek megfelelően, igen jelentős exportforgalmat bonyolított le.

Rádiókiállítás Helsinkiben 1953-ban

ORION rádiókiállítás Belgrádban 1937-ben

Az 1938—1944 közötti hat évben a legfőbb exportpiac Svédország volt, ahol a gyár képviselőjét a Svenska ORION AB stockholmi cég látta el. Ez a vállalat már 1931-ben a gyár fiókjává alakult át és ezzel úgy az ORION, mint az Egyesült Izzó leányvállalataként működött.

A Svenska ORION Svédországban az elektromos szakma egyik legjelentősebb vállalata volt és kizárólag Magyarországról importált árukat hozott forgalomba. Elsősorban ORION rádiókészülékek és alkatrészek, ORION hőpalackok és Tungstram izzólámpák, valamint rádiócsövek értékesítésével foglalkozott. A budapesti gyár mindig jelentős mennyiségű ORION gyártmányt tárolt Stockholmban, a készleteket állandóan kiegészítette és ezzel a gyors áruforgást biztosította.

Ez időben a svéd export az ORION gyári exportforgalmának a legjelentősebb részét tette ki. (Pl. az 1942—43 üzletév exportjának 64%-a irányult Svédországba.) A svédországi kivitel a vállalat össztermelésének is igen jelentős része volt (gyakran 25%) és ez az export nemcsak a vállalat számára volt fontos, hanem a svéd — magyar államközi forgalomnak is egyik legfontosabb tételét képezte.

Az ORION gyár mindig nagy súlyt helyezett arra, hogy gyártmányait mint kifejezetten magyar árukat ismerjék meg Svédországban. Ezt a törekvést siker koronázta, mert a propagandából, a hirdetésekben és katalógusokból a köztudatba ment át az „Ungersk Fabrikat” megnevezés.

Gyárunk svéd exportja sem volt azonban mentes a már jelzett nehézségektől. A második világháború utolsó éveiben ezen a piacon is életbe léptettek behozatali korlátozásokat, a belső gyártás is egyre erősödött.

Hazánk felszabadulását megelőző időszak az ORION exportpiacairól, Svédországtól eltekintve, még a következőket kell megemlíteni:

Bulgária már a rádióexport megindulásának első éveiben, 1932-ben jelentős piaca volt az ORION készülékeknek. 1940-ben a bolgár piac mind mennyiségben, mind értékben az ORION rádiók egyik legfontosabb export területe lett.

Hollandia elsősorban rádióalkatrészek szempontjából volt jelentős export piaca, de 1939-től az ismert igen jelentős belső verseny ellenére a rádiókészülékek kivitele is megindult.

Jugoszlávia mindenkor az ORION gyártmányok jelentős exportpiacai közé tartozott. Az első megállapodás még 1932-ben történt, amelynek alapján

nagy mennyiségű kész rádiókészüléket szállítottunk. 1937-ben a jugoszláv rádióbevitelt terhelő magas vámok miatt felvetődött a rádiókészülékek helyi szerelésének gondolata. 1938-ban komplett rádiószerelőüzem szállítása után magyar alkatrészekből megkezdődött az ORION készülékek összeszerelése Jugoszláviában. A belgrádi gyárban az ORION licenc alapján állandó műszaki támogatással kialakult jugoszláv leányvállalatunk, amely éveken keresztül jó együttműködés keretében gyártotta a legújabb rádiótípusokat.

Norvégia az ORION rádiókészülékek második skandináv piaca. Már 1930-ban önálló képviselő működött Oslóban. A norvég piacon kezdettől fogva jelentkező konkurrencia ellenére itt is kedvelt márka lett az „ORION” rádió. 1937-ben például 7000 rádiókészüléket exportáltunk Norvégiába, ami még ma is jelentős export mennyiség bármelyik gyár számára.

Portugália különösen a második világháború előtt volt jelentős export piaca a magyar rádióknak. A háborús években csökkent ugyan oda irányuló kivitelünk, de még 1944-ben is szállítottak ORION rádiókat Portugáliába.

Románia, mint egyik szomszédunk, 1932 óta igen jelentős piaca az ORION gyártmányoknak. A második világháború előtt belső gyártás nem lévén, igen nagy (főleg amerikai) konkurrenciával kellett az ORION márkának megküzdenie. A versenyharcban gyárunk eredményesen állta meg helyét és a harmincas évek végén már az első helyet foglalta el az összes gyárak között a rádióbevitelben.

Svájc gazdasági helyzete következtében mindenkor különleges helyzetet foglalt el a külföldi gyártmányok importjában. A nagy konkurrens rádiógyárak mellett, a magas vámok ellenére, az ORION rádiók is mindig megtalálhatóak voltak a szaküzletek kirakataiban.

Törökország, mint exportpiac 1940-től kezdve lett jelentős gyártmányaink számára. Az erős német és olasz verseny ellenére néhány év alatt sikerült Törökországot egyik legfontosabb piacunkká kiépíteni. 1942-ben az ORION gyártmányok a török rádióbevitel 30%-át tették ki. Az ORION rádiók ma is keresett gyártmányok a török rádióvásárlók körében.

Az eddigiekben csak azokat az országokat emeltük ki az ORION gyártmányok exportpiacai közül, amelyek a legnagyobb mennyiségben és értékben részesedtek a vállalat összes kiviteléből. Nem sza-

Részletek az 1961. évi lipcsei vásár ORION kiállításáról

bad azonban megfélekedezni azokról az országokról sem, amelyekkel ugyan mennyiségben kisebb volt exportkapcsolatunk, de amelyek szintén jelentős mértékben járultak hozzá az ORION márka világhírnevéhez. Így például Angliába, Csehszlovákiába, Dániába, Egyiptomba, Finnországba, Görögországba, Lengyelországba, Németországba, Palesztinába és még számos európai, valamint Európán kívüli országba szállítottunk rádiókat és rádióalkatrészeket.

A felszabadulás után, a termelés megindításával párhuzamosan, a gyár legfontosabb feladatai közé tartozott az exportkapcsolatok felújítása. A vállalatvezetőség és az akkor már működő üzemi Bizottságok mindenképpel komplett rádiókészülékek kivitelére törekedtek, hogy az értékesítésből nyert devizáért külföldi nyersanyagokat vásárolhassanak. Az export megindítását azonban hónapokig korlátozta a szállítási lehetőségek szinte teljes hiánya. 1946. elején sikerült csak néhány dán és svéd teherautóval az első exportszállítmányokat elindítani.

Az ORION rádiók iránti kereslet, főleg a korábban kiépített exportpiacokon, a háború után, azonnal jelentkezett. Az érdeklődésre és keresletre jellemző, hogy 1946-ban 17 000 rádiókészülék szállítására érkezett megrendelés, de ezt gyártási kapacitás hiányában nem lehetett kielégíteni. Az exportkésése a vállalatnak a külföldi piacokon jelentős károkat okozott. Az ORION gyártmányok hiánya a hagyományos piacainkon a versenytársak helyzetét erősítette. A megfelelő nyersanyagkészletekkel rendelkező országok olyan ajánlatokat tettek a legfontosabb exportpiacainkon, amelyek szinte lehetetlenné tették a komplett rádiókészülékek eladását.

A verseny kiélesedése az ORION gyár exporttevékenységének teljes átszervezését tette szükségessé. A külföldi piacok nagy részén át kellett térni szerelőműhelyek felállítására. A rádióiparban a nemzetközi konkurrencia már régóta követte ezt a gyakorlatot, mint ahogy például néhány nyugati gyár még a felszabadulás előtt is fióküzemet

ORION pavilon az 1938 évi Budapesti Nemzetközi Vásáron

A Budapesti Ipari Vásár ORION pavilonja 1960-ban

létesített Magyarországon. Az alkatrészeket szállító és azok összeállítására szerelő műhelyekkel rendelkező vállalatok előnyösebb helyzetbe kerültek a készárakat exportáló gyárakkal szemben. A helyi szerelőműhelyek révén jobban ki lehetett elégíteni a vásárlók ízlését és az illető ország által előírt műszaki követelményeket. A második világháború után fellépett nyersanyagbeszerzési és szállítási nehézségek szintén külföldi szerelőműhelyek felállítását sürgették. Számos nyersanyag csak külföldön volt kapható, célszerűnek látszott tehát azt a helyszínen feldolgozni, mint előbb importálni és azután készgyártmányok formájában exportálni.

Erre a módszerre tért át az ORION gyár is. Exportpiacainak egy részénél, még a háború előtt létrehozott jugoszláv és csehszlovák szerelőüzemeknél ez a gyakorlat már korábban bevált. Természetesen a külföldi szerelőüzemek létrehozása nem minden országban vált lehetővé, sőt időközben a nagy nemzetközi konkurrencia miatt több exportpiacunkat el is veszítettük.

Angliában, Dániában és Hollandiában például az erős belső versenytársak kiszorították ezekből az országokból az ORION gyártmányokat és az esetleges üzletkötési lehetőségek nem álltak arányban azokkal az áldozatokkal, amelyeket e piacok megtartása megkövetelt volna.

Az ORION gyár háború előtti exportpiaca Svédország és ezen belül a Svenska ORION továbbra is megmaradt, sőt a svéd ORION vállalat jelentős segítséget nyújtott a budapesti gyár korábbi exportpiacainak megtartása érdekében is. A felszabadulás után Svédország elsőnek állította helyre Magyarországgal a diplomáciai kapcsolatokat. A svéd piac Magyarország szempontjából a második világháború után ezért is ilyen jelentőssé vált. A svéd ipari termékeknek és nyersanyagoknak fontos szerep jutott az ország iparának helyreállításában. Az ORION maga is számottevő mennyiségű nyersanyagot, gépi berendezést importált Svédországból.

A Svenska ORION ez idő tájt természetesen nem juthatott elegendő készáruhoz Magyarországról. Ezt svédországi beszerzésekkel igyekezett ellensúlyozni, ezek az üzletek azonban ráfizetéssel végződtek.

A Svenska ORION jelentősége ezenkívül más vonatkozásban is megnőtt: közvetlenül a második világháború utáni időszakban ez a vállalat vette fel először és tartotta fenn a kapcsolatot a budapesti ORION exportpiacaival. Így egy ideig közvetlenül exportált Dél-Amerikába, Norvégiába, Finnországba,

Dániába, Törökországba stb. A svéd ORION természetesen nem rendelkezett azokkal a tapasztalatokkal, és kapcsolatokkal, mint az anyagyár. Tevékenysége ennek ellenére sem volt eredménytelen, mert számos piacot meg tudott tartani, amíg a budapesti gyár az export irányítását újból átvehette.

A Svenska ORION 1947-ben visszatért eredeti feladatköréhez, átszervezte és kibővítette szerelőüzemét. A svéd-magyar államközi kereskedelmi megállapodás ebben az időben igen jelentős kontingenst biztosított az ORION gyártmányok számára.

1947-ben az ORION gyár már teljesen helyreállította kapcsolatait legfontosabb exportpiacaival. A készgyártmányok exportja elsősorban Norvégiába Finnországba, Svájcba és Bulgáriába indult meg. A gyár azonban ebben az időben a legnagyobb súlyt a már meglévő, illetve szervezendő szerelőüzemei felé fordította.

A már jól működő jugoszláv szerelőüzemnek 1947-ben 9000 db rádióalkatrészgarnitúrát szállítottak és szerződést kötöttek ennek a kapcsolatnak távlati fenntartására is.

Csehszlovákiában a bratislavai leányvállalat tovább folytatta az ORION rádiókészülékek szerelését, de ugyanakkor már rátért néhány fontosabb rádióalkatrész önálló gyártására is, amelyekből egyeseket a budapesti gyár számára is szállítottak.

Lengyelországgal az első tárgyalások 1947-ben kezdődtek szerelőüzem létrehozására. A komplett készülékek behozataláról ugyanis ebben az országban is hamarosan áttértek alkatrészgarnitúrák vásárlására. Ennek keretében a gyár a teljes szerelőműhely berendezésén és mérőműszerein kívül 1948-ban 10 000 rádióalkatrészgarnitúrát is szállított.

Romániával ugyan nehezen indultak meg a kapcsolatok az ottani infláció miatt, de 1948-ban már létrejött az első megállapodás, amelynek keretében az ORION gyár ismét nagyobb mennyiségű rádióalkatrészt exportált.

Az exporttevékenység vázlatos ismertetése azt bizonyítja, hogy az ORION gyár az 1945 és 1946 évi kiesések ellenére általában megtartotta régi külföldi piacait és exportját fokozatosan fejlesztette.

A gyár államosítása után 1949. január 1-től az exporttevékenységet az önálló állami külkereskedelem vette át. Az első időkből a vállalat gyártmányainak kivitelét a Ferunion Műszaki Külkereske-

Részlet az 1960 évi Budapesti Ipari Vásár ORION kiállításából

delmi Vállalat vette át, amely később ezt a tevékenységét a híradástechnikai külkereskedelmi vállalatnak, az Elektroimpexnek adta át.

Az ORION gyár tehát 1949 elejével megszüntette önálló külkereskedelmi tevékenységét. Ezzel egyidejűleg átadta azonban összes exportkapcsolatait, több évtizedes tapasztalatait, sőt az exporttevékenységgel foglalkozó dolgozóinak nagy részét is.

Az állami külkereskedelem a természetesen jelentkező szervezési nehézségek után hozzálátott az ORION exportpiacok megerősítéséhez és kiterjesztéséhez. Hamarosan átvette a teljes ORION exporthálózatot, sőt időközben profiljának kiterjesztése következtében erre a bázisra építette fel egész híradástechnikai exportját is.

Az állami külkereskedelem jó munkáját is dicséri, hogy az ORION gyártmányok exportja 1950–1962-ig csaknem tízszeresére nőtt:

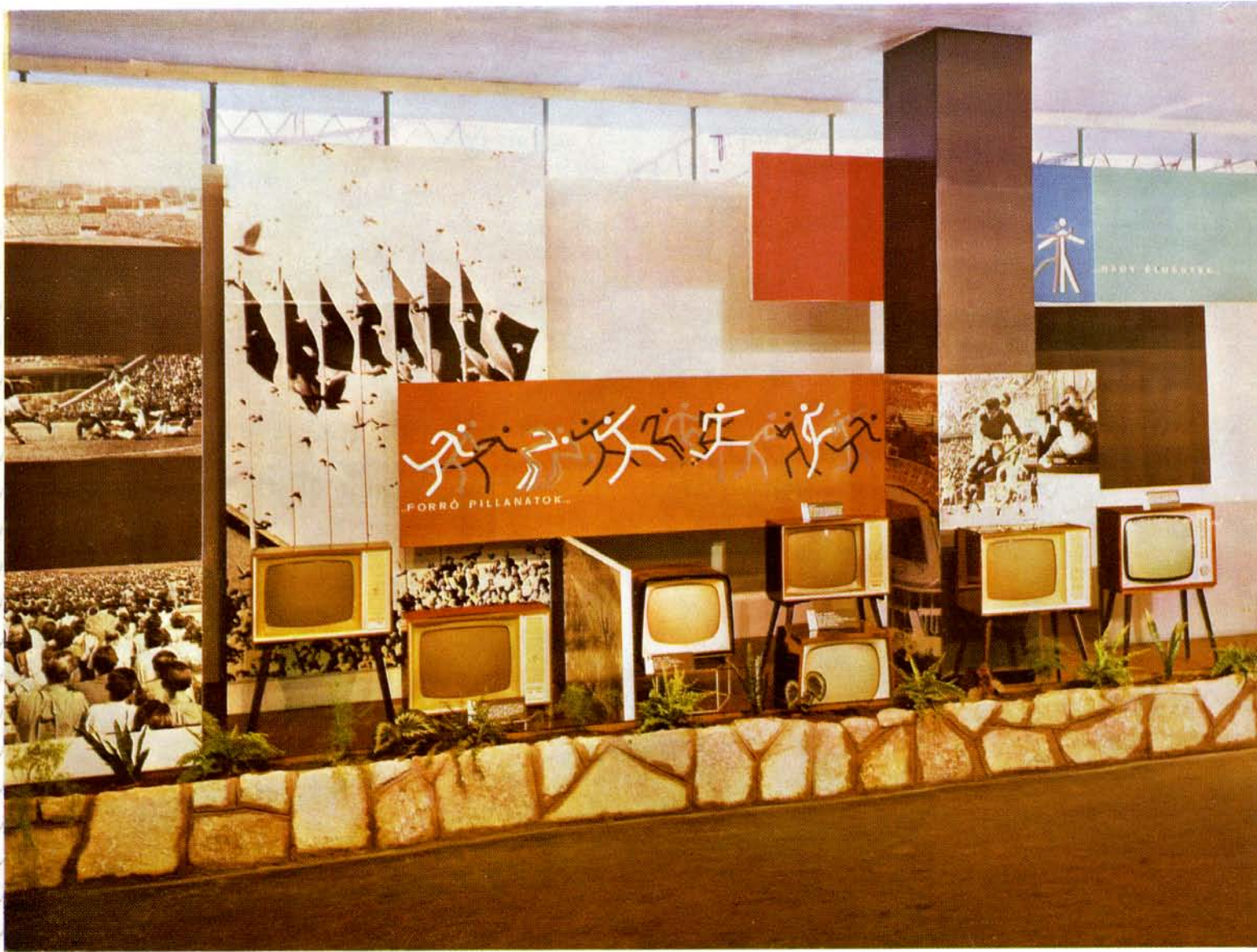
Az ORION gyártmányok kivitelének alakulása (1950=100%)

1951.	132,9
1952.	145,7
1953.	108,2
1954.	219,8
1955.	429,6
1956.	249,7
1957.	302,8
1958.	587,9
1959.	641,8
1960.	607,6
1961.	931,1
1962.	971,7

Fenti számadatok önmagukban csak az ORION gyártmányok exportjának egészséges emelkedését mutatják. A számok mögé nézve azonban megállapíthatjuk, hogy a rádiókészülék és rádióalkatrészek vonatkozásában csekély kivétellel sikerült megtar-

Budapesti Nemzetközi Vásár 1963

Részlet az 1963-évi ORION kiállításról a Budapesti Nemzetközi Vásáron

tani mindazokat a piacokat, amelyeket a külkereskedelem az ipartól átvett. Az ORION rádiók hagyományos piacai: Svédország, Finnország, Belgium, Svájc, Törökország, Csehszlovákia, Románia, Jugoszlávia stb. ma is biztos piacai a magyar gyártmányú rádiókészülékeknek. Ezenkívül sikerült olyan piacokat is visszaszerezni, amelyeket a második világháború után elvesztettünk, mint pl. Anglia, Hollandia, Dánia, Görögország, sőt olyan országok is jelentkeztek a vevők között, amelyek korábban nem vásároltak Magyarországról rádiókészülékeket. Így például Franciaország, Algír, Tunisz, Korea, Vietnam, Indonézia stb. mind új piacai a magyar gyártmányú rádiókészülékeknek.

A kivitel ilyen nagy mértékű emelkedésében jelentős szerepet játszott az új gyártmányok, a tele-

vízióvevőkészüléknek megjelenése az exportpiacon. Az ORION gyár 1956-ban kezdte meg a televíziókészülékek tömeggyártását és már 1957-ben megindult ennek a fiatal gyártmánynak exportja is. Gyárunk a televíziókészülékgyártás megindítása óta eltelt 6 év alatt 14 televíziótípust gyártott és bocsátott a külkereskedelem rendelkezésére. E viszonylag bő választék megfelelő alapot nyújtott az új cikk exportjának gyors fejlődéséhez.

A magyar televízió export mellett, hogy nem rendelkezett kialakult piacokkal, az új gyártmány bevezetésénél számos olyan versenytárral találkozott, amelyek már régebbi piaci eredményekre tekinthettek vissza. Mi tette tehát lehetővé az ORION televíziókészülékek exportjának gyors fejlődését? Elsősorban a készülékek műszaki színvonal

és azok minősége, másodsorban az a bizalom, amelyet az ORION márka a rádiókészülékkel korábban megszerzett a világpiacon.

Az ORION televíziók kivitele természetesen nem lehet olyan kiterjedt, mint hasonló fejlődési fokon annak idején a rádióexport volt. Akadályt jelentenek többek között a TV-adások normáinak változatai és a nagy távolságok, amelyek gátolják a televízióhoz nélkülözhetetlen servicehálózat fenntartását, illetve ellenőrzését. Ennek ellenére ma már több olyan ún. bázispiaccal rendelkezünk, amelyeken több tízezer ORION TV-készülék működik. Az ORION televíziók exportja alig 6 év alatt évi 1400-ról 65000-ra emelkedett és ezalatt az idő alatt kb. 230 000 ORION televíziókészüléket szállítottunk különböző országokba, azaz TV gyártásunk csaknem 60%-át.

Összefoglalva az ORION gyártmányokkal kapcsolatos exporttevékenységet büszkén állapíthatjuk meg, hogy gyártmányaink a múltban éppúgy, mint a jelenben, méltó helyet foglalnak el az exportpiacokon. Az ORION márka értéke, hírneve megfelelő alap a magyar híradástechnikai gyártmányok további exportjához. A nemzetközi vásárok, kiállítások, kirakatok, ahol az ORION gyártmányok megjelennek, méltó hirdetői annak a fejlődésnek, amelyet a gyár 50 év alatt megtett. A gyár dolgozói örömmel veszik tudomásul azt a gyakori megállapítást, hogy az - ORION - magyar világmárka.

VENDÉGEINK

Az ORION márka és az ORION gyártmányok a világ szinte minden országába eljutottak és méltó követői, képviselői a magyar iparnak. A gyár dolgozói gyakran személyes kísérői gyártmányainknak, a megtett útjaikon; de ott vannak akkor is és élvezik a különböző országok vendégszeretétét, amikor egy-egy kiállításon, nemzetközi vásáron mutatják be a legújabb ORION készülékeket. Márkánkat mindenütt ismerik, szeretik és megbecsülik.

Munkánk és gyártmányaink megbecsülését, elismerését bizonyítják a külföldi vendégek gyárunkban tett látogatásai is. Évente több száz azoknak a száma, akik gyárunkat meglátogatva ismerkednek gyönyörű fővárosunkkal és megfordítva: számos látogatója van hazánknak, akik az országukban már ismert márkánk nyomán látni akarják gyárunkat, meg akarnak ismerkedni munkánkkal és dolgozóinkkal.

Vendégeink tehát két csoportra oszlanak. Először azokról szeretnénk beszélni, akik jó hírnevünk alapján, hogy úgy mondjuk, érdek nélkül keresnek fel bennünket. Nincs az a nemzeti ünnep, amikor az országunk üdvözlésére érkezők közül számosan ne látogatnának el gyárunkba is.

Így például a Pártunk Kongresszusaira érkező delegációk szinte állandó vendégek nálunk. A gyárunkat meglátogató delegációk tagjai közül többen már visszatérő vendégeink és ismerősként üdvözlik dolgozóinkat. Örömmel látják gyárunk, munkánk alakulását és összehasonlítják a látogatásaik közötti időszakokban végbement fejlődésünket.

Dolgozóink és vendégeink szívesen vitatják meg eredményeinket és mi mindig örömmel fogadjuk a vendégek tanácsait.

Gyakori vendégei gyárunknak szovjet, cseh, lengyel, német, román, bolgár, jugoszláv barátaink, de vendégkönyvünk lapjain ugyanígy megtalálhatjuk

angol, francia, svéd, svájci, olasz, osztrák stb. vendégeink megemlékezéseit is a nálunk eltöltött órákról.

Gyárunk dolgozói minden külföldi vendég látogatására örömmel emlékeznek vissza, bárhol jött a nagyvilágból. A látogatásokból munkánk és gyárunk megbecsülését érezzük, ami a gyár minden dolgozója számára nagy kitüntetés.

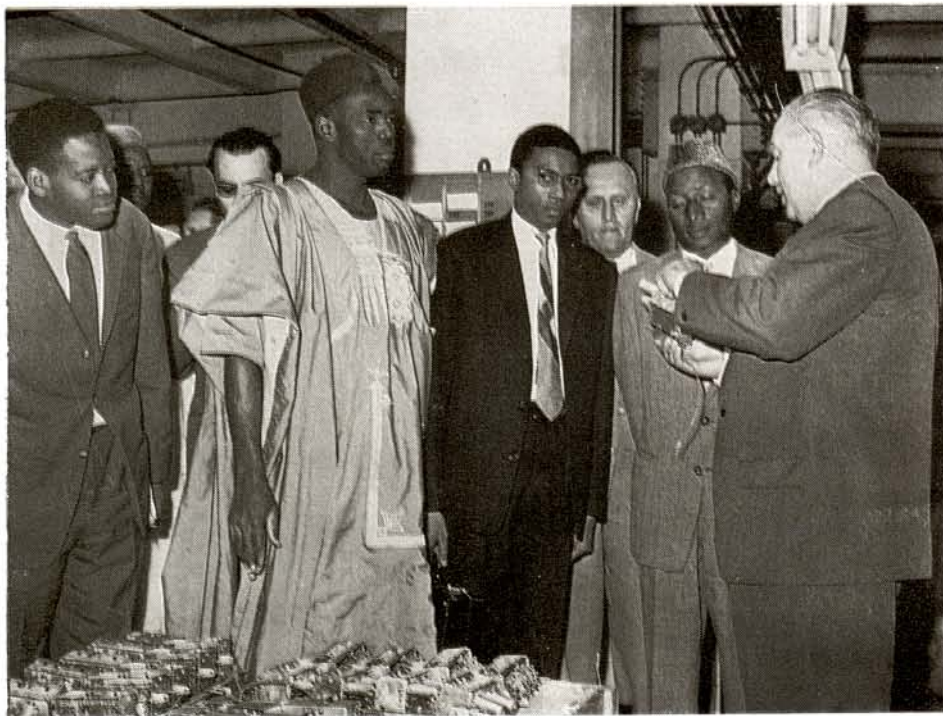
Látogatóink másik csoportját jelentik azok a vendégeink, akik mint üzletbarátok keresnek fel bennünket. Ezek a vendégek mint a nagy „ORION család” tényleges vagy leendő „kültagjai” jönnek hozzánk. Az export kapcsolatok számos országgal kötnek össze bennünket. Azok a látogatóink, akik gyártmányaink külföldi értékesítésével, vagy szerviz ellátásával foglalkoznak, törzsvendégeknek számítanak.

Úticéljuk rendszerint a gyártás és a szerviz-ellátás közvetlen megismerése, új típusok tanulmányozása és természetesen megrendelése.

Dolgozóink már megszokták, hogy idegen beszédet hallanak munkahelyükön, hiszen angol, német, francia, orosz, cseh, lengyel, román, bolgár stb. nyelveken beszélő üzletbarátaink állandó látogatói nemcsak a kereskedelmi és műszaki osztályoknak, hanem az egyes üzemszervezeteknek is.

Látogatóink nagy csoportját képezik a baráti országok testvérgyárainak kiküldöttei, akik tapasztalatcsere céljából érkeznek hozzánk. Ezek a tapasztalatcserek rendkívül hasznosak számunkra, mert megmutathatjuk eredményeinket, barátaink rámutathatnak hibáinkra. Ugyanezt tesszük kölcsönösen is, amikor gyárunk dolgozói látogatnak el a testvérgyárakba és külföldön gyarapíthatják szakmai tapasztalataikat.

Gyárunk vendégeinek külön csoportját azok foglalják el, akik először látogatnak hozzánk, gyári márkánkról már hallottak, de közvetlen kapcsola-

ADAMON MAYAKI
nigériai főminiszter az
ORION gyárban

tunk még nem volt, az ORION gyárat még nem látták. Ezek a vendégeink általában meglepődve távoznak tőlünk, mert többnyire nem gondoltak arra, hogy Magyarországon ilyen nagyméretű és korszerű gyárat találnak. A gyártmányok általában minden gyár legjobb követői, de igen hasznos mindenki számára látni és megismerni azt az üzemet,

ahol azokat előállítják. Budapest és a háromfejes ORION márka igen sok vendégünk emlékezetében együtt él. Úgy a visszatérő, mint új vendégeink szívesen jönnek hozzánk, mert tudják, hogy a hasznosat a kellemessel összekapcsolva egy modern gyárat és egyidejűleg egy nagy világvárost látogatnak meg. Nem lehet elmondani és kiszámítani, hogy

S. RADHAKRISHNAN
az Indiai Köztársaság elnöke
gyárunkban

Walter Ulbricht elvtárs, az
MSZMP VII. Kongresszusa
alkalmával gyárunkban

A. Bolgaronov elvtárs, az
MSZMP VIII. Kongresszusa
alkalmával az
ORION gyárban

gyárunk 50 éves fennállása alatt hányan és kik jártak nálunk. Vendégeknyvünk kötetait lapozgatva csak idézni tudunk néhány megemlékezést, rövid keresztmetszetét annak, amit látogatóink leírtak.

Örömmel tekintettük meg az Önök gyárát. Termékeik nálunk is ismertek, nagyon szépek és jók. További sikereket kívánunk munkájukhoz.

SZUN JAN CU KINA

Örömmel jöttünk gyárunkba és sokat tanultunk látogatásunk kapcsán. A televíziókészülék gyártás műszaki fejlettsége különösen meglepett bennünket. Sok sikert kívánunk.

G. NOBEL NSZK

Üzemükben tett látogatás során meghatott bennünket az a barátságos fogadtatás, amelyben részesítették bennünket. A gyár összes dolgozóinak további sikereket kívánunk munkájukhoz.

N. D. T. VIETNAM

Már megismertük gyártmányait a mi országunkban. Látogatásunk során örömmel láttuk azt a magas műszaki felkészültséget, amellyel dolgoznak. A rádió és televíziókészülékek modern külső formája nagyon hasonlít a mi népünk ízléséhez.

J. SAMEN BELGIUM

Köszönjük szíves vendéglátásukat, amelyet szeretnénk mi is viszonzni. Televíziókészülékek modern szalaggyártása nagyon érdekes volt számunkra, mert magas műszaki kultúráról tanúskodik.

G. HAAS BERLIN

Nagy köszönettel emlékezem vissza az Önök gyárában tett látogatásomra. Az itt tapasztaltakat örömmel fogom hazámban elmondani.

G. MAAS DÁNIA

A Budapesti Vásár alkalmával látogattam meg gyárukat és nagy örömmre szolgált, hogy a kiállításon bemutatott modern készülékek gyártását magam is láthattam. További sikereket kívánok munkájukhoz.

G. SEIDEL STASSFURT

Az ORION gyár dolgozói mindenkor szívesen látják mindazokat, akik munkánk után érdeklődnek, akik gyártmányainkat már ismerik, vagy megismerni óhajtják. A gyár egész kollektívája ezúton is örömmel üdvözli azokat, akik már jártak nálunk és bennünket ismernek. Szeretettel várjuk új vendégeinket, akik a jövőben hozzánk jönnek és velünk, illetve gyártmányainkkal megismerkedni kívánnak.

MUNKÁSMOZGALOM

1913... a kapitalizmus gyors fejlődése, az uralkodó osztályok háborús készülődései; ... a munkásosztály nemzetközi méretekben fellendülő harca; ... sztrájkok az általános és titkos választójogért; ... támadások a munkásosztály létviszonyai ellen; ... a világháború kitörésének előhírnökei.

Ilyen történelmi körülmények között alakult gyárunk.

A gyár alapítását követő első időszakban, miként más országokban, Magyarországon is gyors ütemben fejlődött a kapitalizmus és ezzel párhuzamosan szélesre kibontakozott a magyarországi munkásmozgalom is.

A gyár idősebb dolgozói, nyugdíjasai még élénken emlékeznek a vállalat alapítását követő első évek nagy munkásmegmozdulásaira, amelyek a dolgozók jogainak kivívását, az állandó foglalkoztatottságot, a jobb megélhetést célozták.

Az első világháború vége felé, amikor a Szociáldemokrata Párt még mindig csak a választójogért mozgósította Budapest dolgozóit, az ORION gyár munkásai, a „város peremének” elkeseredett népével együtt — már az uralkodó osztályok ellen, a békekötésért tüntettek.

A gyár dolgozói közül sokan tevékenyen küzdöttek a Tanácsköztársaságért. A proletárhatalom létrejöttét nyomban követte a Forradalmi Kormánytanács rendelete, a 20 alkalmazottnál többet foglalkoztató üzemek köztulajdonbavételéről. A Magyar Wolframlámpagyárban — külföldi érdekeltségű gyár lévén — erre nem kerülhetett sor, de a munkások egy része bátran állt ki gyáron belül is, a proletárhatalom mellett.

A Tanácsköztársaságot ért ellenséges támadás visszaverésére a gyár dolgozóiból többen csatlakoztak a Vörös Hadsereghez. Az ORION gyár munkásai — kis létszámuk miatt — névszerint nem szerepel-

nek ugyan a történelmi dokumentumokban, de biztosra vehetjük, hősiessen harcoltak a budapesti vasasokból összeállított katonai egységekben és akik visszatértek, megfogadták, hogy alkalmas időben újból felveszik a harcot.

A Tanácsköztársaság leverése után, az 1920-as évek elejétől, az egész magyar munkásosztály és ezen belül a gyár munkásai is, állandó harcot vívtak a munka- és életkörülmények javításáért. Jelentős megmozdulásokra került sor a munkafeltételek rosszabbodása, a munkaidő csökkentése és a vele kapcsolatban életbeléptetett bércsökkentések miatt.

1926-ban a gazdasági depresszió hatására a gyárban korlátozták a termelést. Ezzel egyidejűleg napi 5 órára csökkentették a munkaidőt, s megkezdődött a leépítés és a munkások elbocsájtása is.

A régi dolgozók elbeszélései alapján tudjuk, hogy a harmincas években tovább erősödött gyárunkban a munkásmozgalom és ebben az időben épült ki az illegális kommunista sejtmozgalom is. A párt tagjai dacolva a veszélyekkel, röpiratokat hordtak be a gyárba és azok segítségével igyekeztek munkatársaikat harcra mozgósítani a fennálló tőkés rendszerrel szemben.

A harmincas években a gyárban a termelő munka szezon jelleggel folyt. Tavasztól-őszig gyártották a készülékeket és ősztől-tavaszig általában csak a gyártás előkészítésével és a műszaki fejlesztéssel foglalkoztak. Ez a rendszer súlyosan érintette a fizikai dolgozókat, mert a szezonmunkákra visszatérő munkásoknak a kieső időszakokra más elfoglaltságról, kereseti lehetőségéről kellett gondoskodniuk. Ez természetesen nem mindenkinek sikerült és éppen télen a gyár dolgozóinak nagy része rendszeresen munka nélkül maradt. A gyár ebben az időben elsősorban szerelőüzem volt, az anyagokat és alkatrészeket belföldi és külföldi vállalatoktól

szerezték be és a beérkezett megrendelések alapján szerelték össze a rádiókészülékeket.

Ez a termelési rendszer erősen kereskedelmi jelleget adott a vállalat egész tevékenységének, mert nagylétszámú anyagbeszerző és értékesítő részlegekre volt szükség. A harmincas években emiatt a fizikai dolgozók és a tisztviselők aránya lényegesen eltért a mai gyár dolgozóinak hasonló összetételétől. 1931-ben 487 fő volt a fizikai dolgozók száma és 12 év után csak 1943-ban érte el az 1000 főt, ugyanezen idő alatt viszont a tisztviselők létszáma megháromszorozódott.

1936-ban, amikor a gyár Újpestre, az Egyesült Izzó telepére költözött, jelentősen megerősödött a Szakszervezet. Az Izzó az újpesti szociáldemokrata mozgalom bástyája volt. A tőkés vezetők számos esetben tárgyaltak a főbizalmiakkal, mert jobbnak látták az egyezkedés politikáját a nyílt ellentétek összecsapásánál. Nagyrészt ennek volt következménye, hogy a harmincas évek végén az ORION gyár dolgozói már részesedtek azokban a minimális szociális előnyökben (üzemi étterem, strandhasználat, kultúrház stb.), amelyek az Izzó dolgozóit is „kiemelték” az újpesti munkássors átlagából. Az ellentétek ez időben csak akkor jelentkeztek teljes élességükben, amikor a kultúrházban szavalt egy-egy József Attila vers, vagy az uralkodó osztályokat „sértő” jelenet közben rendőrök állították le a „felforgató célzatú” előadást.

1941. április 7-én a gyárat hadiüzemmé nyilvánították. Ettől kezdve az alkalmazottak katonai fegyelem és bíraskodás alá tartoztak, az üzemet önkéntesen nem hagyhatták el és érdekeik védelmére nem szervezkedhettek. Ebben az időszakban a gyárban nem is került sor nyílt megmozdulásra.

1943-ban a háború kiterjedése következtében nagy volt a gyárban a szakmunkás- és általában a munkáshiány. Ezt nemcsak a katonai szolgálatra történt behívások okozták, hanem az is, hogy a dolgozók egyrésze önként kimaradt a munkából. A kimaradások oka a fennálló rendszerrel, az egész háborús gazdálkodással és az egyre jobban sújtó kizsákmányolással szemben megnyilvánuló elégedetlenség és ellenállás volt. A katonai erőszak ugyanis állandóan erősödött, a fegyelmi büntetések és fenyegetések egymást követték. Az elzárásra ítélt munkásoknak nappal dolgozniuk kellett, az éjszakát pedig fogdában töltötték. Jellemző volt a munkásság és a szellemi dolgozók „hangulatára”, hogy a nyilasmozgalom úgyszólván egyáltalán nem tudott gyökeret verni az üzemben.

1944 november közepén a gyár igen veszélyes helyzetbe került. A megszálló német alakulatok és a Szálasi-kormány elrendelték a fontosabb budapesti ipartelemek megbénítását. A gyár vezetősége kisebb jelentőségű intézkedéseket tett, de a németek elégedetlenek voltak ezzel az intézkedéssel. 1944 december 10-én a gyár vezetői bizalmas úton tudomást szereztek arról, hogy az elkeseredetten védekező és visszavonuló fasiszta német haderő az újpesti ipartelemek felrobbantását tervezi. A hír hallatára néhány gyárvezető érintkezésbe lépett a nyilas terror elől rejtőzködő munkásbizalmiakkal, akik készek voltak a gyár védelmére a munkásságot megszervezni. Ennek megvalósítására 1944 december közepén a munkások családjukkal együtt egyre nagyobb számban költöztek be a gyártelep épületeibe. December második felében már 800 ember tartózkodott a gyár egyes üzemszékeiben, akiknek jelenléte miatt, a németek kénytelenek voltak tervükről lemondani. A németek az általuk elrendelt gyárleszereléskor a leépített gépek és alkatrészek egy részét elszállították, de ez az elrabolt vagyon nem volt jelentős. — 1944 november—decemberében ugyanis a gyár dolgozói a fontosabb anyagokat, alkatrészeket, műszereket a gyár városi irodájában és a gyártelep egyes helyein elrejtették, s ezáltal elkerülte az üzem a nagyobb pusztulást és károkat.

Újpest 1945. január 10-én szabadult fel, amikor a fasiszta német hordák és nyilas csatlósai a Rákospatak vonaláig vonultak vissza „Budapest védelmére”. E frontvonalban még javában dúlt a harc az előrenyomuló Vörös Hadsereggel, amikor az ORION gyár munkásai megkezdték a munkát és a havas Váci úton szánkókkal szállították vissza a gyárba az elrejtett gépeket és anyagokat. Ebben a munkában a gyár dolgozói közül különösen Lenkeffy János, ifj. Gál Gyula, Horánszky Sándor, Mikolai István, Schwerteczky Ferenc és Bárány Sándor munkások tűntek ki.

Az első üzemi bizottság már január 26-án megalakult, az újpesti partizánegység immár szabadon működő vörös karszalagos kommunistáinak és az üzem régi munkásmozgalmi harcosainak kezdeményezésére. Ez az üzemi bizottság lényegében már az üzem gazdáinak szerepét töltötte be és első feladatának a termelés megszervezését, megindítását és a gyár javainak megvédését tűzte ki.

Az első üzemi bizottság tagjai Gál Béla, Effenberger Sándor, Csatlós János, Holubecz László, Skorka József és Horváth Mihály voltak. Az üzemi bizottság működésének megkezdése után azonnal

felvette a kapcsolatot a gyár szovjet parancsnokával és üdvözölte a munkásság nevében. Az üzemi bizottság első intézkedései során haladéktalanul eltávolította a gyárból a fasiszta és jobboldali elemeket.

Mivel a gyár első üzemi bizottsága még a debreceni Ideiglenes Kormány ide vonatkozó rendelete előtt alakult, ezért a rendelet értelmében 1945 március elején újjáalakították az üzemi bizottságot. Ebbe Effenberger Sándort, Mátéfy Sándort, Czeglédi Györgyöt, Gergely Lajost és Skorba Józsefet választották be. Ugyanakkor megindult az üzem ifjúsági és kulturális élete is, amelynek szervezésével az üzemi bizottság Horváth Mihályt bízta meg.

1945. május 1-én a gyár dolgozói már szervezetten vonultak fel a munkásosztály nagy ünnepére és együtt ünnepelték Budapest dolgozóinak többszáz-
ezres tömegével az első szabad május elsejét.

A felszabadulás után a vasiparban az első kollektív szerződést 1945. április 20-án kötötte a Vas- és Fémipari Munkások Szakszervezete a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségével. A kollektív szerződés, mint a megváltozott politikai és gazdasági viszonyok egyik legfontosabb dokumentuma rendezte a vasmunkások bér- és általános munkafeltételeit. Megállapította a munkaidő tartamát, bevezette a teljesítménybérrendszert, szabályozta az órabérek és rögzítette a szociális juttatásokat. Bár az első kollektív szerződés megkötésekor az infláció még nem érte el a későbbi csillagászati méreteket, de már az élelmiszerek és ruházati cikkek beszerzése is sokszor leküzdhetetlen akadályokba ütközött.

Az első kollektív szerződést 1945. június 2-án követte a második, majd ez év július 29-től az

áremelkedés ütemének gyorsulásával kormányrendeletek állapították meg a kollektív szerződés hatályai alá eső munkabérek és fizetések emelésének mértékét. Hogy a keresetek reálértéke ne csökkenjen elviselhetetlen mértékben, a munkaadónak a munkabérek egyrészét meghatározott kalóriaértékű élelmiszerekben kellett kiadni.

1945 közepén a gyár nagy munkaerőhiánnyal küzdött; az akkori létszám mindössze a felét tette ki az 1944 közepén dolgozók létszámának. A felszabadulás után kapott szovjet megrendelések teljesítése forgott veszélyben, ezért a gyár a Vasas Szakszervezettől kért szakmunkásokat. A gyár régi szakmunkásait újsághírdetésekben hívták fel a munka felvételére.

1945. július 11-én már a harmadik üzemi bizottságot választották a gyárban, amelynek tagjai Tóth János, Dudás Mihály, Kővári Józsefné, Vágvölgyi Jenő és Effenberger Sándor voltak. Ekkor kezdődtek a két munkáspárt közötti nézeteltérések, amelyeknek vitái, éppen a felszabadulás utáni nehéz időszakban, nagyban hátráltatták a munkásegység kialakulását. A viták egyik következménye lett 1947. május 9-én a negyedik üzemi bizottság-választás. Az új tagok lettek: Tóth János, Kővári Józsefné, Andréka Károly, Világi Béla, Vágvölgyi János és Mátéfy Sándor. Ez az üzemi bizottság volt a gyárban az első, amely összetételében már a munkásegységet képviselte.

1946 év elején kezdődött az ORION dolgozóinak a munkaversenybe való bekapcsolódása. A dolgozók mind nagyobb tömege ismerkedett meg a marxizmus-leninizmus alapfogalmaival. Ennek eredményeként alakult ki dolgozóink összességében az az egységes hangulat, hogy a hatalmat gyakorló munkásosztály példájára kezdődjön meg a munkában való versengés. A cél több terméket előállítani gyorsabban, s ennek eredményeként jobban élni. A munkaversenynek ez az első formája már jelentős eredményeket hozott, különösen a munkafegyelem megszáradulásában. A tényleges teljesítménynövelő hatást ebben az időszakban még nehezen lehetett kiértékelni, de a munkaverseny szellemének felismerése már utat mutatott a későbbi évek kibővült versenyfeladatai, a gyártási eljárások fejlesztése, minőségjavítás stb. irányában.

1946 másik jelentős eseménye az első nyomtatott ORION üzemi újságnak, az „ORION HÍRADÓ”-nak megjelenése. A gyár dolgozóinak hangja értékes és színes sajtótermékben öltött testet, amely méltó elődje a mai „ORION ÚJSÁG”-nak.

Dolgozóink felfogását, hangulatát találóan tükrözte üzemi lapunk első vezércikke: „...A felszabadulás óta nehéz idők teltek el. Vállaltuk azonban a ránk háruló súlyos terheket, mert tudtuk, hogy magunknak építjük fel ezt az országot és a munkát csak saját magunk végezzük el. A jövő Magyarország a dolgozóké lesz...”

A felszabadulástól gyárunk államosításáig eltelt 3 év sok küzdelmet, harcot, de jelentős eredményeket is hozott a gyár dolgozói számára. A két munkáspárt egyesülése után kialakult munkásegység kedvezően hatott a dolgozók munkához való viszonyára is. A munkaversenyek fejlődése, a termelési eredmények a munkásosztály felelősségérzetét igazolták egész dolgozó népünkkel szemben. A párt nagy örömmel és megbecsüléssel támogatta azokat a dolgozókat, akik túl láttak a normalapokra írt időközön, azokat félretették és annyi idő alatt végezték el munkájukat, ahogyan azt képességük megengedte.

A munkaversenymozgalom egyre magasabb fokon segítette a termelés emelkedését és járult hozzá ezzel népgazdaságunk fejlődéséhez. Az egyéni versenyt hamarosan követte a párosversenymozgalom, amely már a munkaverseny tökéletesebb szervezését és ellenőrzését kívánta. Párosversenyek alakultak ki nemcsak a dolgozók, hanem üzemszervezők között is.

A munkaversenyek töretlen fejlődése körülbelül 1951—52-ig tartott, amikor a mozgalom kezdett bürokratikus és kényszerjellegűvé válni. A dolgozók tiszta versenyszándéka mellett fellépett az anyagiasság, kialakulóban volt a sztárrendszer, a mindenáron való nagy számok elérése, jelentések, statisztikai adatok íróasztal melletti készítése. Bár a munkaversenymozgalom az első években az egész országban kiemelkedő termelési eredmények eléréséhez vezetett, később ezt — nem a dolgozók hibájából — nem igazolták a versenyben való részvételre vonatkozó hatalmas számok. Az ORION gyárban például 1955-ben, amikor a dolgozók létszáma már jelentősen megnövekedett és a dolgozók 80—85%-a munkaversenyben dolgozott, 2—300%-os munkateljesítményeket fizettek ki, ugyanakkor ebben az évben tervünket sem tudtuk teljesíteni. A munkaversenymozgalomban nálunk tapasztalt hibák természetesen nem voltak elszigetelt jelenségek az országban.

A munkásegység létrejötte után, a fejlődő politikai munka eredményeként a gazdasági fejlődéssel arányosan növekedett az ORION gyár dolgozóinak politikai aktivitása. Párttagságunk 1955-ben már

megközelítette a 800 főt, ifjúsági szervezetünkben hasonlóan növekedett a létszám. Ebben az időszakban kezdődött az ORION gár rekonstrukciója, új épületek emelkedtek üzemünkben és egész híradástechnikai iparunk hatalmas fejlődés előtt állott.

A politikai és gazdasági területen korábban jelentkezett hibák már a munkaversenymozgalomban is mind jobban jelentkeztek. Az irreális tervezés, az életszínvonal rovására végrehajtott túlzott feladatok, az ország felső vezetésében elkövetett hibák a párt és a tömegek közötti kapcsolatok meglazulására vezettek. A külső és belső reakció hamar átlátta ezeket a hibákat, összefogott és 1956 októberében kitört hazánkban az ellenforradalom, amely néhány hét alatt igen súlyos károkat okozott az országnak és ezen belül gyárunknak is.

Átmeneti időre gyárunk mozgalmi munkájában is törés következett be. Néhány, a gyári munkástanácsba befurakodott egyén megkísérelte a hangulatot párt- és szakszervezeti vezetőink ellen felhasználni. Az ORION gár kollektívája azonban már sokkal inkább híve volt szocialista rendszerünknek és sokkal inkább magáénak érezte a gyárat, semhogy a régi kapitalista rendszert visszaállítani akaró reakciónak segédkezet nyújtott volna.

Már az ellenforradalom első napjaiban számos mozgalmi aktíva, aki a dolgozók nagyrészenek bizalmát élvezte, mindent elkövetett, hogy különböző bizottságokban megakadályozza a gár javainak széthordását. Ez a törekvés sikerült is.

Elmondhatjuk, hogy az ORION gyárban komolyabb ellenforradalmi felforgató tevékenységet nem sikerült végrehajtani. A dolgozók egyre inkább a munka megindítását követelték és érezték, hogy ehhez a mozgalmi szervekre nagy szükségük van.

1956 november második felében újból megalakult az ORION-ban a párt, napról-napra nagyobb számban jelentkeztek a régi és új tagok felvételre. Egyidejűleg hasonló volt a helyzet ifjúsági szervezetünknel is és a szakszervezetnél is. Bár a mozgalmi szervezet ebben az időszakban számban kisebb volt, mint az ellenforradalom előtt, tekintélye sokkal nagyobb lett.

Az MSZMP ORION gyári szervezete az első perctől kezdve harcolt a termelés megindításáért és a dolgozók termelési aktivitásának növeléséért.

1957 évtől gyárunkban a mozgalmi szervek és a gazdasági vezetők összefogásával minden vonatkozásban egyenes vonalú fejlődés indult meg. Tovább folytatódott a gár rekonstrukciója, nagy

összegű beruházásokat kapott az üzem, új típusú rádió és televízió konstrukciók készültek, a gyár termelése, exportja új fejlődésnek indult. Az üzem dolgozóinak száma tovább emelkedett, amivel párhuzamosan növekedett pártunk befolyása is.

A munkaversenymozgalom is újult erővel indult meg. Okulva az előző években elkövetett hibákon (kampányszerűség, csak a termelés mennyiségének növelésére irányuló vállalások stb.) más módszerrel, elsősorban a vállalat érdekeit figyelembe véve bontakozott ki az új munkaverseny mozgalom. Hogy ez a munka mennyire sikerült, ezt már az 1959-es év is megmutatta, amikor Pártunk VII. Kongresszusa tiszteletére indított munkaverseny kapcsán minden eddigi elképzelést felülmúló tartalékokat sikerült a termelés egész területén feltárni. — Ebben az időszakban a munkaverseny új formája a brigádrendszer volt, amely ma is töretlenül fejlődik, de még nem érte el legtökéletesebb formáját.

Az 1960 évi munkaverseny-felajánlások, illetve ezen alapulva a vállalat munkaverseny felajánlása a 3-éves népgazdasági terv, valamint a vállalati terv sikeres teljesítése érdekében, a vállalat legfontosabb gazdasági mutatóira: a termelékenység növelésére, az önköltség és selejt csökkentésére, rezsi megtakarításra, műszaki vonatkozásaiban pedig a gyártmány és gyártásfejlesztésre, a minőség fokozására irányult.

A munkaverseny eredményességét bizonyítja, hogy 1960-ban 10 brigád nyerte el a „szocialista brigád” címet.

A mozgalmi munka fejlődésére jellemző az utolsó években, hogy pártszervezetünk, mint a X. kerület egyik legnagyobb üzeme, önálló pártbizottsággal rendelkezik és 11 alapszervezetében, csaknem 50 pártcsoporton keresztül a gyár minden részében él és harcol a párt politikájának megvalósításáért.

A KISZ-szervezet, amely az üzem fiatal dolgozóit tömöríti, 21 alapszervezetén keresztül jelentős sikerrel építi kapcsolatait az ifjúsággal.

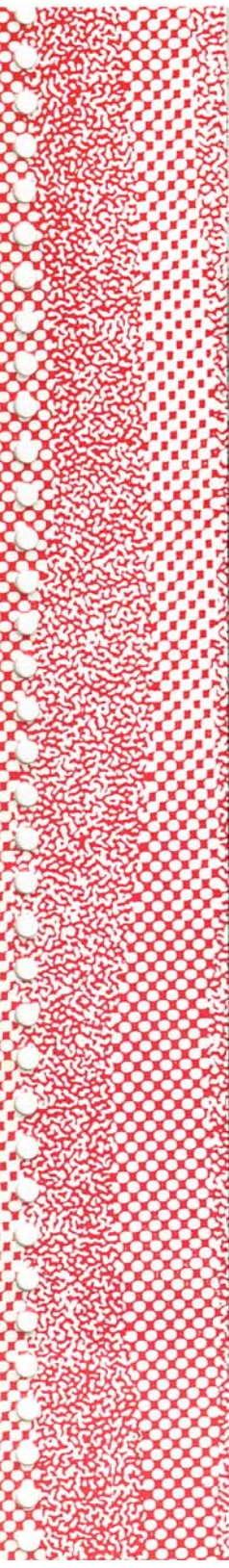
Nem kevésbé növekedett a szakszervezet létszámában és tekintélyben. Jó szervező munkával 24 műhelybizottságon keresztül elérte, hogy az üzem dolgozóinak 95%-a tagja a szakszervezetnek. A szakszervezet vezetésével a Nöbizottság, a Vörös-kereszt, azonkívül az újítási, műszaki, termelési, szociális bizottságok mind a dolgozók tömegeinek bizalmát élvezik.

1962-ben újabb lendületet adott a szocialista munkaverseny mozgalomnak az MSZMP VIII. Kong-

resszusának tiszteletére indított munkaverseny. Ennek a versenymozgalomnak — az eddigi munkaversenyektől — megkülönböztetett jelentősége, hogy nem felsőbb szervek irányítása és útmutatása nyomán jött létre, hanem dolgozóink kezdeményezése alapján. E munkaversenynek különös értéket adott, a gazdasági eredmények mellett, a szocialista módon történő tanulásra és művelődésre irányuló célkitűzések bevonása a versenyfelajánlásokba. A helyes kezdeményezés eredményességét bizonyítja, hogy a brigádok tagjai komoly lépéseket tettek az általános műveltség megszerzésének elérésére a politikai, szakmai és kulturális oktatásban való részvétel által. Az egész társadalmunkban végbe-
menő kultúrforradalom az ORION gyárban is széles körben kibontakozott. Üzemünkben ma már minden negyedik dolgozó tanul.

A szocialista brigádmozgalom mai fokán fontos tényezője a szocialista embertípus kialakításának is. A munkaversenyek keretében a dolgozók, a gazdasági eredményeken túl, politikailag és erkölcsileg is fejlődnek. A brigádmozgalom sokrétű eredményei azt mutatják, hogy munkaversenyünk jó irányban halad. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az ORION, a szocialista munkaversenyek kezdete óta — 1960-tól napjainkig — minden évben, rendszeresen teljesítette, illetve túlteljesítette tervét és többször nyerte el az élüzem büszke címét.

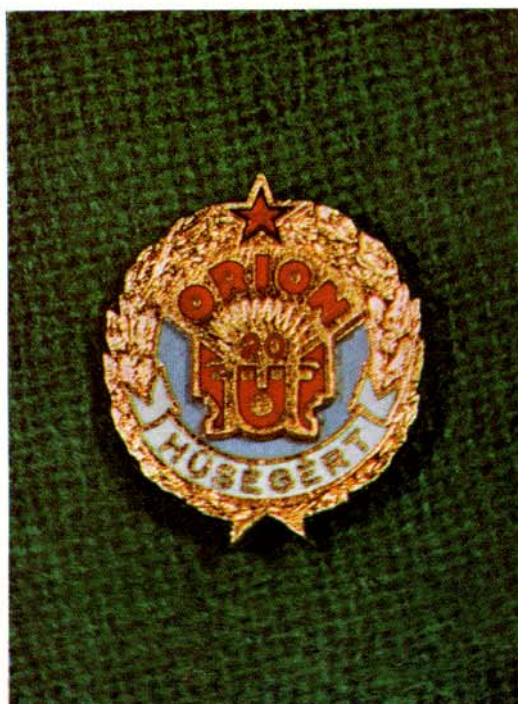
Az üzemünk előtt álló feladatok Pártunk VIII. Kongresszusa óta világosak. Olyan gyártmányokat kell készítenünk, amelyek megkövetelik nemcsak a becsületes és egyre jobb munkát, hanem dolgozóinktól is a magasabb színvonalú szakmai-, politikai- és általános műveltséget. Fontos feladata a gyár minden szervének a vezetés színvonalának további emelése is. Az ilyen fontos és alapvető kérdések megvalósításáért pártszervezetünk eddig is és ezután is következetesen harcol. A Párt helyes politikája megteremtette a bizalom légkörét és vállalatunk minden dolgozója — párttag és pártönkívüli egyaránt — teljes egyetértésben vesz részt a kitűzött feladatok megoldásában. Ennek jegyében meg vagyunk arról győződve, hogy gyárunk tovább fejlődik és töretlenül halad azon az úton, amelyet a szocializmus építésében eddig elért. — Ezt a célt szolgálja az 1963-ban, vállalatunk 50 éves fennállása alkalmából indított „jubileumi munkaverseny” is, amelynek segítségével tovább akarjuk öregbíteni gyárunk jó hírnevét és eredményesen végrehajtani mindazokat a feladatokat, amelyeket Pártunk szá-
munkra kijelölt.

TÖRZSGÁRDA

Egy 50 éves gyár életében és történelmében a legfontosabb helyet a dolgozók foglalják el, akiknek fizikai vagy szellemi munkája a vállalat fejlődésének alapját jelenti. Azok a dolgozók, akik valaha az ORION gyárban dolgoztak, vagy jelenleg itt dolgoznak, érzik és tudják, hogy egy nagy család tagjai, akik együtt nőttek fel századunk két igen fontos találmányának, a hang és kép drótnélküli továbbításának, a rádió- és televízió-technológiájának fejlődésével. A gyár dolgozói büszkék erre a munkára, akár hosszabb, akár rövidebb ideig vettek részt benne.

Különösen jelentős a gyár dolgozói számára a hazánk felszabadulása óta eltelt 18 esztendő, hiszen ez idő alatt, a szocializmus építésének korszakában, a vállalat több mint tízszer annyit fejlődött, mint fennállásának teljes előző időszakában.

Gyárunk fejlődésével kapcsolatban már többször tettünk említést a munkáról, a gyár dolgozóiról. Nincsenek adatok arról, hogy az 50 év alatt hány dolgozója volt a gyárnak. Azt azonban tudjuk, hogy generációk nevelkedtek az ORION-ban. Szülők, gyermekek, unokák követik egymást az egyes munkahelyeken, nem képletes tehát, amikor a nagy ORION családról beszélünk. A gyár munkájának és fejlődésének jelentős tényezője a törzsgárda, amely életének javát töltötte, vagy tölti ebben a gyárban. A törzsgárda minden gyár legfontosabb

támasza, de különösen nagy jelentőségű ez akkor, amikor a termékek előállításához annyi műszaki adottság szükséges, mint a rádió- és televíziókészülékek gyártásához. Annak a műszaki színvonalnak, amelyet az ORION elért és amely állandóan magasabb rendű feladatok megvalósulását tette és teszi lehetővé, igen fontos tényezője a dolgozók kollektívája. Törzsgárda nélkül fejlődés, felemelkedés egyetlen gyárban sem képzelhető el. Ezért olyan nagy érték az a több mint 2000 dolgozó, akik jelenleg a gyár törzsgárdáját alkotják. Az ORION törzsgárdája 1960-

ban alakult, amikor a gyár vezetősége számbavette az összes dolgozók szolgálati idejét és hűségjelvényt rendszeresített az 5, 10 és 20 évnél régebben itt dolgozók számára. A hűségjelvény kitüntetés és megbecsülés minden dolgozó számára. Ugyanakkor büszkeség ez a gyár részére is, mert a nyugodt munkakörülményeket bizonyítja. Ezért is nagy ünnep augusztus 20-a, alkotmányunk ünnepe minden ORION dolgozó számára, mert e napon értékeljük a közös munkát, az itt eltöltött éveket.

Jelenleg 56 fő dolgozik 20 évnél, 619 fő 10 évnél és 1396 fő 5 évnél régebben a gyárban, s ezek egyrésze életének javát már az ORION gyárban élte le, vagy itt tervezi eltölteni. Büszkék vagyunk mindnyájukra, de különösen a gyár „öregjeire”, akik több mint 20 évet töltöttek el vállalatunknál.

Schey Ida (1913)

Andrusik Andrásné (1941)
Bárány Sándorné (1940)
Boszkovics Magda (1940)
Csatlós János (1940)
Dér Andrásné (1940)
Dobozi Imre (1942)
Gáll István (1923)
Gárdonyi Györgyné (1940)
Gáspár Pál (1934)
Gencsi Bertalanné (1941)
Gergely Lajos (1932)
Havas Ernő László (1932)
Hegedűs Lajosné (1940)
Holczmüller Lajos (1917)
Horánszky Ferenc (1928)
Horváth Györgyné (1940)
Horváth István (1941)
Igács Józsefné (1929)
Kallós Sándorné (1929)
Kertesi Ferenc (1933)
Kertész László (1936)

Kertész Margit (1933)
Kolber Margit (1941)
Krepsz Sándorné (1938)
Lager László (1931)
Lestyán Istvánné (1938)
Léderer Sándor (1926)
Lehrmann Rezső (1943)
Lun Károly (1939)
Miklós Ferencné (1932)
Molnár Antal (1941)
Novák Károly (1941)
Orbán Mártonné (1938)
Pálinkás Istvánné (1940)
Rábel Rudolfné (1942)
Rácz Frigyes (1939)
Rácz Györgyné (1937)
Rédl Márton (1936)
Sántha Imréné (1941)
Simon Mária (1936)
Sogál Antalné (1936)
Schopper János (1934)

Szentner Éva (1942)
 Szentner Ernő (1942)
 Szöllősi Teréz (1942)
 Timár Pál (1938)
 Tomcsányi Mihályné (1940)
 Trupp Klára (1942)
 Vágvölgyi Ilona (1928)
 Vályi Nagy Ilona (1938)
 Vekov Iván (1942)
 Vida Imre (1942)
 Visnyei Ferenc (1936)
 Vukicsevics Mária (1934)
 Wagner Ferenc (1939)
 Wagner Márton (1941)

Aktív dolgozóink közül külön ki kell emelni Holczmüller Lajos elvtársat, mindnyájunk Lajos bácsiját, expedíciós osztályunk vezetőjét, akinek munkája nyomán százezerszámra hagyták el és hagyják el ma is a rádió- és televíziókészülékek gyárunkat, útban a világ minden részébe, exportpiacainkra. Holczmüller elvtárs 13 éves kora óta dolgozik gyárunkban, ma is teljes aktivitással, a legjobb egészségben.

Hasonló örömmel gondolunk a gyár 230 nyugdíjas dolgozójára, akik államunk gondoskodása folytán már munkájuk jól megérdemelt jutalmát, a gondtalan pihenést élvezik.

A nyugdíj a munka jutalma, amit mindenki szívesen élvez. A pihenés azonban nem jelent elszakadást a múlttól, mert a mi nyugdíjasaink továbbra is itt élnek közöttünk, együtt ünnepelnek velünk, együtt örülnek sikereinknek. A nyugdíjasok itt állnak mögöttünk, segítenek, tanítanak és hasznos tanácsaikkal ugyanúgy támogatják a gyárat, mintha naponta velünk dolgoznának most is.

Nyugdíjasaink közül is ki kell emeljük azokat, akik munkás életük nagy részét az

Holczmüller Lajos (1917)

Vágvölgyi Ilona (1928)

Kertesi Ferenc (1933)

Kallós Sándorné (1925)

Miklós Ferencné (1932)

Hirschler Tivadar (1923)

ORION gyárban töltötték el, sőt néhányuknak vállalatunk volt egyetlen munkahelye.

Schey Ida főpénztáros, vállalatunk egyetlen, az alapításkor jelen volt dolgozója 48 évet,
Sándor Imre főkönyvelő 41 évet,
Agárdi László szerviz üzemvezető 39 évet,
Hirschler Tivadar anyagbeszerző 39 évet,
Molnár Dezsőné adminisztrátor 39 évet,
Beretvás Lajos gépkocsivezető 37 évet,
Kiss Ferencné előadó 37 évet,
Petrovszky Árpád szállítási oszt. vez. 37 évet,
Rác László értékesítési előadó 37 évet,
Bárány Sándor gépkocsivezető 36 évet,

töltött az ORION gyárban. Nagyszámú azoknak a nyugdíjasoknak száma is, akik több mint 10 évig dolgoztak vállalatunknál és kiváló munkájukkal mindenki elismerését elnyerték:

Balogh Zoltán (17)
Bandel Erzsébet (23)
Beneda Jenő (15)
Bíró János (23)
Csillag Róza (15)
Dajbukát Gusztáv (21)
Dávid Gyula (14)
Effenberger Sándorné (15)
Gál Istvánné (23)
Horváth László (24)
Hutlassa Rezső (14)
Indi Sándor (28)
Kimár András (10)
Kossuth Péterné (23)
Kovács József (32)
Knapp Antalné (20)
Kresztián Vilmosné (28)

Lengyel Dezső (19)
 Lenhart László (11)
 Mamira Ferencné (12)
 Máriás Károly (14)
 Megyeri Andor (14)
 Mikola István (24)
 Molnár Gyuláné (20)
 Nagy Antal (18)
 Nagy István (18)
 Oszter József (15)
 Radics Károlyné (13)
 Regdon Imre (13)
 Repponi Jenő (14)
 Rodek Lajos (13)
 Rosenfeld József (30)
 Sárosi Antal (13)
 Schalom Józsefné (13)
 Schillerwein Lajosné (16)
 Tolnai Ernőné (25)
 Trinker Károlyné (10)
 Varga Györgyi (27)
 Váradi Béláné (14)
 Vörös Pálné (17)
 Werner Mártonné (13)

Amikor törzsgárdánkról és általában vállalatunk dolgozóiról beszélünk, nem feledkezhetünk meg mindazokról a volt munkatársainkról, akik életük javát töltötték gyárunkban, de már nincsenek az élők sorában. Sajnos sokan vannak, akikre már csak emlékezhetünk, de közülük is ki kell emelnünk

Rezső Tibor volt munkás-igazgatót,

Tóth János volt üzemvezetőt, Üzemi Bizottságunk egykori elnökét,

Igács Józsefné (1929)

Havas László (1932)

Schuszter Károly volt számviteli osztály-vezetőt és

Ébenführer Jenő technológust.

Emlékük nemcsak azért becses számunkra, mert gyárunkban dolgoztak, hanem azért is, mert igen jó szakemberek voltak, sokat alkottak és példaképei mindnyájunknak.

Amikor vállalatunk dolgozóiról beszélünk, gondolnunk kell azokra a volt ORION gyári dolgozókra is, akik hazánk felszabadulása óta Pártunk és Kormányunk bizalmából vállalatunktól más fontos mozgalmi, tudományos vagy gazdasági területre kerültek. Mindnyájan szívesen emlékeznek vissza a gyárunkban eltöltött évekre és ma is a nagy ORION család tagjainak tartják magukat. Csak néhányat sorolunk fel volt munkatársaink közül, akiket mindnyájan ismerünk és megbecsülünk:

dr. Almásy György

Kossuth-díjas kutatóintézeti osztályvezető,

dr. Barta István

Kossuth-díjas egyetemi tanár, akadémikus

dr. Tyczynski Zsigmond

Kossuth-díjas kutatóintézeti osztályvezető

Andréka Károly

Bálint János

Bognár Károly

Budai Győző

Freund Imre

Hargitai Ferenc

Hargitai Ferencné

Havas Klára

Hegedűs László

Horváth Mihály

Klug György

Kneisz Gézané

Mátéfy Sándor

Nyitrai József

dr. Striker György

Tóth János

Trencz Gyula

Trencz Gyuláné

Gyárunk jelenlegi dolgozói nagyrészt fiatalok. A törzsgárda tagjainak is több mint fele 5—10 éve itt dolgozó fiatal munkatársunk. Fiatalokból áll az üzemrészek dolgozóinak nagy része, fiatalok általában technikusaink, mérnökeink is. Rájuk vár a feladat, hogy az 50 éves gyár hagyományaihoz méltóan dolgozzanak és megoldják mindazokat a feladatokat, amelyek a gyár előtt állnak. Ez az új generáció és általában a gyár egész jelenlegi kollektívája jó munkával, tanulással mindent elkövet a következő 50 év munkájának megfelelő előkészítésére, hogy a jövő is méltó legyen a gyár hírnevéhez és az első 50 év eredményeihez.

Gyárunk 50 éves jubileumának ünneplésekor a gyár emléklappal tüntette ki a 10 évnél régebben itt dolgozó munkatársakat. Legyen ez a kitüntetés mindenki számára örök emléke annak a munkasikernek, amelyet az ORION gyár 50 éves fejlődése alatt elért.

EMLEKLAP

ELVTÁRSNAK,

A JUBILEUMI ÉV ALKALMÁBÓL
A VÁLLALATNÁL ELTÖLTÖTT
EREDMÉNYES MUNKÁSSÁGA ELISMERÉSÉÜL

BUDAPEST, 1963. MÁJUS HÓ

PÁRTBIZOTTSÁG

IGAZGATÓ

ÜZEMI BIZOTTSÁG

KISZ. BIZOTTSÁG

SZAKEMBERKÉPZÉS

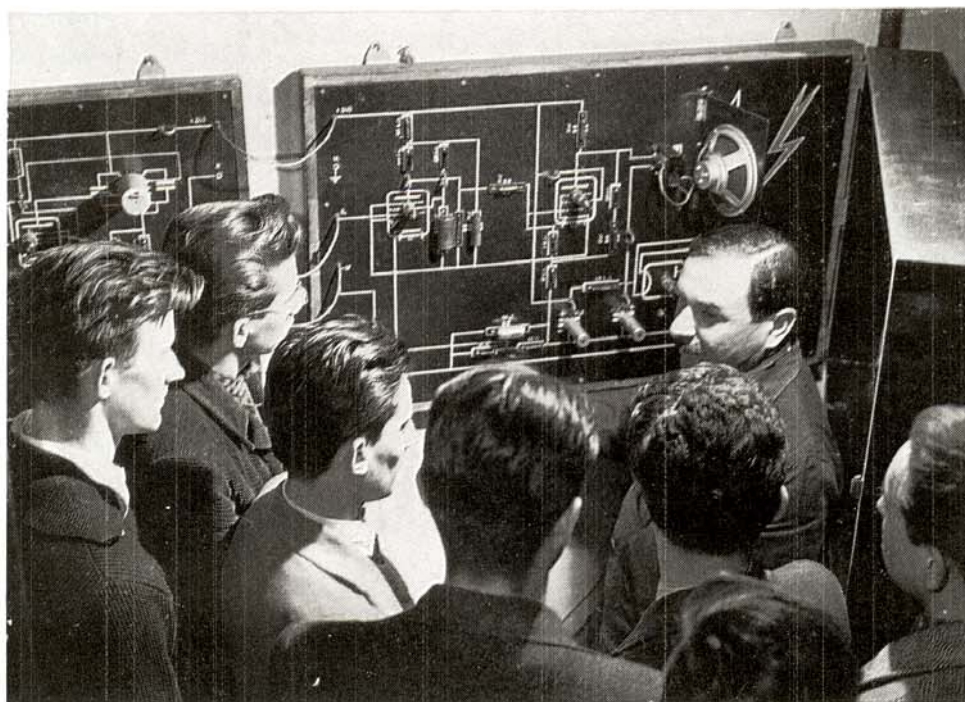
A rádió- és televíziókészülékek tömeggyártása a világon mindenütt olyan jellegű munka, amelyhez 80%-ban nincs szükség különleges képesítésre. Mindkét területen elegendő a termeléshez a produktív dolgozók kb. 20%-ának szaktudása. A termelő munka nagy részét kellő kezűgyességgel rendelkező dolgozó 3—5 hónapon belül tökéletesen elsajátíthatja. Ez az oka annak, hogy ebben a szakmában a dolgozók kb. 60—70 %-a nő.

A rádió- és televíziógyártás kb. 20%-os szakmunkásszükségletének biztosítása azonban mindenkör különös gondot okozott a szakmához tartozó gyáraknak. Különösen sok nehézséget jelentett a

szakmunkás szükséglet biztosítása a rádiógyártás kezdetekor, a harmincas években, de általában az ipar államosításáig, ameddig nem indult meg a szervezett szakmunkásképzés.

A rádiógyártás történetének első két évtizedében minden gyár szakmunkásait a rádióamatőrök köréből igyekezett biztosítani. A rádió alapfogalmakkal tisztában levő amatőröket 6—8 hónapos szakmai és gyakorlati továbbképzéssel könnyen lehetett szakmunkásokká nevelni.

Ezen a területen is úttörő munkát végzett az ORION gyár már 1929-ben, amikor Budapesten (V., Vadász u. 31 alatt) létrehozta az „ORION

Ipari tanulók elméleti oktatása

rádióiskolát". Az iskola első tanfolyamát 1300 hallgató látogatta. E mellett a rádióamatőrök tízezeivel állt kapcsolatban levelezés formájában és adott szaktanácsokat és megoldásokat. Az iskola szakkönyveket is jelentetett meg, amelyek első kiadása 20 000 példányban fogyott el. 1930-ban, az iskola második tanfolyamán a rádiókészülékek építéséről és szereléséről, rádiótechnikai mérésekről és kísérletekről, a rádiókészülékek konstrukciós alapelveiről, gyakorlati rádióismeretekről, valamint a javítások (szerviz) módozatairól hangzottak el előadások.

Az „ORION rádióiskola” éveken keresztül képezte ki a rádióamatőrök tízezreit. Az iskolában neves szakemberek, elsősorban a gyár mérnökei tartották az előadásokat.

Az „ORION rádióiskolából” kerültek ki a gyár szakmunkásai, akiknek egyrésze továbbtanulva, később a vállalat és az egész szakma kiváló szakembere lett. A magyar rádió és televízió szakmában még ma is nagy számban dolgoznak idősebb és elismert szakemberek, akik az „ORION rádióiskolában” ismerkedtek meg a rádiózás alapfogalmaival.

Az ipar államosítása előtt az intézményes tanulóképzés csak elenyészően csekély szakembert adott az iparnak, minthogy a tanulók nagyrésze magániparosoknál dolgozott, és kevés iparvállalatnak volt joga önálló tanulóképzésre.

Teljesen megváltozott a szakmai oktatás az államosítás után az ORION gyárban is. A gyárban 1945 óta önálló tanműhely működik, amelynek tanulói megfelelő szerződés alapján, a szakmai ismeretek elsajátítása után a gyár szakmunkásaiává válnak.

A szakmai tanulóképzés 1953. évi országos át szervezése óta ebben a szakmában az ORION gyárban működik Budapest egyik legkorszerűbb felszerelt tanműhelye. Az ipari tanulók közül az érettségizettek 2 évig, az általános iskolát végzetek 3 évig tanulnak. Az ORION tanműhelye évente 50—60 fiatalot tanít. 1953—62-ig 407 fiatal tett szakmunkás vizsgát, általában kiváló eredménnyel. A végzett szakmunkások kb. 10—15%-a nő.

Az oktatás jelenleg kiterjed a rádió- és televízióműszerész, szerszámkészítő, mechanikai műszerész, géplakatos és villanyszerelő szakmákra.

A gyár a tanműhelyben kizárólag fiatalokat képez ki, akik érettségi után, vagy az általános iskola elvégzése után azonnal szakmát kívánnak tanulni és az előzetes felvételi vizsgán megfelelnek.

Külön gondot fordít azonban a gyár idősebb dolgozóinak át- illetve továbbképzésére. 1949 óta 1962 végéig 143 befejezett szaktanfolyamot tartottak az ORION gyárban. Ezek a tanfolyamok átlag 20—25 főnyi létszámúak és főleg a rádió- és televízió szakmára képeznek ki. A tanfolyamokat eddig 2000 felnőtt végezte el eredményesen. A tanfolyamokon kívül 9 év alatt még további 300 felnőtt dolgozó tett szakmunkás vizsgát, túlnyomórészt a tanfolyamokon szerzett ismeretek alapján. A felnőtt oktatásban végzetek számából kb. 5—10% női dolgozó.

A gyár dolgozói közül az utóbbi években számosan tanulnak tovább gyáron kívül esti iskolákban.

Az 1962—63. tanévben például

39 fő egyetemen és főiskolán,

98 fő technikumban,

48 fő gimnáziumban,

tanul tovább, hogy szakmai és általános ismereteit magasabb szintre emelje.

Jelentős mértékben vesz részt a gyár több iskola diákjainak politechnikai oktatásában is. Az ORION gyárban tanuló középiskolás diákok tanműhelyi oktatásban is részesülnek és elsajátítják a rádió- és televízió műszerészet alapjait.

Nincs tehát többé szükség amatőrök oktatására a gyár szakmunkás-szükségletének biztosítása érdekében, mert a gyár a legkorszerűbb felszerelés segítségével saját keretében tud fiatalokat szakmunkássá képezni, vagy idősebb dolgozókat át képezni.

Az ORION gyár 50 éves szakoktatási munkájának története nem lenne teljes, ha nem emlékeznénk meg arról, hogy az egész magyar híradástechnikai szakmában, az iparvezetésben, gyárakban, egyetemeken, technikumokban igen nagy számban dolgoznak,

oktatnak olyan volt munkatársaink, akik szakmai tudásukat az ORION gyárban szerezték. Ezek a szakemberek büszkéek arra, hogy az 50 éves ORION gyárban tanultak. Ugyancsak nem csekély azoknak a volt munkatársainknak száma sem, akik hazántól távol dolgoznak és öregbítik a magyar rádióipar jó hírnevét, amelyeknek alapjaival gyárunkban ismerkedtek meg.

Az oktatás az ORION-ban soha egy pillanatra sem állt meg. Évről-évre nő azoknak a dolgozóknak a száma, akik felnőtt korban kapcsolódnak a különböző oktatási formák keretében a továbbtanulás nem könnyű munkájához. A gyár régebbi dolgozói elsősorban tanfolyamokon tanultak, itt sajátították el a rádió és televízió alapfogalmait. Ma ugyanezen munkatársaink már technikumokon, főiskolákon fejlesztik tudásukat.

A gyár mérnökeinek továbbképzése is folyamatos. A gépész-, elektro- és vegyészmérnök munkatársak

állandó hallgatói a Budapesti Műszaki Egyetem mérnöktovábbképző tanfolyamainak, ugyanakkor rádió és televízió vonatkozásban ezeken a tanfolyamokon előadásokat is tartanak. Az oktatás, a továbbképzés is, akárcsak a technika fejlődése, mind magasabb szintű feladatok megoldását kívánják a gyártól. A gyár új készítményei, a mikrohullámú berendezések már technikum szervezését tették szükségessé a műszaki dolgozók egy részének át-képzésére. A Kandó Kálmán Híradástechnikum új tagozata működik a gyárban. Ezzel tehát nemcsak a tanfolyami oktatást váltotta fel az iskolai továbbképzés, hanem az iskola is a gyárba költözött, hogy a termelő munka közvetlen közelében oktassa az új szakma elsajátítására a már egyébként komoly képzettségű dolgozókat.

A fiatalok oktatása is jelentős változáson megy keresztül, mert az elektroműszerész oktatás mellett, az új igényeknek megfelelően, megkezdődött

Részlet a tanműhelyből

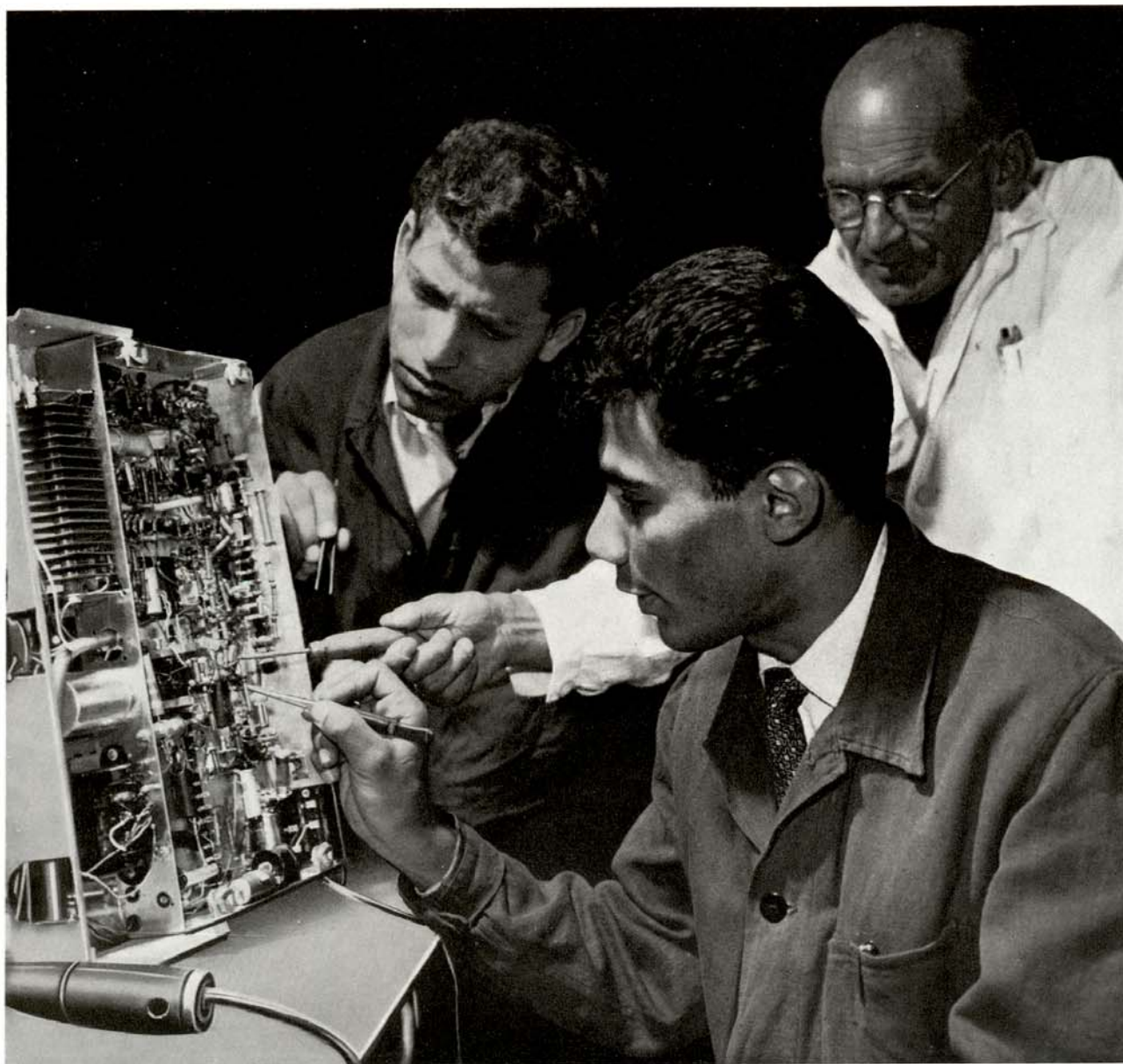

a finommechanikai műszerészek, lakatosok képzése is. Az ipari tanulók egy része már ezen új szakmák fogásait tanulja, hogy 2—3 év múlva az új gyártmány fiatal mestereként dolgozzon nagymultú gyárunk továbbfejlesztésén.

Gyárunk szakoktatási munkája nemcsak magyar szakemberek képzésére terjed ki. Állandóan tanulnak az ORION gyárban külföldi fiatalok is, akiket államközi egyezmények keretében hazájuk azért

küld hozzánk, hogy a rádió és televízió iparral nálunk ismerkedjenek meg. Ezek a fiatalok, dacára a nyelvi nehézségeknek, nagy szorgalommal tanulnak nálunk és aránylag gyorsan szerzik meg azokat a szakmai tapasztalatokat, amelyekre hazájukban szükségük van. Az ORION gyártmányok világjáró útjukon gyakran találkoznak távoli országokban is azokkal a kedves ismerősökkel, akik nálunk, a mi gyárunkban tanultak

Arab diákok az ORION gyárban

JÓLÉTI ÉS SZOCIÁLIS INTÉZMÉNYEK KULTURÁLIS ÉS SPORTMOZGALOM

A mi az 50 éves gyár dolgozóinak jóléti és szociális helyzetét illeti, megállapíthatjuk, hogy ilyen intézmények — ha jóval elmaradottabb fokon is — a gyár fennállásának jóformán egész ideje alatt működtek. E tekintetben a gyár régi dolgozói talán mindenkor előnyben voltak a magyar gyáripár hasonló nagyságú vállalataival szemben.

Az igazi fejlődés azonban természetesen itt is a felszabadulás óta, a szocializmus építésének eddig eltöltött évei alatt ment végbe. A gyárban dolgozó régi munkatársak — noha már megszokták és boldogan élvezik a jelenlegi helyzetet — még ma sem tudnak napirendre térni a dolgozók jóléti és szociális helyzetének hatalmas méretű emelkedése mellett. Még világosabbá válik azonban a fejlődés, ha a múlt rövid ismertetése mellett megnézzük, mit nyújt a jelen a dolgozók jóléti és szociális ellátásában.

A gyár dolgozóinak az első világháború előtti és alatti szociális helyzetéről sajnos nincsenek adataink, de 1921-ben a Váci út 99. alatti új gyár építési tervében már megtalálhatjuk a dolgozók közös ebédlőjét, műhelyenként a ruhatárat, mosdókat stb. Ebben az évtizedben hasonló gyáron belüli szociális létesítményt kevés budapesti gyárban lehetett találni. Ez a szociális berendezkedés szoros összefüggésben állott a gyár finommechanikai munkájával, amely nyugodt munkát és tisztaságot igényelt. A gyár tulajdonosai ezt jól tudták és — termelési, anyagi érdekből — a bécsi példa alapján, minden olyan minimális szociális létesítményt biztosítottak, amelyet a munka megkívánt.

Az 1931—1944 évek között nem lehet a vállalat szociális tevékenységét élesen elhatárolni az Egyesült Izzó hasonló irányban kifejtett működésétől, mert azok több vonatkozásban egybekapcsolódtak.

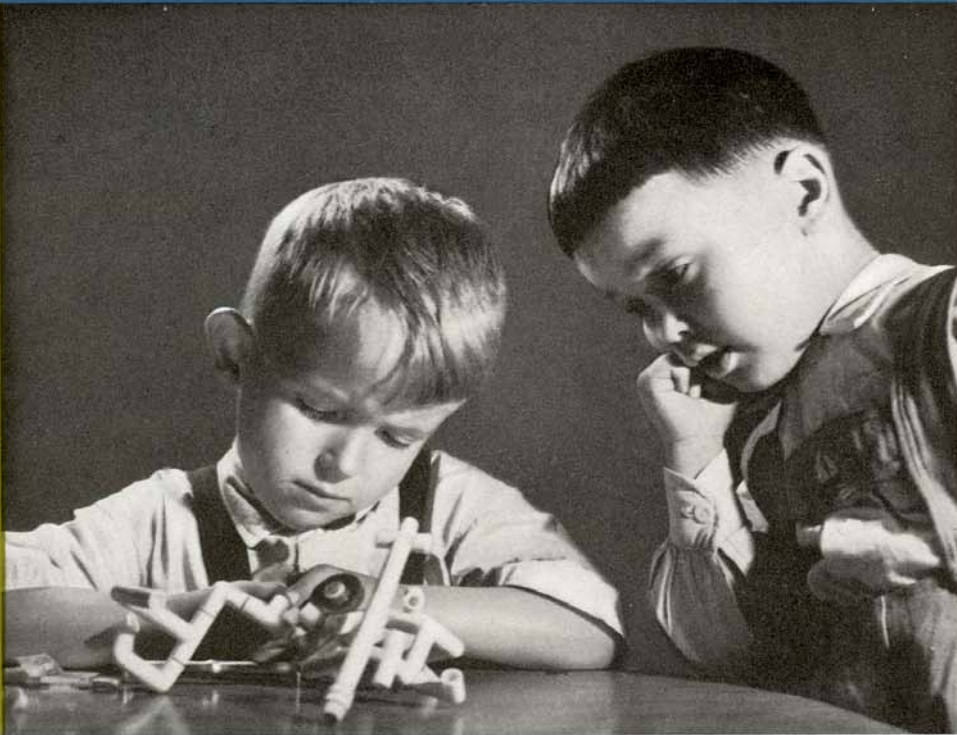
A Magyar Wolframlámpagyár az elért tekintélyes nyereségből — bár nem minden évben — juttatott bizonyos összegeket a munkás segélyalap javára.

1931 után az Egyesült Izzó munkásjóléti intézményeit (munkáskultúrház, rómaiparti üdülő stb.) a Magyar Wolframlámpagyár munkásai is használhatták. Ezeknek fenntartásához a gyár évente hozzájárult.

Az 1940-es évek elején már volt a vállalatnak egy üdülési és sport célokat szolgáló épülete a Népszigeten, amely az ORION Evezős Egyesület tulajdonát képezte. Az Egyesült Izzó, s ezzel együtt a Magyar Wolframlámpagyár szociális intézményeinek egy része azonban tulajdonképpen álszociális jellegű volt. A tenispályát, a ping-pong pályát és a vívótermet például csak mérnökök és tisztviselők használhatták. Az uszodát a munkások csak pénzért vehették igénybe.

A harmincas években gondoskodás történt a dolgozók helyi orvosi ellátásáról is. A gyárban üzemi orvos dolgozott, aki a vállalattól kapta fizetését.

Az 1940-es évek kiemelkedő üzleti nyereségei a vezetőséget vállalati nyugdíjalap létrehozására készítették. Bár a nyugdíjalap létesítését 1941-ben végleg el is határozták, évekig készültek a különböző szempontok alapján összeállított biztosítás-matema-

tikai számítások. Végülis azonban nyugdíjpénztár mégsem jött létre.

A dolgozók jóléti és szociális ellátásában új fejezetet nyitott a felszabadulás. A felszabadulás utáni első időszak gondjaiban, a jóléti és szociális kérdéseket ugyan megelőzték a termelés megindításának nagy feladatai, de 1945 márciusától kezdve az üzemi bizottság egyre többet foglalkozott a dolgozók szociális helyzetével. Legelőször az élelmiszer ellátással foglalkoztak. Árucserével rendszeresen számottevő élelmiszer mennyiséget szereztek be és azt esetenként a jóléti osztály által megállapított kulcs és fejadagok alapján osztották szét. A gyár dolgozóinak akkori élelmiszerhelyzetére jellemzésül csak annyit említünk meg, hogy az üzemi bizottság napi 20 dg-os kenyérfejadagot osztott szét a dolgozóknak.

1945 júniusában újból megkezdte működését az üzemi ebédlő, egyelőre egytálételes ebéddel. A forint stabilizációval párhuzamosan javult a dolgozók szociális helyzete.

A vállalat 1946-ban jóléti és segélyalapot létesített, melynek vagyona 1947. január 1-én már 2,7 millió forintot tett ki. A jóléti és segélyalapot az

üzemi bizottság és az igazgatóság megbízottai kezelték. Ebből az alapból házasságkötés, gyermekszülés és halálozás esetén adtak juttatásokat. A segély összege a szolgálati időtől függően 1—4 heti illetménynek felelt meg.

A szociális és kulturális intézményeket illetően a gyár dolgozói az Egyesült Izzó bölcsődéjét, napközi otthonát, uszodáját és kultúrházát vehették igénybe, amelyeknek fenntartásához a vállalat évente hozzájárult. A Magyar Kommunista Párt gyári szervezetének kezdeményezésére a gyermekek részére játszótér és vízmedence épült.

Az üzemi bizottságnak nagy része volt abban, hogy a gyár egészségügyi, szociális és kulturális intézményei állandóan bővültek és fejlődtek. Különösen jelentős a fejlődés 1951 nyarától kezdve, amikor a gyár a mai telepére költözött és jóléti-szociális intézményeit most már az Egyesült Izzótól függetlenül fejlesztette.

1954-től bölcsőde és 1961-től óvoda van közvetlen a gyár mellett. Mindkét intézmény a legkorszerűbben felszerelve, orvosi felügyelet mellett, önálló épületekben, megfelelő környezetben, kiválóan működik. A gyár dolgozói örömmel és nyugod-

A gyár bölcsődéje és óvodája

tan hozzák gyermekeiket a gyári bölcsődébe és óvodába, mert tudják, hogy munkájuk alatt gyermekeik megfelelő gondozásban részesülnek. A gondozó személyzet létszáma 20 fő. Az ORION dolgozók nagy részének gyermekei 1 éves koruktól 6 évesig itt nőnek fel a gyár melletti szociális intézményekben és ez nagyban hozzájárul a szülők nyugodt munkájához.

A gyár összes üzemrészei korszerű öltözőkkel, ruhatárakkal, mosdókkal, fürdőekkel rendelkeznek, s ezek kifogástalan tisztaságot biztosítanak, óvják a dolgozók öltözékét, és egészségét.

A gyár dolgozóinak egészségvédelmét szolgálja a korszerű orvosi rendelő, amely az üzemorvosi belgyógyászaton kívül fogászattal, nőgyógyászáttal és bőrgyógyászáttal is rendelkezik. Jelenleg 5 szakorvos dolgozik állandó jelleggel a gyárban, 7 ápolónő és egy adminisztrátor segítségével. Az orvosi rendelő napi betegforgalma átlagosan 300 fő.

A nappali műszakban dolgozók ellátására működik a gyárban az ipar egyik legmodernebb üzemi ebédlője. Az ebédlő önkiszolgáló rendszerben naponta átlag 1200 dolgozónak nyújt kiváló minőségű előfizetéses és átlag naponta 600 főnek étlap szerint választott ebédet. A dolgozók napközbeni étkezését biztosítja az ebédlővel párhuzamosan működő mozgóbüfé szolgálat.

Az ORION gyár évtizedekig Budapest északi részén a XIII. és IV. (Újpest) kerületekben működött. Ebben az időszakban a dolgozók 80%-a a gyárat környező kerületekben lakott. Az új gyártelep a főváros délkeleti részén fekszik, ami a dolgozók jelentős részének éveken keresztül komoly közlekedési gondokat okozott és okoz részben még ma is. 1962-ben a gyár dolgozóinak kb. 60%-a már a gyár körzetében fekvő kerületekben lakik. A napi közlekedés azonban még ma is igen lényeges

Kertészkedés az óvodában

Részlet a gyár egyik női öltözőjéből

problémája a dolgozók jelentős hányadának. Az üzemi bizottság és a vállalatvezetőség sokat fáradozik a munkabjárás gondjainak megkönnyítése érdekében. Naponta reggel és délután közvetlen autóbuszjáratok szállítják a gyár távoli kerületekben lakó dolgozóit, főleg a régi gyár körzetében lakókat.

A dolgozók lakás- és közlekedési problémáinak gyökeres megoldását azonban az új lakásépítkezések jelentik. A gyár körzetében modern állami lakótelepek épülnek. Az itt létesített lakásokból az ORION gyár dolgozói is részesülnek, de jelentős a vállalat támogatásával, illetve saját erőből felépített új lakások száma is.

Az utóbbi két évben 33 (egy, illetve kétszobás) összkomfortos lakást építtetett a gyár emeletráépítéssel és 10 öröklakáshoz, továbbá 14 szövetkezeti lakáshoz juttatta a dolgozókat. A dolgozók közelebbi telepítése a gyárhoz természetesen jelentősen javítja az érdekeltek munkakörülményeit is.

A gyár nődolgozóinak életkörülményeit hivatott könnyíteni a gyár mellett működő KÖZÉRT-fiók, amely 1959 óta segít a háztartást vezető anyáknak, családoknak, a könnyű és gyors élelmiszerbeszerzésben.

A gyár dolgozóinak munkaidőn kívüli szociális és kultúrigényeit biztosítják a pihenéssel, sporttal, kultúrával kapcsolatos létesítmények, illetve szervezetek.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa által országosan fenntartott üdülőhelyeken például 1962 évben 339 dolgozónk töltötte 2 hetes szabadságát. Ugyanebben az évben a gyermeküdültetés keretében 150 gyermek részesült 2 hetes üdülésben.

Az ORION gyár saját hétféligi üdülőteleppel is rendelkezik, amelyet 1963-ban már 80 dolgozó vehet igénybe hetenként. Ez a Balatonzamárdiban levő modern üdülőtelep hálóhelyet, társalgót, étkezési és fürdési lehetőséget nyújt. A hétféligi telep fejlesztése folyamatosan tart és 1965-ben már

Orvosi rendelő a gyárban, régen és most

A gyár ebédlőterme jelenleg és 25 évvel ezelőtt

Modern lakótelep a gyár környékén

hetenként 300 dolgozó részére biztosít majd hétfélig pihenési lehetőséget.

A dolgozók sportmozgalmáról, a gyár történetével kapcsolatban már tettünk rövid említést. A felszabadulás után 1946 júniusában alakult újjá a vállalati sportkör ORION Sport Egylet néven. Az alakuláskor a labdarúgó, asztalitenisz, evezés, sakk és turista szakosztályokban indult meg a sportélet. 1952-ben a sportmozgalom irányítása a szakszervezet hatáskörébe került és ekkor a gyári sportkör ORION Vasas Sportkörre változtatta nevét.

A gyári sportkör jelenleg labdarúgó, asztalitenisz, evezős, sakk, turista, kosárlabda, kézilabda és súlyemelő sportágakban nyújt sportolási lehetőséget a vállalat dolgozói és azok hozzátartozói részére. A szakosztályok sportolói a Budapest-bajnokságok különböző osztályaiban rendszeresen, versenyszerűen sportolnak. A szakosztályokban nem sportoló dolgozók számára a tömegsportmoz-

galom keretében nyújt sportolási lehetőséget a sportegyesület. Jelenleg a Népszigeten, a Duna mellett egy vizitelep és egy csónakház, a gyár környékén pedig egy salakos labdarúgó, egy röplabda és egy kosárlabda pálya áll rendelkezésre. 1962-ben a szakosztályi sportolók száma 400 fő, a tömegsportmozgalomban résztvevők száma 200 fő volt.

A gyár dolgozóinak kultúrmozgalma is több évtizedes múltra tekinthet vissza. A felszabadulás után alakult újjá a szépirodalmi könyvtár, a gyári zenekar és kórus is.

A szépirodalmi könyvtárban jelenleg 4800 szépirodalmi, ismeretterjesztő és politikai tartalmú könyv található. Az állandó olvasók száma jelenleg 600–700 dolgozó. A könyvtár tekintélyes anyagi kerettel bővíti évente állományát és vásárol új könyveket a dolgozók számára.

A gyári kultúrmozgalom fontos területét jelentik a dolgozók zenekarai és vegyeskórusa. A felszaba-

Az ORION vízitelep dunai bejárata

dulás utáni években alakult a mandolin- és a szalonzenekar. Az üzemi vegyeskar 1958 óta működik. Mindhárom kultúregyüttes kiváló munkát végez nemcsak a gyáron belül, hanem azon kívül is. Az utóbbi 10 évben a zenekaroknak és a vegyeskarnak számos fellépése volt, szinte egész Budapesten. A Vasas Dolgozók Kulturális Seregszemléjén 1960-ban, a mandolinzenekart bronz, a vegyeskart és a szalonzenekart, valamint a szalonzenekart és a vegyeskart együtt aranyéremmel tüntették ki. A kultúregyüttes 1962-ben 35 kőbányai üzem közül, a gyári kultúrmunka elismeréseként ezüst serleget nyert.

A gyári kultúrmunka keretében meg kell emlékezni az 1960 óta működő közönségszervezésről, amely hű képet ad a gyár dolgozóinak kulturális érdeklődéséről.

A gyári közönségszervezés az

1960—61 évadban kereken 8000, az

1961—62 évadban kereken 13 600

opera, színház és hangversenyjegyet adott el a

dolgozóknak. Az 1961—62 évadban eladott jegyek megoszlása:

1 100 operajegy,

750 hangversenyjegy,

11 750 színházjegy.

Mindezeken kívül a gyár dolgozói az 1961—62 évadban 1680 mozibérletet vásároltak.

A gyári kultúrmunkából és az egész kultúrmozgalomból megállapítható, hogy az ORION gyár dolgozói is egyre növekvő mértékben veszik ki részüket abból a kultúrforradalomból, amely az utóbbi években egész Magyarországon végbement.

Összefoglalva a gyár dolgozóinak jóléti és szociális helyzetéről elmondottakat és megvizsgálva az 50 éves gyár kultúr- és sportmozgalmát, megállapítható, hogy a kezdeti alapok a felszabadulás után jelentősen kibővültek, s a fejlődés, különösen a legutóbbi évtizedben ezen a területen is kiemelkedő eredményekkel járt.

Női kosárlabdacsapatunk

Gyárunk futballcsapata

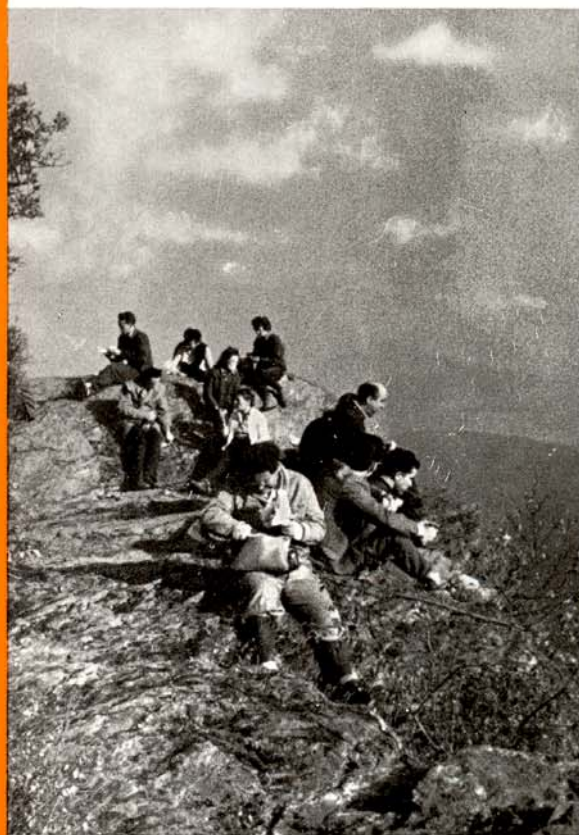
Férfi kosárlabdacsapatunk

Sakkcsapat-bajnokság

Természetjárás

Kultúrgárdánk vegyeskórusa

J U B I L E U M

1963. augusztus 23-án ünneplő közönséggel telt meg a Vasas Székház nagyterme. Itt tartotta az ORION gyár 50 éves jubileumát méltató díszünnepségét. Az ünnepeken — a gyár dolgozóinak küldöttein kívül — megjelentek a régi orionosok is, nyugdíjasaink, valamint a párt- és gazdasági élet vezető személyiségei. Itt üdvözölték a jubiláló gyárat a baráti országok diplomáciai munkatársai, a külföldi testvérgyarak küldöttei.

A díszünnepség keretében adták át a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa kitüntetéseit, a Kohó- és Gépipari Miniszter Elismerő Okleveleit és a Gépipar Kiváló Dolgozója jelvényeket a gyár legrégebb dolgozóinak.

A jubileumi díszünnepséggel párhuzamosan rendezte a gyár jubileumi kiállítását is. Ezen a kiállításon bemutatta az ORION az 50 éves múlt legjelentősebb tárgyi dokumentumait. Bemutatásra került az ORION rádiómúzeum egy része, amely körülbelül egyharmadát képezte a több mint 200 rádiókészüléknek, amelyet a gyár az 50 év gyártmányaiból összegyűjtött. A gyár fejlődését bemutató történelmi adatokon és képeken kívül jelentős részét képezte a kiállításnak az ORION televízió gyártmányainak bemutatója az első típustól a legújabb konstrukcióig.

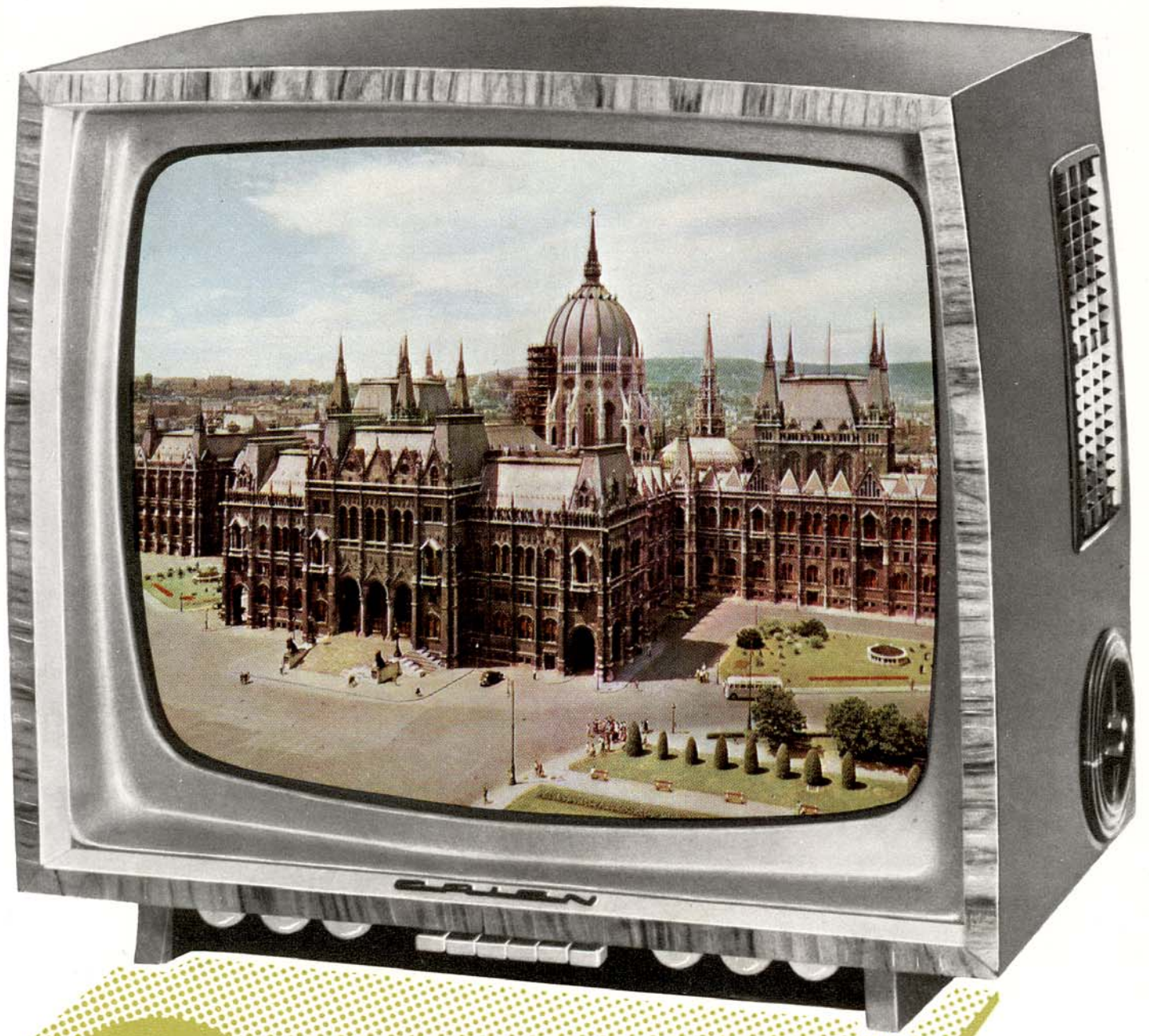
A jubileumi kiállítást a szakma képviselőin kívül, nagy tömegben tekintették meg a nagy ORION család tagjai, az ORION rádió és televíziókészülék tulajdonosok is. A jubileumi díszünnepséggel és kiállítással befejeződött a vállalat 50 éves fennállása alkalmából rendezett megemlékezés.

Az eltelt 50 év eseményekben, munkában gazdag volt. Hazánk felszabadulása óta eltelt 18 év azonban különösen nagy jelentőségű. Új értelmet kapott a gyár munkája, meggyorsult a fejlődés, a gyár kollektívája helytállt a teremtésben, a munkában.

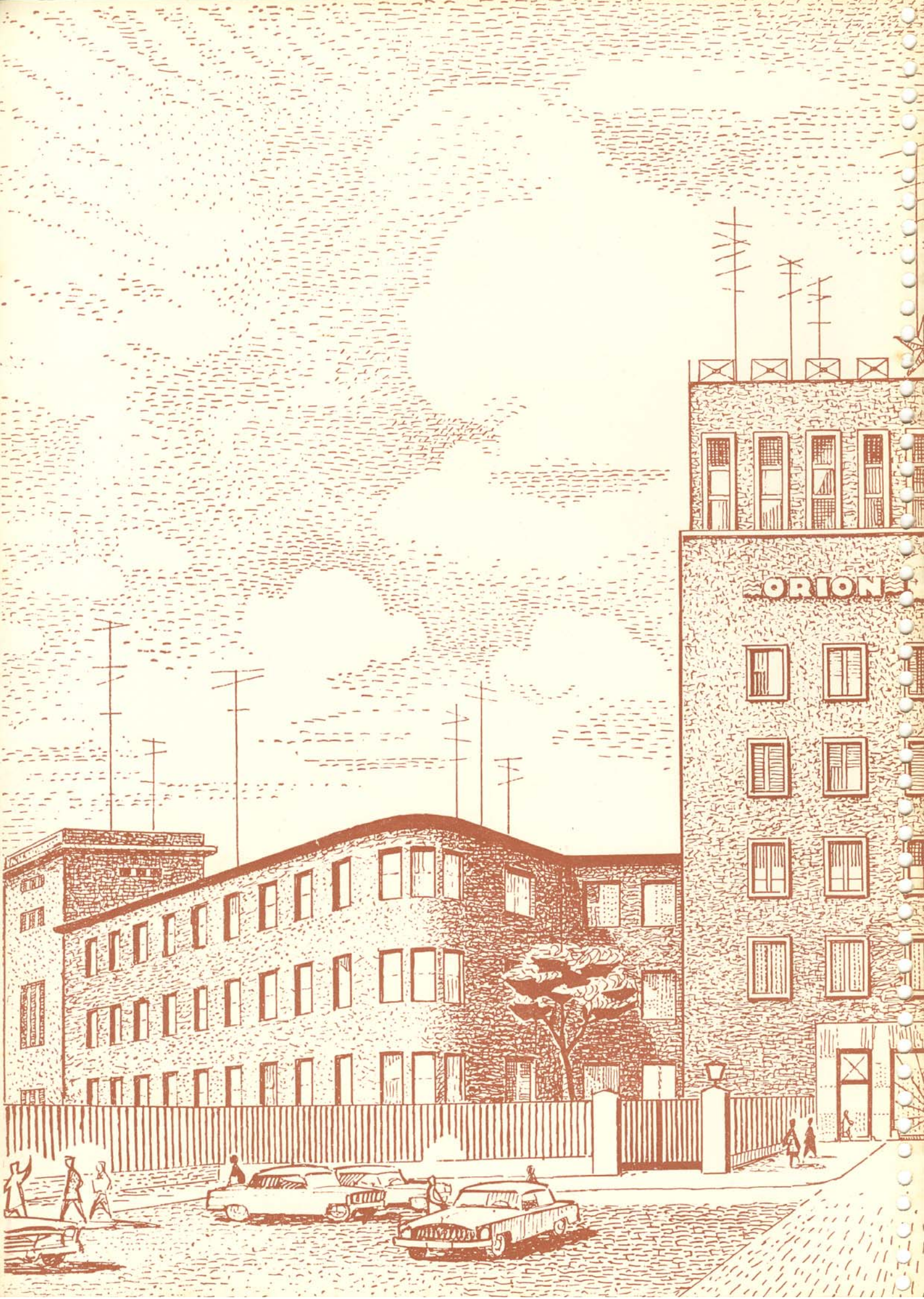
Az 50 év alatt sokat tettek a gyár dolgozói a gyártmányok fejlesztése, minőségének állandó javítása érdekében is. A magyar rádió és televíziókészülékgyártás megszervezése a gyár eddigi munkájának legjelentősebb eseménye, az ORION márkát ezeken a gyártmányokon keresztül ismerték meg szinte az egész világon.

Üzemünk egész kollektívája, fizikai és szellemi munkása büszke eddigi eredményeire és ezek a sikerek ösztönzik további eredmények elérésére is. Előre tekintünk és reméljük, eleget tudunk tenni népgazdaságunk fejlesztéséből az ORION gyárra háruló feladatoknak, amivel nemcsak a gyárnak, hanem az egész magyar híradástechnikai iparnak is további nemzetközi megbecsülését érjük el.

Orion

RADIO

